

**2005 ve 2017 COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMLARININ İÇERİK BOYUTU
BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI**

Yıldırım KARAGİYİM

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

**2005 VE 2017 COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ İÇERİK
BOYUTU BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI**

(Comparison of Geography Courses in the Context Extend of 2005 and 2017 Curriculums)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yıldırım KARAGİYİM

Danışman: Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Erzurum
Haziran, 2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yıldırım KARAGİYİM tarafından hazırlanan “2005 ve 2017 Coğrafya Öğretim Programlarının İçerik Boyutu Bağlamında Karşılaştırılması” başlıklı çalışması 19/07/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Emine TEYFUR
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Danışman: Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ILGAZ
Atatürk Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

19 Ağustos 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ““2005 ve 2017 Coğrafya Öğretim Programlarının İçerik Boyutu Bağlamında Karşılaştırılması”” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

19 / 07 / 2019

Yıldırım KARAGİYİM

Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Araştırma s¼reci boyunca değerli bilgilerini ve tecr¼belerini esirgemeyen, tecr¼beleri ve rehberliği ile çalışmalarıma y¼n veren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ'ye, teze yapmış oldukları katkı ve değerlendirmelerden dolayı Sayın Doç. Dr. Emine TEYFUR, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ILGAZ ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN ile birlikte bu s¼rete desteğini her zaman hissettiğim aileme teőekk¼r ederim.

Yıldırım KARAGİYİM

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2005 ve 2017 COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ İÇERİK BOYUTU BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

Yıldırım KARAGİYİM

Temmuz 2019, 90 sayfa

Amaç: Bu çalışmada 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları incelenmiş ve iki program içerik analizi yapılarak karşılaştırılmıştır. Coğrafya dersinde program değişikliğinin daha iyi anlaşılması için Cumhuriyet Tarihi boyunca hazırlanan tüm coğrafya programlarına da değinilmiştir. Çalışma sonucunda 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programının niteliğinin, olumlu yönlerinin ve eksikliklerinin belirlenmeye çalışılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışma nitel bir araştırma modeli olan doküman analizi ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel yapıda olan çalışmamızda 2005 yılına kadar uygulanan Coğrafya Dersi Öğretim Programlarına kısaca değinilmiş, 2005 ve 2017 programları ise incelenerek karşılaştırılmıştır.

Bulgular: 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı Cumhuriyet tarihinde hazırlanan coğrafya öğretim programları açısından bir milat görevi görmektedir. 2005 yılından önce hazırlanan programların davranışçı yaklaşımlı eğitim yöntemlerine uygun hazırlanmakla beraber öğrenci merkezli ve işbirlikçi eğitim modellerine uygun olmadığı düşünülmektedir. 2005 ve 2017 programları ise yapılandırmacı eğitim modeline göre hazırlanmış ve öğrenci merkezli bir yapıdadırlar. 2017 programı, büyük ölçüde 2005 programı üzerinde yapılan değişiklik ve güncellemeler ile hazırlanmış, her iki programın da kendilerine göre öğretim yöntemleri ve stratejileri bakımından yeterli ve yetersiz yönlerinin olduğu görülmüştür.

Sonuç: 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005 programı bünyesindeki kazanımlar üzerinde yapılan güncelleme ve değişiklikler ile hazırlanmıştır. Daha sade ve güncel olarak hazırlanan 2017 programının, içerik yönünden dünyanın gelişmiş ülkelerinde uygulanan coğrafya akımları açısından yeterli bağlantıları kuramadığı ve eksikliklere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi için program güncelleme çalışmalarında Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı dikkate alınmalı, daha geniş bir yelpazede kamu kurum ve kuruluşları ile uzman kişilerin görüşlerine başvurulmalı, program güncelleme süreci daha şeffaf olmalı ve hazırlanacak programlar toplum nezdinde daha kapsayıcı olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: coğrafya, öğretim programı, Talim ve Terbiye Kurulu, Yapılandırmacılık

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

COMPARISON OF 2005 AND 2017 GEOGRAPHY TEACHING PROGRAMS AS PART OF THE CONTENT DIMENSION

Yıldırım KARAGİYİM

July 2019, 90 pages

Purpose: In this study, the 2005 and 2017 Geography Course Curriculums were examined and the content analysis of the two programs was compared. In order to gain a better understanding of the program change in the Geography course, all geography programs prepared throughout the history of the Republic were mentioned. At the end of the study, it was aimed to determine the quality, positive aspects, and deficiencies of the 2017 Geography Course Curriculum.

Method: This study was carried out by document analysis which is a qualitative research model. In this descriptive study, Geography Lesson Curriculum which was applied until 2005 was mentioned briefly and the 2005 and 2017 programs were examined and compared.

Findings: The 2005 Geography Course Curriculum serves as a milestone in terms of geography teaching programs prepared in the history of the Republic. The programs prepared before 2005 were prepared in accordance with traditional education methods, but are not suitable for student-centered and collaborative education models. 2005 and 2017 programs were prepared according to the constructivist education model and have a student-centered structure. The 2017 program was prepared with the amendments and updates on the 2005 program, and it has been seen that both programs have sufficient and inadequate aspects in terms of their teaching methods and strategies

Result: The 2017 Geography Lesson Curriculum was prepared with the updates and changes made on the achievements of the 2005 program. It was determined that the 2017 program, which was prepared in a simpler and up-to-date manner, has not been able to establish adequate connections in terms of geography currents in the developed countries of the world and has deficiencies. In program update operations Turkey's socio-economic structure should be considered, public institutions and organizations and experts should be consulted in a broader range, the program update process should be more transparent and the programs to be prepared should be more inclusive in the community to address these shortcomings.

Key Words: geography, education program, Board of Education, constructivism.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	vi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
Giriş	7
Araştırmanın Amacı.....	12
Araştırmanın Önemi ve Problem Durumu	13
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	13
Araştırmanın Varsayımları	13
Terimler ve Tanımları	14
İKİNCİ BÖLÜM	15
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	15
Talim ve Terbiye Kurulu	17
2005 Öncesi Hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programları	17
1924 coğrafya dersi öğretim programı.	17
1942 coğrafya dersi öğretim programı.	19
1957 coğrafya dersi öğretim programı.	20
1971 coğrafya dersi öğretim programı.	22
1973 coğrafya dersi öğretim programı.	24

1982 coğrafya dersi öğretim programı.....	25
1983 coğrafya dersi öğretim programı.....	25
1992 coğrafya dersi öğretim programı.....	26
Yapılandırmacı Eğitim Modeli	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	31
Yöntem	31
Araştırma Yöntemi	31
Evren ve Örneklem	31
Veri Toplama Teknikleri	31
Süreç	32
Veri Analizi.....	32
Araştırmacı Rolü.....	32
Geçerlik ve Güvenirlik.....	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	34
Bulgular	34
2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı.....	34
2017 Müfredat Yenileme Çalışmaları.....	48
2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı.....	50
2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması	64
Eğitim felsefesi ve yaklaşım açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.	64
Kazanımlar açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.	65
Değerler ve yetkinlikler açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları....	69
İçerik açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.....	73
Coğrafi beceriler açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.....	76
Program yapısı açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.....	78
BEŞİNCİ BÖLÜM	80
Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	80
Öneriler:	82

KAYNAKÇA	84
ÖZ GEÇMİŞ.....	90

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Uygulanma Süreleri.....	11
Tablo 2. 1924 Yılında Liselerde Okutulan Coğrafya ve Coğrafyayla ilgili Derslerin Haftalık Dağılımı. (Geçit, 2008b).....	18
Tablo 3. 1938 Yılında Liselerde Okutulan Coğrafya ve Coğrafyayla İlgili Derslerin Haftalık Dağılımı.	19
Tablo 4. 1942 Yılında Liselerde Okutulan Coğrafya Dersinin Haftalık Dağılımı.	20
Tablo 5. Davranışçı yaklaşımli sınıf ve yapılandırmacı yaklaşımli sınıf karşılaştırması. (Demirel, 2010).....	30
Tablo 6. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının Öğrenme Alanları ve İçerikleri (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).....	39
Tablo 7.2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı 'nda 2005 Yılı İtibariyle Kazanımların Öğrenme Alanına Göre Dağılımı (Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).	43
Tablo 8. 2009 Coğrafya Dersi Öğretim Programı 'nda 2005 yılı itibarıyla kazanımların öğrenme alanına göre dağılımı (Çomak & Güncegörü, 2012).	43
Tablo 9. 2011 Yılında yayınlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı 'nda Kazanımların Öğrenme Alanına Göre Dağılımı (Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2011).	43
Tablo 10. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı Kazanım Sayıları ve Ders Saatlerine Göre Dağılımı (Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2011).	43
Tablo 11. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının Güçlü ve Zayıf Yönleri (Gülersoy, 2007).	46
Tablo 12. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Ünitelere Göre Kazanım Dağılımı ...	54
Tablo 13. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Sınıflar Düzeyinde Kazanım ve Süre Tablosu (Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018).	55
Tablo 14. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Değer ve kazanım ilişkisi.....	56
Tablo 15. 2005-2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı Değişikliği Sürecinde Kazanımlar Üzerinde Yapılan İşlemler ve Bu İşlemlerin Sınıf Düzeylerine Dağılımı.	66
Tablo 16. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları Kazanım Sayılarının Program ve Haftalık Ders Saatine Göre Dağılımı.	67
Tablo 17. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında Kazanımların Sınıf Düzeyi ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı.	68
Tablo 18. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Değerlerin İlişkili Olduğu Tutum ve Davranışlar (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018)	71
Tablo 19. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Değerler ile İlişkilendirmiş Kazanım Sayıları.....	72
Tablo 20. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Bünyesindeki Değerler.	72
Tablo 21. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar ile İlişkili Olduğu Coğrafi Becerilerin Sınıf Düzeylerine Dağılımı (Taş & Kızılçaoğlu, 2007). ..	77
Tablo 22. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar ile İlişkili Olduğu Coğrafi Becerilerin Sınıf Düzeylerine Dağılımı.	77

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Coğrafya konuları ve coğrafi bilinç unsurları (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005, s.15).	36
Şekil 2. 2005 programı coğrafya dersi öğretim programı şema örneği (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).	41
Şekil 3. 2017 coğrafya dersi öğretim programının temel unsurları (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018).	61
Şekil 4. 2005 coğrafya dersi öğretim programına göre hazırlanmış ders kitabının başında hazırlanmış organizasyon şeması (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2014).	75
Şekil 5. 2017 coğrafya dersi öğretim programına göre hazırlanmış ders kitabının başında hazırlanmış organizasyon şeması (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2018).....	76

KISALTMALAR DİZİNİ

CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
CDÖP	: Coğrafya Dersi Öğretim Programı
IPCC	: Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli
TCK	: Türk Coğrafya Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Talim ve Terbiye Kurulu
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
TYÇ	: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YDEP	: Yaşayan Değerler Eğitimi Programı

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Coğrafya terimi ilk kez Eratosthenes (MÖ 276-194) tarafından “yeryüzünü tasvir” anlamında kullanılmış olsa da Coğrafya biliminin kökeni daha eskilere dayanmaktadır. Coğrafya tarihi Antik Yunan ve Roma dünyasına kadar götürülebilir. İlk başlarda objeye, yani dış dünyaya çevrilen Felsefe başlıca doğa bilgisinin ana kavramlarını kurmaya çalışmıştır. Thales suyu arkhe, yani her şeyin kökeni olarak belirlerken, Anaximandros ilk güneş saatini bulup, haritacılık ile ilgilenirken ve yerin şekli ile yapısı hakkında çıkarımlarda bulunurken Felsefe ile beraber Coğrafya ile de ilgilenmişlerdir (Gökberk, 2017). Fakat Coğrafya biliminin Dünyanın ilk elden gözlenmesi ve incelenmesi şeklinde geliştirilmesi İbn-i Batuta ve İbn-i Haldun gibi Müslüman bilim adamları ile İskandinav, Çinli ve Avrupalı kâşifler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Tarih boyunca toplum değiştikçe coğrafyanın karşıladığı anlam, içeriği, kapsam alanı ve işlevi de değişmiştir (Livingstone, 2018). Eratosthenes’in Coğrafyayı tanımladığı tarihten bu yana Coğrafya tanım, araştırma yöntem ve metotları ile araştırma sahaları gibi konularda geniş kapsamlı değişimlere uğramıştır. Tarihinin ilk dönemlerinde yeryüzünü tanıma ve tasvir etme misyonunu yüklenen Coğrafya, daha sonraları var olan bilgileri sentezleyerek bir sentez bilimi özelliği kazanmıştır. Coğrafi Keşifler ile beraber dünya hakkında edinilen bilgiler baş döndürücü bir hızla artmış, yeryüzü haritası üzerindeki boşluklar birer birer dolmaya başlamıştır. Bu dönemde Coğrafyanın işlevi dünyaya ait bilgileri sınıflandırarak daha kolay bir inceleme için yeryüzünü bölgelere ayırmaktır. Orta Çağda Avrupa Kıtasında yaşanan bilimsel körlüğe karşın İslam ülkelerinde coğrafya ile ilgili yoğun bir bilgi üretimi gerçekleşmiştir. Bu dönemde Müslüman bilim adamları sadece Antik Çağın felsefi metinlerini tercümeler yoluyla Avrupa’ya aktarmamış, Matematik Coğrafya ve Kartografya başta olmak üzere birçok alanda coğrafyanın gelişimini sağlamışlardır (Sezgin, 2008). Bu dönemde yaşamış ve coğrafyanın gelişimine katkı sağlamış olan bilim adamlarının başlıcaları: Mesudi, Bruni, İbn-i Batuta ve İbn-i Haldun’dur. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Coğrafya meşum bir misyon yüklenmiştir. Bu dönemde Coğrafyanın işlevi batı sömürgeciliğinin keşif kolları görevi görerek sömürgecilik faaliyetlerine yardımcı olmak ve bu sömürgeciliği meşru göstermektir. Bu misyonun etkisiyle de bu dönemde Coğrafya biliminde çevresel determinizm görüşü hakimdir. Zaman içerisinde çevresel determinizm Coğrafya üzerindeki etkisini yitirmiştir. Dünya savaşları esnasında Coğrafya

düşman hattı ötesini tanıma aracı işlevi görmüştür. 20. yüzyıl sonlarında beşeri faaliyetlerin doğal çevre üzerinde meydana getirdiği tahribatların yıkıcılığı ve bu yıkıcılığın telafisinin mümkün olmadığı; bunun sonucunda ise doğal kaynakların hızla tükendiği, doğal ortamın bozulduğu, su, toprak ve hava gibi doğal unsurların da geri dönüşü olmayacak ölçüde kirletildiği anlaşılmıştır. Beşerî faaliyetlerin doğal çevre üzerindeki yıkıcı ve geri dönüşümü olmayan etkileri ilk kez Alexander von Humboldt tarafından Güney Amerika kıtasındaki İspanyol sömürgelerinde gözlemlenmiştir (Wulf, 2015). Çevre problemlerinin etkisi ve evrenselliği birçok gelişmiş ülke tarafından büyük bir problem olarak algılanmıştır. Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) 5. değerlendirme raporuna göre %95-%100 ihtimalle insan kaynaklı olarak yaşanan küresel ısınma atmosfer, hidrosfer, litosfer ve biyosferde olumsuz etkilerini her geçen gün arttırmaktadır. Dünyanın her ülkesinden sekiz yüz bilim adamının katkıda bulunduğu bu rapor uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından alınan karar ve önlemler küresel ısınmanın etkisini azaltamadığını ifade etmektedir (“IPCC 5. Değerlendirme Raporu Açıkladı” 2013). Bu rapordan anlaşıldığı üzere çevre sorunları, küresel ısınma gibi ekolojik bozulmalar dünyanın en büyük problemlerinin başında gelmektedir. Bu farkındalıktan dolayı dünya genelinde bir çevreye yönelim eğilimi gerçekleşmiştir. Bu da Coğrafyanın önemini ve işlevini değiştirmiştir (Arı, 2010). Sadece etkin bir coğrafya öğretimi ile doğal çevre ile barışık ve doğal çevrenin işleyişini kavrayan, önemini bilen, çevresel sorunların küresel ve telafisi mümkün olmayan etkilerinin farkında olan bireyler yetiştirmek mümkündür. Görüldüğü gibi Coğrafya tarihsel süreç içerisinde işlev ve kapsama alanı bakımından birçok değişikliğe uğramıştır. Yeryüzünü tasvirten, yeryüzüne dair verileri analiz etmeye, sömürgecilik faaliyetlerinin bilgi ve meşruiyet kaynağı olmaktan savaşın bir silahı olmaya kadar (Lacoste, 2014) birçok işlev ve tanıma sahip olan Coğrafya gerek karşıladığı anlam gerek ise de yaklaşım açısından değişiklik göstermeye devam etmektedir.

“Coğrafya Nedir?” sorusunun tek bir cevabı yoktur ve bu soruya verilen cevaplar birbirleriyle çelişmekten oldukça uzaktır. Farklı dönemlerde yapılan bu tanımlar birbirlerini tamamlar niteliktedir. Coğrafyaya dair ilk tanım Eratosthenes'e aittir ve bu tanımda Coğrafya “yeryüzünü tasvir” olarak tanımlanmıştır. Batlamyus'a göre coğrafya “*Çeşitli yerlerin konumlarının haritalarda gösterilmesi suretiyle yeryüzünden bir görüntü elde edilmesi*”dir. İmmanuel Kant Coğrafyayı “*Diğer bilimlerin bulgularını mekân kavramı açısından sentez eden bir bilim dalı*” şeklinde tanımlarken Alexander von Humboldt ise coğrafyayı “*Özel ile geneli; ölçme, haritalama ve bölgesel bir yaklaşım tarzı ile birbirine bağlayan, sentezleyen bir disiplin*” olarak tanımlamıştır (Demirci&Üçışık, 2002, s.123). Tümertekin ve Özgüç (2002)'e göre coğrafya “*Ayrı ayrı yerlerdeki tüm fiziksel ve beşerî olguların etkileşimi ve*

yerler arasındaki bu karşılıklı etkilenmenin hangi kalıpları yarattığı ve mekânı nasıl örgütlediğinin incelenmesidir” (s.4). Doğanay (2011) açısından ise coğrafya “Coğrafi yeryüzünün doğal, beşerî ve iktisadi çevre etmenlerini; insanla(toplumla) ilgi kurarak inceleyen ilim” (s.12) olarak ifade edilmiştir. İbn-i Haldun (2007) ve Jean Jacques Rousseau (2009) coğrafyaya dair belli bir tanımlama yapmamakla beraber başta iklim olmak üzere coğrafi çevrenin insan üzerine olan etkilerini uzun uzadıya irdemişlerdir. İbn-i Haldun “Coğrafya kaderdir” diye bir cümle kurmamış olsa da coğrafi çevrenin insan, toplum ve devletler üzerine olan etkilerini bu cümle kapsamında uzun uzadıya anlatmıştır. Birbirinden farklı bu tariflere baktığımız zaman coğrafyanın geçmişten bugüne içerik ve çalışma sahası açısından ne ölçüde değiştiğini anlamak mümkündür.

Türkiye’de coğrafyanın üniversitelerde modern bir nitelikte ele alınması 1915’lerde başlamıştır. İstanbul Üniversitesi, Türkiye’de Coğrafya bölümünün kurulduğu ilk üniversitedir ve bölümün kuruluşu 1915 öncesine kadar uzamaktadır. 1935 yılında Ankara’da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kurulmuştur. Oldukça uzun bir aradan sonra 1974’te Erzurum Atatürk Üniversitesinde, 1979’da Ege Üniversitesinde Coğrafya bölümleri açılmıştır. İstanbul Üniversitesi ve Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Coğrafya bölümlerinin kurucularının fiziki coğrafyacı olması Türkiye’de coğrafyanın tamamen fiziki coğrafya ağırlıklı gelişmesine sebep olmuştur. Fiziki coğrafyanın ağırlıklı olmasından dolayı Türkiye’de coğrafya bölümünde tarihsel süreçte determinizm etkili olmuş sonraki süreçlerde de çok fazla paradigma değişikliği yaşanmamıştır (Kayan, 2000).

Türkiye’de coğrafyaya verilen önem hiçbir dönem istenilen seviyede olmamıştır. Coğrafya, Türkiye’de genel olarak yer adlarının ezberlendiği, en büyük-yüksek coğrafi unsurların öğretildiği ve öğrencilere amaçsız haritalar çizdirildiği bir bilim olarak bilinmektedir. Günümüzde uygulanan programda coğrafya dersinin 9. ve 10. sınıflarda zorunlu ama 11. ve 12. sınıflarda seçmeli olması coğrafya dersine verilen önemi işaret etmektedir. Bu sistem ile öğrencilerin büyük bir kısmı lise öğretiminin son iki yılını coğrafya dersini işlemeyerek mezun olmaktadır. 11 ve 12. sınıf düzeyinde işlenen konuların içerikleri göz önünde tutulduğunda, özellikle Çevre ve Toplum ünitesinin içeriğinin bu sınıf düzeylerinde yoğun işlendiği düşünüldüğünde öğrencilerin azımsanmayacak bir kısmının bu kazanımlardan mahrum bırakıldığı ve çevre bilinci konusunda yeterince bilgilendirilemeden lise öğretiminden mezun edileceği görülmektedir. Burada bir soru sorma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır, “Coğrafya dersinin bir öğrenciye katkıları nelerdir? Coğrafya dersi ile birey yaşadığı çevrenin farkına varır, başta yakın çevre olmak üzere, yaşadığı ülke ve dünyayı öğrenir, yaşadığı çevreye karşı sorumluluk bilinci taşır, doğal kaynakların verimli ve

sürdürülebilir kullanımının önemini kavrar, beşeri faaliyetler ile doğal çevre arasındaki ilişkiyi kavrar, doğal çevrenin tahrip edilmesinin olası sonuç ve etkilerini bilir; doğa ile insan arasındaki etkileşimde insanların doğaya karşı göstermesi gereken duyarlılığa sahip olur, eylemler ve duyarlılık ile inşa edilmiş bir yurt ve çevre sevgisine sahip olur. Ekosistem ve insan yaşamını tehdit edecek düzeye erişmiş çevre sorunları ve bu çevre sorunlarının küresel boyuttaki etkileri düşünüldüğünde Coğrafya biliminin önemi ve gerekliliği daha iyi anlaşılacaktır.

3 Mart 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesi ile Türkiye'deki bütün eğitim kurumları Maarif Vekâleti'ne bağlanmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun bir gereği olarak 1926 yılında Talim ve Terbiye Kurulu faaliyete başlamıştır. Öğretim programlarının hazırlanması ve onaylanması, ders araçları ve kitaplarının seçimi ve incelenmesi Talim ve Terbiye Kurulu'nun başlıca görevleri arasındadır. Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan öğretim programları ile eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmektedir. Öğretim programlarının bünyesinde kazanımlar, kazanımlara ulaşmak amacı ile oluşturulmuş içerik, uygulanacak yöntem ve metotlar, destekleyici araç ve gereçler, kazanımlara ulaşma düzeyini belirleyecek ölçme ve değerlendirme araçları bulunmaktadır (Akınoğlu, 2005). Millî Eğitim Bakanlığı'nın temel politikalarının uygulamaya dönüştürülmesi programlar aracılığı ile sağlanır. Öğretim programları ulusal ve uluslararası düzeyde kaliteli ve çağdaş bir eğitim sistemi oluşturma, ülkenin kalkınması ve gelişmesine olanak sağlayacak nitelikte insan gücü yetiştirme, kültürel ve toplumsal değerlerin korunup sonraki nesillere aktarılma ve geliştirilmesi gibi amaçları diri tutmak amacıyla yenilenir (Özdemir, 2009). Talim ve Terbiye Kurulu, cumhuriyetin ilk yıllarında program geliştirme çalışmalarında “müfredat” kavramını kullanırken 1950'lerden sonra bu kavram yerini büyük ölçüde “öğretim programı” kavramına bırakmıştır (Demirel, 1992). Bu iki kavram çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılsa da farklı anlamlar taşımaktadır. Öğretim programı, “*Bir dersle ilgili öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren kılavuz ya da proje planı*” olarak tanımlanırken (Özçelik, 2014, s.4) müfredat, “*Bir bütünü oluşturan tekil parçalar*” manasını taşır ve daha dar bir anlamı karşılamaktadır. Günümüzde genellikle öğretim programı kavramı tercih edilse de bazen müfredat kavramı da kullanılmaktadır.

Cumhuriyet tarihi boyunca liselerde okutulan Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında on farklı güncelleme-yenileme çalışması yapılmıştır. 1924 programının dışında diğer programlar TTK tarafından hazırlanmıştır ve bu program güncellemelerinde bilim ve teknolojiye gelişmeler ile Türkiye'nin yaşadığı sosyo-ekonomik değişimler etkili olmuştur. Hazırlanan programların geçerlilik süresine bakıldığında zaman aralıklarının düzensiz olduğu

dikkat çekmektedir. Programlardan en uzun süre geçerliliğini koruyan program 1924 Öğretim Programıdır. Bu program on sekiz yıl boyunca liselerde okutulmuştur. Bu programı on beş yıl ile 1942, on dört yıl ile 1957 programları takip etmektedir. Geçerlilik süresi en az olan programlar ise bir yıl ile 1982 Programı ve iki yıl ile 1971 programıdır. Programların ortalama geçerlilik süresi ise 10,3 yıldır. Özetle, Türkiye’de Coğrafya Dersi Öğretim Programı yaklaşık olarak on yılda bir yenilenmiştir.

Tablo 1. *Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Uygulanma Süreleri.*

No	Coğrafya Dersi Öğretim Programı	Uygulanma Süresi (Yıl)
1	1924 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	18
2	1942 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	15
3	1957 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	14
4	1971 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	2
5	1973 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	9
6	1982 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	1
7	1983 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	9
8	1992 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	13
9	2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	12
10	2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	-

Cumhuriyet tarihi boyunca hazırlanmış coğrafya programlarının geneline bakıldığında bir devamlılık ve ilerleme söz konusu değildir. Program güncelleme çalışmalarında süreklilik gösteren bir gelişmeden ziyade yerinde sayma, bazen de gerilemeden söz etmek mümkündür. Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının hazırlanmasında 1941 yılında kurulan Türk Coğrafya Kurumu’nun çalışmaları da etkili olmuştur. 2005 yılına kadar hazırlanan coğrafya öğretim programları, ki bu programların sayısı sekizdir, davranışçı eğitim yaklaşımı yöntemlerine göre hazırlanmış ve yapılan değişiklikler daha çok konu çıkarma, ekleme ve konuların yerlerini değiştirme şeklinde olmuştur. Bu programlar öğretmen merkezli, sonuç odaklı, ezbere dayalı oldukları için modern çağın gereksinim duyduğu insan tipini yetiştirmekte yetersiz kalmışlardır. 2005 yılında MEB öğretim programları konusunda paradigma değişikliğine gitmiştir. 2005 yılından sonra hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programları

Yapılandırmacılık modeline uygun olarak oluşturulmuştur. Bu program öğrenci merkezli, süreç odaklı, kavrama ve beceriye dayalı hazırlanmıştır. Önceki programlar konu merkezli hazırlanmışken 2005 programı öğrenme alanları temelli kazanımlar, beceriler ve değerlerin oluşturduğu bir yapı şeklinde hazırlanmıştır ve konu içerikleri kazanım ve kazanım açıklamalarına göre oluşturulmuştur. Hazırlanan programlara göre ortaöğretim kurumlarında coğrafyanın önem ve ağırlığı da değişmiştir.

2005 programından on iki yıl sonra 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Cumhuriyet tarihinde gerçekleştirilen hiçbir program yenileme çalışması 2017 yılında gerçekleşen ve tüm dersleri kapsayan program güncelleme çalışmaları kadar yazılı ve görsel medyada tartışılmamış, öneri ve eleştiriye maruz bırakılmamıştır. Bunda, programların güncelleme süreci esnasında görüş ve önerilere başvurulması ile program taslaklarının askıya çıkarılması etkili olmuştur. Coğrafya Dersi Öğretim Programı taslağının askıya çıkarılmasından sonraki süreçte eğitimciler, üniversiteler ve eğitim sendikaları tarafından eleştiri ve öneriler dile getirilmiş, bu eleştiri ve önerilerin değerlendirilmesi sonucunda yeni program kamuoyuna açıklanmıştır. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı büyük ölçüde 2005 programı üzerinde yapılan değişiklikler ile hazırlanmıştır. Programlar birçok bakımdan benzerlik gösterse de her iki programın da birbirlerine göre üstün yönleri ve eksiklikleri vardır. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı okullardaki işleyişinin de gözlemlenerek incelenmesi, daha geniş bir kesimin katılımının sağlanması ile eksikliklerin giderilerek daha modern bir Coğrafya programı oluşturulması mümkündür.

Araştırmanın Amacı

Türkiye’de öğretim programları, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından sosyo-ekonomik değişimler ve bilimsel gelişmelerin ortaya çıkardığı ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılmaktadır. Cumhuriyet tarihi boyunca ortaöğretim Coğrafya programlarında on ayrı güncelleme gerçekleştirilmiştir. Bu program güncellemeleri arasında 2005 yılında gerçekleştirilen değişiklik diğerlerine kıyasla büyük bir değişim içermektedir. 2005 programı ve onu takip eden son güncelleme olan 2017 programı yapılandırmacı öğretim modeline göre hazırlandıkları için önceki programlardan farklı bir karakter göstermektedirler. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programının daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle 2005 programı ile karşılaştırılması gerekmektedir. Belirtilen karşılaştırma arayışından ortaya çıkan bu araştırmanın amacı 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarını içerik analizi yöntemi ile karşılaştırarak programların birbirlerine göre olumlu ve olumsuz yönlerini

belirlemek ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında gerçekleştirilen yenilikleri ve eksiklikleri içerik analizi ile modern coğrafya öğretimi açısından tespit edebilmektir.

Araştırmanın Önemi ve Problem Durumu

Öğretim faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi, amaçlanan hedeflere ulaşılması ve sağlanan başarı düzeyinin ölçülmesi için tüm alanlarda öğretim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile ilgili yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla mevcut program ve bir önceki programın karşılaştırılması açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışma ile 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları karşılaştırılarak program değişikliğinin içerik açısından yeterli ve yetersiz yönleri, yeni programın içeriği, yapılan yenilik ve güncellemelerin bir önceki programla karşılaştırılarak küresel eğitim süreçlerinden ne kadar faydalandığının tespit edilmesi bu araştırmanın hipotezini oluşturmaktadır. 2005 ve 2017 Coğrafya dersi öğretim programlarının içerik boyutu bağlamında karşılaştırılması nasıldır?

Çalışmanın alt problemleri ise aşağıda belirtildiği gibidir:

1. 1924 CDÖP'dan, 2005 değişikliğine varana kadar gerçekleştirilen güncellemeler ve program içerikleri nelerdir?
2. 2005 CDÖP içerik açısından hangi becerileri, kazanımları, değerleri ve yetkinlikleri hedeflemektedir?
3. 2017 CDÖP içerik açısından hangi becerileri, kazanımları, değerleri ve yetkinlikleri hedeflemektedir?
4. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları yapısallık ve içerik açısından karşılaştırıldığında hangi farklılıkları ve benzerlikleri içermektedir?

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Çalışmamızın konusu 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarıdır. Araştırmamız sadece Coğrafya Dersi Öğretim Programları ile sınırlandırılmıştır.
2. Çalışmamızda yapılan karşılaştırmalar sadece 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları ile sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmamızda 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları incelendiği için Coğrafya derslerinin, sınıf ortamında programlar esas alınarak işlendiği varsayılmıştır.

2. Programları hazırlayanların alanlarında yetkin, objektif olduğu ve paydaş katılımının sağlandığı varsayılmıştır.
3. Eğitimde etkili olan fiziki koşulların eşit olduğu varsayılmıştır.

Terimler ve Tanımları

Coğrafya: “İnsanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen faaliyetlerle durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemlerini uygulayarak araştırıp inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan, kendi içerisinde çok sayıda bilim dalından oluşan bir bilimler topluluğuna Coğrafya denir.” (Özçağlar, 2000, s.1).

Eğitim: “Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” (Ertürk, 1972, s.12).

Öğretim: Planlı ve programlı öğretme etkinlikleri.

Öğretim Programı: “Bir dersle ilgili öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren kılavuz ya da proje planına öğretim programı denir.” (Özçelik, 2014).

Müfredat: “Bir bütünü oluşturan bireyler, ayrıntılar” (TDK, 2018).

Yapılandırmacılık: “Öğrenenlerin kendileri için bilgiyi yapılandırmasına Yapılandırmacılık denir. Yapılandırmacılık, öğrenme kuramı bakımından “insanların nasıl öğrendiğini açıklamaya çalışan bir yaklaşımın adı, felsefi bakımdan ise bilgi bilim (epistemoloji) ile ilgili bir kavramdır.” (Arslan, 2007, s.46).

Davranışçı Öğretim Yöntemi: Öğrencinin öğrenme sürecinde pasif olduğu öğretmen merkezli öğretim yöntemine denir.

Kazanım: “Öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde, öğrencilerin kazanması kararlaştırılan bilgi, beceri, değer ve tutumlardır” (MEB, 2005, s.278).

Hedef: “Bir öğrencinin, planlanmış ve tertiplenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılan ve davranış değişikliği veya davranış olarak ifade edilmeye elverişli olan bir özelliktir” (Ertürk, 1972, s.25).

Değer: “Olgu bilincinden sonra ortaya çıkan ve olguya, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları, ihtiyaç ve eylemleri olan özneye ilişkisinde, belli nitelikler yüklemeye belirlenen tavır, öznenin, olana, olguya yüklediği niteliğe değer denir.” (Cevizci, 1999, s.201).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Cumhuriyet tarihi süresince hazırlanan Coğrafya dersi öğretim programları ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların büyük bir çoğunluğu 2005 programı hakkında hazırlanmıştır. 2005 öncesi hazırlanan programlar davranışçı eğitim anlayışı çerçevesinde hazırlandığı için çok yönlü bir özellik taşımaktan uzaktırlar. Bundan dolayı bu programlar genellikle içerik yönünden incelenmiştir. 2005 ve sonrasında hazırlanan programlar ise yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak oluşturulduğu için bu programlar beceriler, değerler eğitimi, eğitim felsefesi, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı gibi birçok unsurdan oluşmuştur. Bunun etkisiyle 2005 programı birçok açıdan ve daha yoğun olarak ele alınmıştır.

2005 öncesi hazırlanan Coğrafya öğretim programları ile ilgili yapılan çalışmalarda programlar tek tek incelenmek yerine bir bütün halinde ele alınmıştır. Bu çalışmalarda programlar genel olarak içerikleri esas alınarak incelenmiş ve programlarda süreç içerisinde yaşanan değişim ve gelişimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Geçit (2008a) tarafından yapılan çalışmada 1924 ile 2005 yılları arasında hazırlanan dokuz program içerik ve gerçekleştirilen değişiklikler yönünden incelenmiştir. Coğrafya öğretim programlarının bütünsel bir profilinin çıkarıldığı bu çalışmada çıkarılan sonuçlar ve yapılan öneriler ile program güncelleme çalışmalarına katkı sağlanması hedeflenmiştir. Geçit bu çalışmasında hazırlanan programların birçoğunun yaşanan değişim ve gelişmeleri aktarmada yetersiz olduğunu, ders saatleri ile programlar arasında uyumsuzluk olduğunu ve bazı programların bariz hatalar ihtiva ettiğini ileri sürmüştür. Çalışmanın yapıldığı dönemde 2005 programı tüm sınıf düzeylerinde uygulanmadığı için 2005 programı yeterince değerlendirilememiştir. Taş (2005) tarafından yapılan bir çalışmada yine 1924 ile 2005 yılları arasında gerçekleştirilen Coğrafya dersi program geliştirme çalışmaları incelenmiştir. Bu çalışmada program güncelleme çalışmalarında siyasi politikaların etkili olduğu vurgulanmıştır. İçerik ve ders sayısında yaşanan dalgalanmalara dikkat çekilerek hazırlanacak programların güncel, işlevsel, modern ve köklü bir nitelikte olması önerilmiştir. Özşavli (2007) tarafından yapılan çalışmada ise Birinci Coğrafya Kongresinden itibaren hazırlanan programlar Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan Coğrafya öğretim programı ile karşılaştırılarak ele alınmıştır. Bu çalışmada incelenen programlar 1941 ile 2005 arasında hazırlanan programlardır. Görüldüğü gibi 2005 öncesi programları genel olarak 2005 programı ile beraber ele alınarak incelenmiştir. Bu durum Coğrafya Öğretim Programları üzerine yapılan çalışmaların 2005 programından itibaren yoğunluk kazandığını göstermektedir. 2005 yılından önce Coğrafya

programları ile ilgili gerçekleştirilen nadir çalışmalardan birisi Alım (2003) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Coğrafya dersi dokuzuncu sınıf programı öğretmen ve öğrenci görüşleri çerçevesinde incelenmiştir. Bu çalışmada yedi bölgeden seçilen on dört ilde yaklaşık dört yüz doksan öğretmen ve bin beş yüz altmış iki öğrenciyle anket yapılmış ve anket sonuçlarının analiz edilmesi ile dokuzuncu sınıf müfredatı değerlendirilmiştir. Bu anketlerden çıkan sonuçlar ile program güncelleme çalışmalarına katkı sağlanmıştır.

Önceden de ifade ettiğimiz gibi 2005 Coğrafya Öğretim Programı üzerine daha çok çalışma yapılmıştır. Kızılçaoğlu (2006) yeni programı uygulamada değil teorik açıdan ele alınmıştır. Programın öğeleri, yapısı, eğitim yaklaşımı ve programda kullanılan ifadeler irdelenmiştir. Programın olumlu ve olumsuz yönleri önceki program yaklaşımı ile mukayese edilerek ele alınmıştır. Şahin (2006) tarafından yapılan çalışmada ise program içerisindeki çelişkiler, yanlış ve bilimsel olmayan ifadeler Coğrafya literatürüne göre değerlendirilerek eleştirilmiştir. Programın yapısı esas alınarak hazırlanan bu çalışmada eleştirilerle beraber öneriler verilmiştir. 2005 Programı birçok araştırmacı tarafından sınıf düzeyinde ya da genel düzeyde öğretmen görüşlerine göre incelenerek programın sahadaki etkisi öğretmenlerin bakış açısı ile değerlendirilmiştir. Koç ve Aksoy (2010) yaptıkları çalışmada Ankara ilinde görev yapan elli altı Coğrafya öğretmenine uyguladıkları anket ile 2005 programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiş ve programın güçlü ve zayıf yönleri belirlenmeye çalışılmıştır. 2005 programının bütünsel olarak öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği başka bir çalışma da Akengin (2008) tarafından yapılmıştır. Diğer bir çalışmada da (Kocalar & Demirkaya, 2015) yüz otuz dokuz öğrencinin görüşlerine başvurularak Coğrafya Öğretim Programı değerlendirilmiştir. Coğrafya Öğretim Programının farklı açılardan ele alındığı çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalarda 2005 programı kazanım saatleri (Çomak&Günceğörü, 2012), değerler eğitimi (Çiftçi, 2014), ders kitapları niteliği (Kaya, 2012), eğitim materyalleri (Demiralp, 2007) gibi açılardan incelenmiştir.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı üzerine yapılan araştırmalar ise sınırlıdır. Program ile ilgili yapılan ilk değerlendirmeler askıya çıkarılma sürecinde dile getirilmiştir. Programların askıya çıkarıldığı zaman diliminde program sendikalar, üniversiteler, kurum ve kuruluşlar ile eğitimciler tarafından değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler ışığında program revize edilerek yayınlanmıştır. Programın kamuoyuna açıklanmasından sonra Coğrafya programı Demiralp (2017) tarafından tasarım yaklaşımı ve program öğeleri açısından incelenmiştir. Bu çalışma 2017 programında gerçekleştirilen değişiklikleri ve önceki programla arasındaki benzerlikler ve farklılıkları anlamada önemli bir işlev sağlamıştır.

Değirmenci (2018) tarafından ise yeni öğretim programı değerler eğitimi açısından ele alınmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu

Talim ve Terbiye Kurulu 22 Mart 1926'da çıkarılan ve 3 Nisan 1926'da yürürlüğe giren 789 sayılı "Maarif Teşkilatına Dair Kanun" ile kurulmuştur (URL 1). Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde bulunan en önemli kurumlardan birisidir. Mustafa Kemal Atatürk 1 Kasım 1926'da TBMM'de yaptığı konuşmada TTK'nın kuruluşunu "*Memlekette talim ve tedris esaslarını ilmi ve müstakil bir merkezden sevk ve idare maksadıyla tasavvur edilen Talim ve Terbiye Dairesi tesis edilmiştir*" sözleriyle ilan etmiştir (URL 2).

TTK on beş üye ve bir başkandan oluşmaktadır. Üyelerden on ikisi eğitim öğretim alanlarından, üçü ise eğitim bilimleri alanlarındandır. Müfredatların hazırlanması, onaylanması, okullarda kullanılacak ders araçları ve kitapların seçimi ve incelenmesi TTK'nın başlıca görevleridir. Talim ve Terbiye Kurulu bu işleviyle Millî Eğitim Bakanlığı'nın adeta yasama meclisi görevini görmüştür. Yüz yıla yakın bir zamandır faaliyetlerini devam ettiren bu kurum içerisinde birçok yazar, akademisyen ve edebiyatçı kurul üyeliği yapmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; Başkanlık, Talim ve Terbiye Kurulu, Daire Başkanlıkları, Şube Müdürlükleri ve Öğretim Materyallerini Geliştirme, İnceleme Merkezi'nden oluşur.

2005 Öncesi Hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programları

1924 coğrafya dersi öğretim programı.

Cumhuriyet tarihinin ilk Coğrafya Dersi Öğretim Programı 1924 yılında hazırlanmıştır. Bu program, üzerinde yapılan değişikliklerle birlikte 1934 yılında son halini almıştır. Coğrafya Dersi Öğretim Programının amaçları ve bu amaçlara yönelik açıklamaların olmadığı bu program yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Coğrafya Dersi Öğretim Programı olması bakımından büyük bir önem arz etmektedir (Geçit, 2008, s. 151). Bu programda Coğrafya dersi dışında Jeoloji ve Kozmografya dersleri de okutulmuştur. Bu programda Lise 1 müfredatı "Umumi Coğrafya", Lise 2 müfredatı "Büyük ve Komşu Ülkeler Coğrafyası", Lise 3 müfredatı ise "Türkiye Coğrafyası" başlığı altında verilmiştir. Müfredat yirmi ana başlık altında hazırlanmıştır ve bu başlıkların on üç tanesi Fiziki Coğrafya, yedi tanesi ise Beşeri Coğrafya konularıyla ilgilidir. Bu bilgiler ışığında 1924 Coğrafya Dersi Öğretim Programının, Fiziki Coğrafya konularının ağırlıklı olduğu ve dönemin çevresel determinist bakış açısının izlerini yansıttığını belirgin bir şekilde görmekteyiz.

Tablo 2. 1924 Yılında Liselerde Okutulan Coğrafya ve Coğrafyayla ilgili Derslerin Haftalık Dağılımı. (Geçit, 2008b)

	Lise Fen	Lise Fen	Lise 3 Fen	Edebi
Coğrafya	1	1	1	1
Jeoloji	-	2	-	-
Kozmografya	-	-	2	1

Coğrafya Dersi, Lise 1. sınıflarda ilk olarak haftada bir ders saati iken, 1927 yılından itibaren ise de 2 ders saati olarak okutulmuştur. Lise 1. sınıflarda “Umumi Coğrafya” başlığı altında değinilen başlıca konular “Arzın Keşfi, Coğrafyanın Tanımı ve Nitelikleri, Harita Bilgisi, Güneş Sistemi, Dünyanın Şekli ve Hareketleri, Jeolojik Devirler, Kara-Deniz Oluşumu, Sular Coğrafyası, Bitki ve Hayvan Dağılışı, İç ve Dış Kuvvetler” gibi Fiziki Coğrafya ağırlıklı olan bir dağılım ile oluşturulmuştur. Beşerî coğrafya konularından ise “Nüfus ve Nüfus Hareketleri ile Ekonomik Coğrafya” konuları bulunmaktadır.

Programın hazırlandığı yıllarda Lise 2. sınıflarda haftada bir ders saati olan Coğrafya dersi, 1927’de iki saat olarak okutulmaya başlanmıştır. Lise 2. sınıflarda “Büyük ve Komşu Ülkeler Coğrafyası” başlığı altında toplam on yedi ülke incelenmiştir. Avrupa devletlerine daha çok ağırlık verilen bu programda “Amerika (ABD, Brezilya, Arjantin), Asya (Japonya, İran, SSCB)” kıtalarından üçer ülke incelenmiştir. Fransa ve İngiltere gibi sömürge sahibi ülkeler sömürdükleri ülkeler ile birlikte işlenmişlerdir. Bu programın en fazla tartışılan yönleri sömürgelerin de ülkelerle beraber verilmesi, Afrika Kıtasına değinilmemiş olması ve o dönemlerde SSCB egemenliği altında olan Türk Cumhuriyetlerinden söz edilmemiş olmasıdır.

Lise 3. sınıflarda Edebiyat bölümünde haftalık bir ders saati değişikliğe uğramamış ama Fen bölümündeki Coğrafya ders saati üç saate çıkarılmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi Coğrafya dersi başlangıçta Fen bölümüne dâhil edilmiştir. “Türkiye Coğrafyası” başlığı altında Lise 3. sınıflarda Türkiye’nin fiziki ve beşerî özellikleri verilmiştir. Günümüz Coğrafya anlayışından farklı olarak “Türkiye Cumhuriyeti’nin Hükümet Şekli ve Askeri Teşkilat” gibi konularda müfredat kapsamında verilmiştir. Bu konunun müfredat kapsamına alınması yeni kurulan Cumhuriyetin rejim ve yönetim şeklini, vatandaşlarına doğru bir şekilde aktarma ihtiyacından kaynaklanmıştır.

Tablo 3. 1938 Yılında Liselerde Okutulan Coğrafya ve Coğrafyayla İlgili Derslerin Haftalık Dağılımı.

	Lise 1	Lise 2	Lise 3	
	Fen	Fen	Fen	Edebiyat
Coğrafya	2	2	1	1
Jeoloji	-	-	1	1

Kozmogr Matematik Müfredatı içine dâhil edilmiştir.

Kaynak: Kültür Bakanlığı Lise Programı 1938 Aktaran: (Geçit, 2008b).

1942 coğrafya dersi öğretim programı.

1942 Coğrafya Dersi Öğretim Programının en önemli özelliği 1941 yılında kurulan Türk Coğrafya Kurumu'nun çalışmaları, önerileri ve kararları doğrultusunda hazırlanmış olmasıdır. Bu açıdan 1942 Coğrafya Dersi Öğretim Programı önceki programa göre daha detaylı ve düzenlidir. Bu program kapsamında bütün lise düzeylerinde ve sınıflarda coğrafya dersi zorunlu hale getirilmiştir. Bu da coğrafya dersinin öneminin artmasını sağlamıştır.

Lise 1.sınıflarda haftalık ders saati iki saat olarak belirlenmiştir. Önceki programda “Umumi Coğrafya” olarak adlandırılan Lise 1 müfredatı “Genel Coğrafya” ismiyle değiştirilmiştir. Lise 1 müfredatı yedi başlıktan oluşmaktadır. Birinci bölümde “Dünyanın Şekli ve Hareketleri, Enlem-Boylam, Yerin Oluşumu ve Yapısı” konuları yer almıştır. İkinci bölümde İklim Bilgisi, üçüncü bölümde Okyanus ve Denizler, dördüncü bölümde Karalar, beşinci bölümde Biyocoğrafya başlığı altında bitki ve hayvan toplulukları, altıncı bölümde Nüfus ve Yerleşme, yedinci bölümde ise Ekonomik Coğrafya konuları işlenmiştir.

Lise 2. sınıflarda haftalık ders saati iki olarak belirlenmiştir. 1942 Coğrafya Dersi Öğretim Programında daha önceki programda kullanılan “Büyük ve Komşu Ülkeler Coğrafyası” başlığı “Devletler Coğrafyası” olarak değiştirilmiştir. Bu programda öncelikle komşu ülkeler incelenmiştir. Türkiye'ye komşu bütün devletlerin işlenmesi önemli bir yenilik olmuştur. Komşu ülkeler dışında Almanya, İtalya, İngiltere, Fransa gibi güçlü Avrupa devletleri ile ABD ve Japonya gibi uzak ama etkin ülkeler incelenmiştir. Bu program dâhilinde son konular olarak küresel ekonomik faaliyetler ile önemli ticaret yolları işlenmiştir.

Lise 3 programı herhangi bir isim değişikliği yapılmadan “Türkiye Coğrafyası” başlığı altında işlenmeye devam edilmiştir. Haftalık ders saati iki saattir ama 1947 yılından sonra ders saati haftalık bir saate düşürülmüştür. 1957 yılında ise Fen Bölümü dışında tekrardan iki saat olarak okutulmaya başlanmıştır. Lise 3 programı beş ünite altında verilmiştir. Birinci ünite “Türkiye'nin Sınırları, Komşuları ve Yüzölçümü” verilmiştir. İkinci ünite Türkiye Coğrafi Bölgelere ayrılarak incelenmiştir. Türk Coğrafya Kurumu'nun 1941'de düzenlediği

Birinci Coğrafya Kongresi'nde, Türkiye'yi yedi coğrafi bölgeye ayırma kararı ilk kez bu programda uygulamaya konulmuştur. Üçüncü ünite "Türkiye'nin Beşerî Coğrafyası" özellikleri verilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de nüfus ve nüfus özellikleri, yerleşme, idari sınırlar ve yönetim şekli gibi konular anlatılmıştır. Dördüncü ünite "Türkiye'nin Ekonomik Coğrafyası"na yer verilmiştir. Son ünite ise "Dünya Ekonomisinde Türkiye'nin Önemi, Yeri ve İşlevi" anlatılmıştır. Lise 3 programında Türkiye'nin beşerî coğrafya özelliklerine, eski programa nazaran daha fazla ağırlık verildiği ve Türkiye'nin yedi coğrafi bölgeye ayrılarak beşerî ve fiziki coğrafya özellikleri bakımından ayrıntılı bir şekilde incelendiği görülmektedir (MEB Tebliğler Dergisi, 1942).

Tablo 4. 1942 Yılında Liselerde Okutulan Coğrafya Dersinin Haftalık Dağılımı.

LİSELER	Sınıflar	Haftalık Ders Saati
Genel Coğrafya	Lise 1	2
Devletler Coğrafyası	Lise 2	2
Türkiye Coğrafyası	Lise 3	2
MESLEK LİSELERİ		
Genel Coğrafya	Lise 1	2
Türkiye Coğrafyası	Lise 2	2
Kaynak: Tebliğler Dergisi 1942 Haftalık Ders Saati		Aktaran: (Taş, 2005)

1957 coğrafya dersi öğretim programı.

Zaman içerisinde Türkiye'nin iç ve dış politikası ile ekonomik politikalarının değişmesi Coğrafya Dersi Öğretim Programının içeriğini de etkilemiştir. Bu müfredatta liselerde eğitim gören öğrencilerin alan seçimi lise ikide belirlenmiştir. 1957 yılında özellikle lise 3. sınıf coğrafya konularının içeriklerinin edebiyat ve fen alanlarında eğitim gören öğrenciler için ayrı ayrı düzenlenmesi istemiştir (Özşavli, 2007). Bu program kapsamında coğrafya dersinin lise 1. sınıflarda haftalık iki ders saati, lise 2. sınıfların Fen ve Edebiyat Bölümlerinde haftalık iki ders saati, lise 3. sınıflarda ise Fen Bölümünde bir saat Edebiyat Bölümünde ise iki ders saati işlenmesine karar verilmiştir.

Lise 1 müfredatında önceki programda kullanılan "Genel Coğrafya" başlığı "Coğrafya" başlığı olarak değiştirilmiştir. Lise 1 konuları on beş başlık altında toplanmıştır. Birinci bölümde Coğrafyanın konusu, bölümleri ve gelişimi anlatılmıştır. İkinci bölümde Dünya'nın şekli, boyutları, paralel-meridyenler, yerel saatler konuları verilmiştir. Üçüncü bölümde Güneş Sistemi ve Dünya'nın hareketleri, dördüncü bölümde ise Kara ve Deniz

dağılışı konuları bulunmaktadır. Beşinci bölümde karaların yüzeyi ve deniz dibindeki oluşumların ana çizgileri konusu verilmiştir. Altıncı bölümde Harita Bilgisi konuları bulunmaktadır. Bu bölümde konuyla ilgili her fırsatta ve üst sınıflarda da çalışmalara devam edilmesine dair not düşülmüştür. Yedinci bölümde iklim elemanları ve iklim ile iklim tipleri bulunmaktadır. Bu bölümde iklim kavramının iklim elemanlarından sonra işlenmesinde bir yöntem hatası vardır. İklim kavramının iklim elemanlarından önce verilmesi daha isabetli olacaktır. Sekizinci bölümde su küre konusu ele alınmıştır. Fakat bu bölümde su küre konusu sadece denizler ile sınırlandırılmıştır. İç ve dış kuvvetler konusu dokuzuncu bölümde ele alınmıştır. Onuncu bölümde toprak ve toprak türleri, on birinci bölümde bitki ve hayvanların yeryüzündeki dağılışı konuları bulunmaktadır. Son dört bölüm ise Beşerî Coğrafya ile ilgilidir. On ikinci bölümde insanların dağılışı ve nüfus hareketleri, on üçüncü bölümde insanların ırklara, dinlere ve dillere göre dağılışı, on dördüncü bölümde hayat tarzı ve yerleşme, on beşinci bölümde ise insanların etkinliği konuları ele alınmıştır.

Lise 1 ders programında başlıklardan on bir bölüm Fiziki Coğrafya, dört bölüm ise Beşerî Coğrafya ile ilişkilidir. Ekonomik Coğrafya konularına değinilmemiş olması da bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir. Konuların düzenlenmesinde hem başlıkların belirlenmesi hem de sıralamanın belirlenmesi bakımından hatalar bulunmaktadır. Örneğin iklim elemanları “iklim” başlığı altında verilmemiştir ve önce iklim elemanları açıklanmış, iklim kavramı ise en sona bırakılmıştır.

Lise 2 Coğrafya ders programında önceki müfredatta kullanılan “Devletler Coğrafyası” başlığı “Ülkeler Coğrafyası” başlığına dönüştürülmüştür. Program kapsamında verilen ülkelerle ilgili olarak “Bu programdaki devletlerin coğrafyası genel olarak incelenecek, ancak bunlardan memleketimizle siyasi, ekonomik ve kültürel münasebetleri fazla olanlar üzerinde gereği kadar durulacaktır.” notu düşülmüştür. Lise 2 Coğrafya dersi programı on bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Komşu Ülkeler” başlığı altında Bulgaristan, Yunanistan, Suriye, Lübnan, Ürdün, İsrail, Irak, İran ve Sovyetler Birliği ele alınmıştır. Türkiye’ye sınırı bulunmayan Lübnan, Ürdün ve İsrail’in Türkiye ile arasındaki komşuluk ilişkisinin mahiyeti açıklanmamıştır. İkinci bölümde “Tuna Boyu Devletleri” başlığı altında Romanya, Yugoslavya, Macaristan, Çekoslovakya ve Avusturya devletleri bulunmaktadır. Üçüncü bölümde Almanya, Polonya ve İsviçre’den oluşan Orta Avrupa devletleri, dördüncü bölümde ise Fransa, İngiltere, Belçika ve Hollanda bulunmaktadır. Beşinci bölümde Kuzey Avrupa Devletleri, altıncı bölümde Akdeniz’e kıyısı olan ülkeler, yedinci bölümde Kuzey Amerika kıtasında bulunan ABD ve Kanada, sekizinci bölümde Güney Amerika kıtasında bulunan Brezilya ve Arjantin ele alınmıştır. Son olarak dokuzuncu

bölümde Hindistan, Orta Asya, Çin ve Japonya onuncu bölümde ise Dünya ekonomisinde ülkelerin etkileri konuları bulunmaktadır. Müfredatta en az değinilen kıta Afrika kıtası olmuştur ve Akdeniz'e kıyısı olan ülkeler kapsamında sadece bazı Kuzey Afrika ülkeleri müfredata dâhil edilmiştir.

“Türkiye Coğrafyası” başlığı altında verilen lise 3 müfredatında Türkiye'nin fiziki, beşerî ve ekonomik özellikleri sekiz bölüm altında incelenmiştir. Fen ve sosyal alanları için hazırlanan program aynıdır fakat fen alanında konuların ayrıntıya girilmeden genel hatlarla verilmesi tavsiye edilmiştir. Bahsedilen genel hatlar içeriğinin muğlak bırakılması ve inisiyatif belirleme hakkının öğretmene bırakılması bir yöntem hatasıdır. Birinci bölümde Türkiye'nin Coğrafi Konumu, ikinci bölümde Türkiye'nin yüzey şekilleri, üçüncü bölümde Türkiye'nin kıyıları ele alınmıştır. Dördüncü bölümde Türkiye'nin iklim özellikleri işlenmiştir. Beşinci bölümde akarsu ve göllerimiz, altıncı bölümde nüfus ve idare bölümleri konuları bulunmaktadır. Yedinci bölümde Türkiye coğrafi bölgeleri doğal, beşerî ve iktisadi bakımdan incelenmiştir. Son olarak sekizinci bölümde Türkiye'nin Ekonomik Coğrafya özellikleri ele alınmıştır (MEB Tebliğler Dergisi, 1957).

1971 coğrafya dersi öğretim programı.

1971 Öğretim Programının Coğrafya dersi açısından en önemli yönü ilk kez Coğrafya Öğretiminin amaçlarının belirtilmesidir. Bu amaçlar şunlardır:

1. “İnsanlığın yaşam alanı olarak yeryüzünün koşullarını ve olanaklarını tanır, bu olanakların sınırsız olmadığını bilir, bu nedenle onların israfından kaçınmak gerektiğini kavrar ve bunu alışkanlık haline getirir. Tabiatı sever ve korur.
2. Bir yandan doğal çevrenin insan hayatını ve kültürünü biçimlendirdiğini, öte yandan dünyanın varlıklarından yararlanabilmek için insanın doğal çevreyi nasıl etkileyip değiştirebildiğini kavrar, söz konusu yararlanmanın kültür düzeyi ile ölçülü bulunduğu görüşünü kazanır. Böylece her işte ilme ve tekniğe değer verme gereğinin coğrafya belirtileri arasında sıkı sebep ve sonuç bağıntısı ile ahenk ve beraberlik bulunduğunu görür. Bu ahenk ve beraberliğin bozulmamasına özen gösterme alışkanlığını kazanır. Söz konusu ahenk ve beraberlik bakımından yeryüzünün birtakım özelliklere sahip bölümlere (ülkeler, bölgeler ve yöreler) ayrıldığını kavrayarak farklı bölümlerin koşullarının ve olanaklarının farklı olduğunu buna göre her bölümde aynı sorunlarla karşılaşmadığını ya da aynı sorunların çözümlerinin aynı

olmadığını ve olamayacağını anlar. İçinde bulunduğu koşulları ve sahip olduğu olanakları iyi görüp hayatını buna göre düzenleme alışkanlığı edinir.

3. Hayati önemde olan yurt ve dünya sorunlarını tanır, bu sorunların çözümlemesinde ortak bir görüş ve çabaya ihtiyaç bulunduğunu kavrar. Kültürel ve ekonomik kalkınmada bütün milletlerin ve bir milletin bütün bireylerinin ve bu arada kendisinin ağır sorumluluklar yüklendiğinin ve yükleneceğinin bilincine varır.
4. Dünyanın zamanımızdaki politik, sosyal ve ekonomik sorunları, olayları ve gelişmeleri bu arada milletler arası gruplaşmaları hakkında doğru bir görüş ve kavrayış kazanır. Milletler arası yardım ve anlayışın kendi varlığımızın korunması ve refahımız için zorunlu ve gerekli bulunduğunu, her işte çıkar yolun barış ve anlayış olduğunu kavrar.
5. Başka milletlerin ülke koşullarını, yaşayışlarını, çeşitli sorunlarını ve bu sorunları çözümlene yolundaki çabaları ile sonuçlarını görerek yüksek kültürün ve bilimsel çalışmanın her türlü koşullar içinde başarılı bir hayata olanak hazırladığını kavrar, böylece bu doğrultuda devamlı ilerleme alışkanlığı kazanır. “(MEB Tebliğler Dergisi, 1971).

Beş madde halinde belirtilen bu amaçlardan sonra Coğrafya Programı ile ilgili açıklamalar ve tavsiyeler verilmiştir. Bu öğretim programında konular sadece başlıklar halinde verilmemiş, ayrıntılı ve açıklamalı bir şekilde ele alınmıştır. Programın amacı şu şekilde belirtilmiştir: “Yeni programın amacı, yeryüzünün ayrı bölüm veya bölgelerini incelerken insan ve çevre ilişkisini mümkün olduğu kadar ağırlık merkezinde tutmaktır.” Kullanılan ifadelerden de anlaşılacağı gibi programın merkezinde insan ile doğa arasındaki etkileşim bulunmaktadır.

Lise 1. sınıflarda okutulan ders “Genel Coğrafya” başlığı altında ele alınmıştır. Dersin içeriğine bakıldığında kapsamın çok geniş, konuların ise çok yoğun olduğu dikkati çekmektedir. Kapsamın geniş, konuların yoğun olmasıyla beraber haftalık ders saatinin iki saat olması konuların etkin bir şekilde sunulmasında eksikliklerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu programda Haritalar konusu program içeriğinden çıkarılmıştır. Haritalar konusunun içeriklerden çıkarılması önemli bir eksikliklerdir. Ayrıca başlık ve içerikler konusunda da çeşitli muğlaklıklar bulunmaktadır.

Lise 2. sınıf haftalık ders saati bire düşürülmüştür. 1957 programında sadece lise 2. sınıflarda işlenen “Ülkeler Coğrafyası” dersi 04.05.1971 tarihinde çıkan 173 sayılı Talim ve

Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) kararı ile ikiye ayrılmış ve yarısı lise 2, diğer yarısı da lise 3. sınıflarda okutulmaya başlanmıştır. Bu kararlar beraber programın en büyük eksiği ortaya çıkmıştır. Bu da Türkiye'nin fiziki ve beşerî coğrafya özelliklerinin genel bir başlık altında incelenmemesidir.

1973 coğrafya dersi öğretim programı.

1973 Coğrafya Dersi Öğretim Programı VIII. Millî Eğitim Şûrası kararı uyarınca, ortaöğretim sistemimizin kuruluşu ile yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi konusunda yapılan çalışmalar arasında liselerin 2. sınıfları için Ülkeler Coğrafyası program taslağı 1974-1975 öğretim yılında ve liselerin 3. sınıfları için Türkiye Coğrafyası program taslağı da 1975-1976 öğretim yılında denenmek üzere hazırlanmış bulunmaktadır (MEB Tebliğler Dergisi, 1973). Bu programın en önemli özelliklerinden birisi hem Coğrafya öğretiminin genel amaçlarının hem de tüm dersler için amaçların belirtilmiş olmasıdır.

Lise 1.sınıflarda “Genel Coğrafya” başlığı altında verilen program içerik bakımından önceki programla büyük ölçüde örtüşmekle beraber önceki programda çıkarılan harita konusu bu programa tekrardan dâhil edilmiştir. Bu bakımdan önemli bir eksiklik giderilmiştir.

1973 Coğrafya Dersi Öğretim Programında “Ülkeler Coğrafyası” dersinin iki kısma ayrılıp yarısını lise 2, yarısını lise 3'te verme uygulaması kaldırılmıştır. Haftalık iki ders saati içerisinde verilen Ülkeler Coğrafyası konusuna başlamadan önce ülkelerin hangi ölçütler ışığında inceleneceğinden söz edilmiştir. Yedi bölüme ayrılarak ele alınan Ülkeler Coğrafyası dersinin ilk bölümünde Ülkeler Coğrafyası dersinin amaç ve işlevi tanıtılarak uluslararası örgütlerden söz edilmiştir. İkinci bölümde Ön Asya, üçüncü bölümde ise Avrupa ülkeleri ele alınmıştır. Dördüncü bölüme bakıldığında önceki programların aksine Afrika Kıtası ülkelerinin daha kapsamlı bir şekilde incelendiği görülmektedir. Beşinci bölümde Asya Kıtası, altıncı bölümde Kuzey ve Güney Amerika ülkeleri incelenmiş, son bölümde ise Avustralya Kıtası ve Büyük Okyanus Adaları ele alınmıştır.

Lise 3.sınıf düzeyinde okutulan “Türkiye Coğrafyası” dersi açısından en önemli yenilik “Turizm” konusunun programa dâhil edilmiş olmasıdır. Türkiye Coğrafyası dört ana başlık altında verilmiştir. Türkiye'nin Coğrafi konumu birinci bölümde, Türkiye'nin coğrafi bölge ve bölümleri ise ikinci bölümde oldukça ayrıntılı bir içerikle ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye'nin nüfus ile yerleşme Sorunları, dördüncü bölümde Türkiye'nin ekonomik sorunları incelenmiştir.

Programda Coğrafya dersinin işleme sürecinde gerekli araç ve gereç ile tesisler ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi önemli bir yeniliktir. Son olarak programın son kısmında lise

Coğrafya ders kitapları özel şartnamesi verilmiştir. Bu şartnamede okutulacak Coğrafya kitaplarının içerik ve nitelikleri ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

1982 coğrafya dersi öğretim programı.

19.11.1982 tarihinde çıkan 156 sayılı karar ile beraber Coğrafya dersinin geçici öğretim programı TTKB tarafından kabul edilmiştir (MEB, 1982). Önceki programda tüm dersler için hazırlanan amaçlar kaldırılmış bunun yerine sadece tüm dersleri kapsayan genel amaçlar belirlenmiştir. Bu bakımdan hazırlanan programların modernliği konusunda bir gerileme yaşanmıştır denilebilir.

Lise 1. sınıf düzeyinde okutulan “Genel Coğrafya” konularının yoğunluğu önceki öğretim programına göre hafifletilmiştir. İlk bölümde Coğrafyanın konusunun belirtilmesi ve bölümlerinin incelenmesi programın olumlu yönlerindedir. Ayrıca bu programda her konudan sonra Türkiye’den örnekler verilerek Türkiye coğrafyasına atıfta bulunulmuştur.

Lise 2. sınıf düzeyinde okutulan Coğrafya dersi “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” başlığı altında verilmiştir. Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri, haftalık iki ders saati olarak ayarlanmıştır. Lise 2. sınıflarda ders ismi “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” olmasına rağmen önceki öğretim programlarında lise 3’te okutulan Ülkeler Coğrafyasının yarısı lise 2 müfredatının ikinci bölümü olarak okutulmuştur. Başlık ve içerik arasındaki bu uyumsuzluk ciddi bir eksikliklerdir.

Lise 3.sınıf düzeyinde okutulan “Türkiye Coğrafyası” dersi yerini “Türkiye’nin Ekonomik Coğrafyası” dersine bırakmıştır. Bu ders iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde Türkiye’nin ekonomik coğrafya özellikleri işlenmiştir. İkinci bölümde ise dersin adıyla alakasız bir şekilde “Başlıca Dünya Ülkeleri” başlığı altında Ülkeler Coğrafyasına ayrılmıştır.

1983 coğrafya dersi öğretim programı.

1982 yılında hazırlanan geçici Coğrafya Dersi Öğretim Programından bir yıl sonra bazı değişiklikler yapılarak 1983 Coğrafya Dersi Öğretim Programı hazırlanmıştır. Bu programda genel amaçlar bölümü on üç maddeden oluşmaktadır.

Lise 1.sınıflarda okutulan “Coğrafya” dersinde daha önceki programda on beş ünite bulunurken ünite sayısı yediye düşürülmüştür (MEB Tebliğler Dergisi, 1983). Bu da, lise 1.sınıflardaki Coğrafya dersi içeriğinin hafifletildiğini göstermektedir. Birinci ünite Yeryuvarlağı ve Evren, ikinci ünite Harita Bilgisi, üçüncü ünite Kara ve Denizler, dördüncü ünite İklim konusu işlenmiştir. Beşinci ünite Yerin İç Yapısı ve İç Kuvvetler, altıncı ünite Dış Kuvvetler işlenmiştir. Beşerî Coğrafya konuları ise yedinci ünite “İnsan

ve Tabii Çevre” başlığı altında verilmiştir. Lise 1 müfredatında konular işlenirken Türkiye coğrafyasına da değinilerek örnekler verilmiştir.

Lise 2. sınıflarda okutulan Coğrafya dersinde önceki programda olduğu gibi Türkiye Coğrafyası ile Ülkeler Coğrafyası konuları iç içe verilmiştir. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” başlığı ile verilen birinci bölümde önce bölge, bölüm, yöre kavramları tanıtılmış ve Coğrafi Bölgeleri oluşturan şartlardan söz edilmiştir. Daha sonra Türkiye’nin yedi bölgesi bölümleri ile beraber incelenmiştir. “Ülkeler” başlığı ile verilen ikinci bölümde ise sırasıyla başlıca Ortadoğu ülkeleri, Balkan ülkeleri, Sovyetler Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, başlıca Afrika ülkeleri ve Asya ülkelerinin ön plana çıkanları ele alınmıştır. Lise 2 Coğrafya dersinde dikkat çeken husus incelenen ülke sayısının fazlalığıdır.

Lise 3. sınıf düzeyimde okutulan “Türkiye Coğrafyası” dersi yerini “Türkiye’nin Ekonomik Coğrafyası”na bırakmıştır. Müfredat içerisindeki Bölgeler Coğrafyası konuları tamamen çıkarılmıştır. Ders isminden bağımsız olarak Ülkeler Coğrafyası konularının işlenmesine de devam edilmiştir. İki bölümden oluşan Lise 2 Coğrafya dersinin ilk bölümünü “Türkiye’nin Ekonomik Coğrafyası” oluşturmaktadır. Birinci bölüme Türkiye’nin ekonomik coğrafyasını etkileyen şartlar ile giriş yapılmış ve sırasıyla “Türkiye’de Tarım, Türkiye’de Hayvancılık, Türkiye’de Ormanlar ve Orman İşletmeciliği, Türkiye’de Madenler ve Enerji Kaynakları, Türkiye’de Endüstri, Türkiye’de Ulaşım, Türkiye’de Ticaret ve Türkiye’de Turizm” üniteleri işlenmiştir. İkinci bölüm “Ülkeler” başlığı altında verilmiştir ve konuya girmeden önce ülkelerin kısa ve öz bir şekilde anlatılacağı, Türkiye ile mukayeseler yapılacağı ve Türk nüfusu bulunduran yerlerin belirtileceği ifade edilmiştir. Bu kısım üç üniteye ayrılmıştır. Birinci ünite Avrupa Ülkeleri, ikinci ünite Yeni Dünya Karaları, üçüncü ünite ise Milletlerarası Kuruluşlar ve Türkiye konuları bulunmaktadır.

1992 coğrafya dersi öğretim programı.

27.03.1992 tarihinde yayınlanan Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla yayınlanan yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programı 1983 yılında yayınlanan programın tekrarı niteliğindedir. Derslerin amaçlarının, genel amaçlara yönelik kazandırılması gereken hedef davranışların yer almadığı bu programda, Atatürkçülük ile ilgili konularda da değişiklikler yapılarak bu programa dâhil edilmiştir.

Lise 1. sınıflarda okutulan Coğrafya dersi önceki programda olduğu gibi yedi üniteye ayrılarak verilmiştir. (MEB Tebliğler Dergisi, 1992) Müfredat büyük ölçüde aynı kalmıştır fakat bazı içerik ve başlıklar değişmiştir. Örneğin 1983 Öğretim Programında Yeryuvarlağı ve Evren ünitesinde bulunan Türkiye’nin Coğrafi Konumu, Harita Bilgisi ünitesinde bulunan

Türkiye'nin Yüzölçümü ve Boyutları ile Türkiye'nin Kara Sınırları ve Kıyıları, Yeryüzünün Biçimlenmesi ünitesinden Türkiye'nin Başlıca Akarsuları ve Havzaları gibi konular çıkarılmıştır. Önceki programda son ünite olan “İnsan ve Tabii Çevre” ünitesi yerini “Türkiye’de Nüfus ve Yerleşme” ünitesine bırakmıştır.

Lise 2. sınıflarda verilen Coğrafya müfredatının birinci bölümü olan “Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri” kısmında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Ülkeler Coğrafyası kısmında ise değişikliğe gidilmiş ve bazı ülkeler müfredat dışı bırakılmıştır. Ülkeler Coğrafyası kısmında işlenecek ülkeler arasında 3. ünite tamamen Sovyetler Birliği'ne ayrılmıştır. 25 Aralık 1991'de dağılmış ve ortadan kalkmış bir devletin müfredatta yer alması müfredatların hazırlanma sürecinde siyasi ve sosyal gelişmelerin takip edilmediğinin bariz bir göstergesidir.

Lise 3 programında birinci bölüm olduğu gibi kalmış, Ülkeler Coğrafyası konularını kapsayan ikinci bölümde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bazı ülkeler ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra etkinliğini yitirmiş Varşova Paktı gibi uluslararası örgütler programdan çıkarılmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu tarafından alınan 15.03.1993 tarihli karar sonucunda öğretim programında lise 1 müfredatında geçen “endüstri” kelimesinin yerini “sanayi” kelimesi almış, üçüncü ünite kaldırılmıştır. Lise 2 Coğrafya programında ise “Sovyetler Birliği” konu başlığı “Sovyetler Birliğinin Dağılmasıyla Oluşan Başlıca Devletler” olarak değiştirilmiştir (MEB Tebliğler Dergisi, 1993).

09.07.1992 tarihli TTK kararı ile MEB tarafından “Ders Geçme ve Kredi Sistemi” adı verilen yeni eğitim modeli getirilmiştir (MEB Tebliğler Dergisi, 1992). Bu model 1992 yılında fiziki olanakların bulunduğu pilot okullarda uygulanmaya başlanmış, 1992-1993 eğitim öğretim yılında ise bütün ortaöğretim kurumlarında uygulanmıştır.

“Ders geçme ve kredi sisteminde asıl gaye; öğrencilerin liseden itibaren istedikleri branşlara geçmelerine olanak sağlamaktır. Notlar klasik sistemdeki gibi onlu değil, beşli sisteme ve harf düzenine dayanır. “Sınıf geçme yerine ders geçme” bu sistemin temelini oluşturmaktadır” (Yılmaz & Zeybek, 1997, s.310). Bu sistem yeterince anlaşılmadığı ve uygulanamadığı için 1997-1998 öğretim yılında tamamen kaldırılmıştır.

Bu programa göre Lise 1. sınıflarının konularını kapsayan zorunlu Coğrafya-I dersiyle beraber Edebiyat ve Türkçe-Edebiyat Bölümlerini seçen öğrenciler için seçmeli Coğrafya dersleri de bulunmaktadır. Coğrafya-I dersi beş üniteden oluşmaktadır ve bütünüyle fiziki coğrafya konularını içermektedir. Coğrafya-I dersine Coğrafyanın konusu ve bölümleri ile giriş yapılmış, birinci ünite Dünyanın şekli ve Hareketleri, ikinci ünite harita, üçüncü ünite ise iklim bilgisi konuları işlenmiştir. Dördüncü ünite ise Yeryuvarlığının Yapısı ve

Yer şekilleri işlenmiştir. Son ünite de dış kuvvetler konusu ele alınmıştır. Coğrafya-II programı ise önceki müfredatlardaki “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” dersinin içeriğini kapsamaktadır.

Seçmeli ders grubunda bulunan “Türkiye Coğrafyası-I” dersi beş ünite den oluşmaktadır. İlk ünite Türkiye’nin jeomorfolojik yapısı ile ilgilidir. İkinci ünite de Türkiye’nin akarsu ve havzaları, üçüncü ünite de ise Türkiye’nin iklimi ele alınmıştır. Son iki ünite de ise sırasıyla Türkiye’nin bitkileri ve toprakları konularına ayrılmıştır.

Diğer bir seçmeli ders olan “Ülkeler Coğrafyası”, önceki programda olduğu gibi ikiye ayrılarak lise 2. ve lise 3. sınıflarda okutulmamış, ayrı bir ders olarak ele alınmıştır. Seçmeli olarak verilen “Türkiye’nin Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası” dersi de bölünerek değil tek bir ders içerisinde okutulmuştur. Bu programın olumlu yönlerinden birisi derslerin ayrı sınıf düzeylerine bölünmeden tek bir sınıf düzeyinde işlenmesidir.

Yapılandırmacı Eğitim Modeli

İngilizce bir terim olan Constructivism’in Türkçe karşılığı olarak kullanılan Yapılandırmacılık, Oluşturmacılık kavramı ile de ifade edilmektedir (Demirel, 2012). Yapılandırmacılık’ın kökeni bir on sekizinci yüzyıl filozofu olan Giambattista Vico’ya kadar uzanmaktadır. Vico, insanın kendi yapılandırabildiklerini anlayabileceğini ileri sürmüştür. Immanuel Kant ise daha sonraları, insanoğlunun bilgi karşısında pasif olmadığını, bilgiyi aktif olarak alıp önbilgileri ve yorumuyla harmanlayarak yeniden oluşturduğunu belirtmiştir (Özden, 2005). Yapılandırmacı yaklaşım davranışçı eğitim yaklaşımından radikal bir şekilde farklılık göstermektedir.

2005 öncesi esas alınan eğitim anlayışı pozitivism felsefesi tarafınca biçimlenmiştir. Pozitivist felsefeye göre bilgi nesnedir ve kişiden bağımsız olarak kişinin dışında oluşmuştur. Bu felsefeye göre bilginin elde edilmesi için keşfedilerek açığa çıkarılması gerekmektedir. Pozitivizmin bir ürünü olan Davranışçı Kuram, davranışta meydana gelen değişmelerle ilgilidir. Davranışçı Kuramın şekillendirdiği bu eğitim anlayışında öğrenci bilgi karşısında edilgendir. Eğitimin amacı içerik ve sınırları belirlenmiş bulunan nesnel bilgilerin öğretmenler tarafından öğrencilere kazandırılması ve öğrencilerde gözlenebilir davranış değişikliklerinin sağlanmasıdır. Bilgi kaynağı öğretmen, ders kitabı ve sınıf ortamıdır. Bu yaklaşımda öğrenci ne kadar edilgen ise öğretmen bir o kadar aktiftir. Öğrencilerin yaratıcı düşünce geliştirmelerine olanak sağlanmamaktadır (Karaağaçlı, 2005). Öğretmenler bilgi kanalı görevi görmektedir ve öğrencinin amacı öğretmen tarafından aktarılanları aynen öğrenmektir. Öğrenme süreci ezber ve tekrara dayanır. Burada öğrenciler arası etkileşim ve öğrencinin

derse katılımı oldukça sınırlıdır. Bundan ötürü yeni bilginin yaşantı haline gelmesi oldukça güçtür.

Yapılandırmacı yaklaşım pozitivist anlayışı reddetmektedir. Bilgi ve öğrenmeyi Kant ile Wittgeistein'in belirttiği gibi özneler arasında yaşanan etkileşime dayandırmaktadır (Akınoğlu, 2004). Yapılandırmacı yaklaşımda bilgi kişiden bağımsız değildir, öğrenci tarafından oluşturulur. Amaçlanan bilgi aktarmak değil bilgiyi öğrencinin zihninde yapılandırmaktır. Bu yaklaşım açısından öğrenme ortamının esas ögesi öğrenendir. Öğrenci bilgi karşısında pasif değil aktif konumdadır. Ezbercilik hiçbir koşulda söz konusu değildir. Elde edilecek bilgiler nesnel değil öznedir. Her öğrencinin dünya görüşü, bakış açısı, deneyimleri ve ön bilgileri kendine has olduğu için konular bireysel farklılıklara göre düzenlenir. Birey öğrenme sürecinde sınıf içerisinde veya dışarısında aktif katılım sağlamalıdır. Aktif öğrenme yapılandırmacılığın bir ürünüdür. Öğrenci ve öğretmen öğrenme sürecinde aktiftir. Öğrenci öncelikle elde edeceği bilginin farkında olmalıdır. Bu açıdan motivasyon oldukça önemlidir. Öğrenci, öğretmen rehberliğinde ön bilgilerini ve yaşantılarını kullanarak bilgiyi temelden kurar. Elde edilen bilginin öğrenci tarafından günlük hayata uygulanması oldukça önemlidir. Yapılandırmacılıkta esneklik hâkimdir. Ders içerikleri genel hatlarıyla belirlenmiştir fakat sınırlar kesin değildir. Öğretim mekânı ve süresi ile ilgili de esneklik söz konusudur. Mekân ve zaman sınırlaması söz konusu değildir. Demokratik bir sınıf ortamı söz konusudur. Öğrenci yaşam boyu kullanacağı bilgileri oluşturur (Erdem & Demirel, 2002). Yapılandırmacılıkta öğrenme bir süreç olarak ele alınır. Öğrenci öğretim süreci boyunca özgürdür ve bu süreç içerisinde öğrenciler arasındaki etkileşim bilginin yapılandırılmasında önemlidir. Öğrenme bilişsel olduğu ölçüde sosyal bir süreçtir. Öğrencilerin birbirleriyle etkileşim içerisinde olması öğrenmeyi güçlendirecek ve hızlandıracaktır. Öğrenme sürecinde kullanılacak materyaller, etkinlikler, öğrenme araçları ve uygulanacak ölçme-değerlendirme yöntemlerinin zenginliği etkin bir öğrenme için belirleyicidir. Yapılandırmacılıkta öğretmen bir rehber görevi görmektedir. Öğrenme süreci boyunca öğretmen öğrencilere sorular ile yol gösterir, öğrencilerin bilgiyi yapılandırmasına yardımcı olur, etkin bir öğrenme için gerekli materyaller ve öğrenme ortamının hazırlanmasını sağlar (Koç, 2006). Yapılandırmacı yaklaşım ile sorgulayan, eleştirel düşünen, problem çözebilen ve girişimci bireyler yetiştirmek mümkündür. MEB tarafından 2004 yılında başlatılan program güncelleme çalışmaları ile yapılandırmacı yaklaşım modeli Türkiye'de kullanılmaya başlanmıştır.

Tablo 5. Davranışçı yaklaşımlı sınıf ve yapılandırmacı yaklaşımlı sınıf karşılaştırması. (Demirel, 2010)

Davranışçı Yaklaşımlı Sınıf	Yapılandırmacı Yaklaşımlı Sınıf
<ul style="list-style-type: none">• Eğitim programı işlenirken temel becerilerin kazandırılabilmesi için ağırlıklı olarak tümevarım yöntemi ile işlenir.• Program uygulanırken önceden belirlenmiş sabit programlar önceliklidir.• Öğretmenler programı içi doldurulması gereken bir boşluk olarak algılamalıdır.• Öğrencilerin, öğrendikleri bilgilerin doğruluğu öğretmen tarafından doğru cevapların araştırılması ile belirlenir.• Öğrencilerin öğrenme sürecini kontrol edebilmek için testler hazırlanarak değerlendirme işlemi gerçekleştirilir.• Öğrenciler öğrenme sürecinde bireysel çalışmalar gerçekleştirir.	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim programları, öğrencilerin problemlerine göre yönlendirilir ve temel kavramların kazandırılabilmesi için tümdengelim yöntemi kullanılır.• Program etkinliklerinin güçlendirilebilmesi için birinci elden veriler ve materyaller kullanılır.• Programın yürütülebilmesi için öğrenciler yaşamsal kuramları oluşturma sürecinde destek veren bireyler olarak kabul edilir.• Bu süreçte öğrenciler için etkileşim sağlayan ve gerekli ortamı oluşturan kişiler öğretmenlerdir.• Program sürecinde öğretmen, derslerde geçen kavramların öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını temel almalıdır.• Öğretmenler, değerlendirme sürecinde öğretim ve değerlendirme faaliyetini bir arada yürütmelidir.• Öğrenciler işbirlikçi öğrenme faaliyetine dâhil edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, modeli ve evren-örneklem ilişkisi, veri toplama teknikleri, araştırma süreci, veri analizi, araştırmacının rolü ve çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Çalışma nitel araştırma yöntemine göre yapılmıştır. Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içinde araştırmayı ve anlamayı ön plana çıkaran bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları kendi arasındaki ilişkileri de ortaya koyarak açıklamak esas alınır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada 2005 ve 2017 Coğrafya Öğretim Programlarının içerik boyutu bağlamında karşılaştırılması amaçlandığı için nitel araştırma yöntemleri tercih edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar yürürlüğe konmuş olan on iki farklı Coğrafya Dersi Öğretim Programı oluştururken, örneklemini ise amaçlı örneklem yöntemine göre seçilmiş 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları meydana getirmektedir.

Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada veriler elde edilirken özellikle eski Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının temininde öncelikli olarak MEB arşiv kayıtlarından basılı ve elektronik belge taraması yapılarak veriler elde edilmiştir. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları ise MEB tarafından internet sitesi üzerinde yayımlanan verilerden elde edilmiştir. Elde edilen tüm programların orijinal olmasından dolayı güvenilir olduğu kabul edilerek çalışma şekillendirilmiştir. Ayrıca bu araştırmada coğrafya dersi ve diğer derslerin öğretim programları ile ilgili olarak yapılmış çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelenerek analiz edilmiştir.

Süreç

Çalışma süreci içerisinde öncelikle Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra hazırlanmış olan 1924, 1942, 1957, 1971, 1973, 1982, 1983 ve 1992 Coğrafya Dersi Öğretim Programları incelenmiş ve bu programlar hakkında yapılan çalışmalar araştırılarak analiz edilmiştir. Ardından 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları içerik analizine tabi tutulmuş ve özellikle bu programlar hakkında yapılmış olan bilimsel çalışmalar, raporlar ve değerlendirmeler incelenerek her iki program detaylı bir şekilde karşılaştırılmıştır. Son olarak 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında güncellenmesi gerektiğine inanılan hususlar hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Veri Analizi

Elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinin analiz metotlarından olan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi tekniğini belirlenmiş araştırma prensiplere dayalı kodlamalar ile bir metin içerisindeki kimi kelimelerin daha küçük muhteva kategorileri kullanarak özetlendiği sistemli, yenilenebilir bir teknik olarak tanımlamak mümkündür. Bu teknik sosyal bilimler alanında en sık kullanılan tekniklerden birisidir (Akgün, Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Demirel & Karadeniz, 2013). Bu çalışmada da özellikle 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları içerik analizi yöntemi ile detaylı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı çalışma süreci boyunca 2005 programından önce hazırlanmış olan Coğrafya Dersi Öğretim Programları ile araştırmanın başlığında yer alan 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarını veri toplama sürecinden, değerlendirme ve yazma sürecine varana kadar detaylı, tarafsız ve eğitim bilimlerinin bilimsel yapısına uygun bir şekilde analize tabi tutmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerliği ve güvenirliliği için bilgilerin detaylı verilmesi ve uzman görüşünün alınması sağlanmıştır. Veri toplanmasından analiz sürecine kadar olan tüm aşamalar açık ve anlaşılır bir şekilde yöntem bölümünde ifade edilmiştir. Veri kaynağının (Coğrafya Dersi Öğretim Programları) tüm araştırmacıların elde edebileceği internet erişimli metinler olması da bu alana katkı sağlamıştır. Çalışma sürecinde araştırmacıların dışında alanında uzman iki öğretim üyesine danışılmış, gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Çalışmanın içerik analizinde geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları altı farklı kapsam açısından kodlamalar yapılarak farklı değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Öğretim programlarının herkes tarafından ulaşılabilir olması ve bilimsel kriterler ile içerik analizinin gerçekleştirilmiş olması dolayısıyla da yapılan çalışmanın geçerlilik ve güvenilirlik açısından uygun olduğu düşünülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı

2005 yılına kadar uygulanan programlarda büyük ölçüde konu başlıkları ve içerikleri üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında yapılan değişiklikler ve düzenlemeler büyük bir farklılıklar ve yenilikler getirmezken genellikle programa konu eklenip çıkarma faaliyeti şeklinde gerçekleşmiştir. Bu sürecin sonunda programlar birbirinin fotokopisi gibi benzerlikler içermektedir. Burada dikkat çeken husus çağdaş süreçler, farklılaşan standartlar, kişisel ve sosyal ihtiyaçlar, bilimsel ve teknolojik gelişmeler bu programlarda yeteri kadar yer bulamamıştır (Engin *vd.*, 2003). 2005 yılında yapılan öğretim programlarında yapılan güncellemeler ile Coğrafya programında öğretim yaklaşımında değişiklikler yapılmıştır. 2005 değişiklikleri sürecinde daha öncekilerde olduğu gibi yüzeysel değişiklikler yapılmamış, özellikle öğretim anlayışında değişiklikler yapılarak Yapılandırmacı yaklaşım düşüncesi benimsenmiştir.

Coğrafya Dersi Öğretim Programları 2005 yılına kadar genel olarak öğretmen merkezli olarak hazırlanmıştır. Öğrenciyi pasifleştiren, ezberciliğe yönlendiren yaklaşımlarla ele alınarak hazırlanan bu programlar etkin bir öğrenme sağlamada yetersizdir. 2005 öncesi hazırlanan program ve uygulamalarda bir güncellik sorunu olduğu gözlenmekle beraber, araç-gereç ve materyal eksikliği ciddi bir boyutta olduğu görülmektedir (Alım, 2003). 2004 yılında Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın yürüttüğü çalışmalar ile öğretim programlarının yapılanmasında genel bir değişiklik gerçekleştirilmiştir. Coğrafya dersi öğretim programı Talim Terbiye Kurulu'nun 14.07.2005 tarihli ve 198 sayılı kararı ile kabul edilmiştir (MEB Tebliğler Dergisi, 2005). Bu program 10.02.2010 tarih ve 5 sayılı karar (MEB Tebliğler Dergisi, 2010) ile 26.08.2011 tarih ve 131 sayılı karar sonucunda (MEB Tebliğler Dergisi, 2011) yapılan bazı değişikliklerle 2017-2018 öğretim yılına kadar uygulanmıştır.

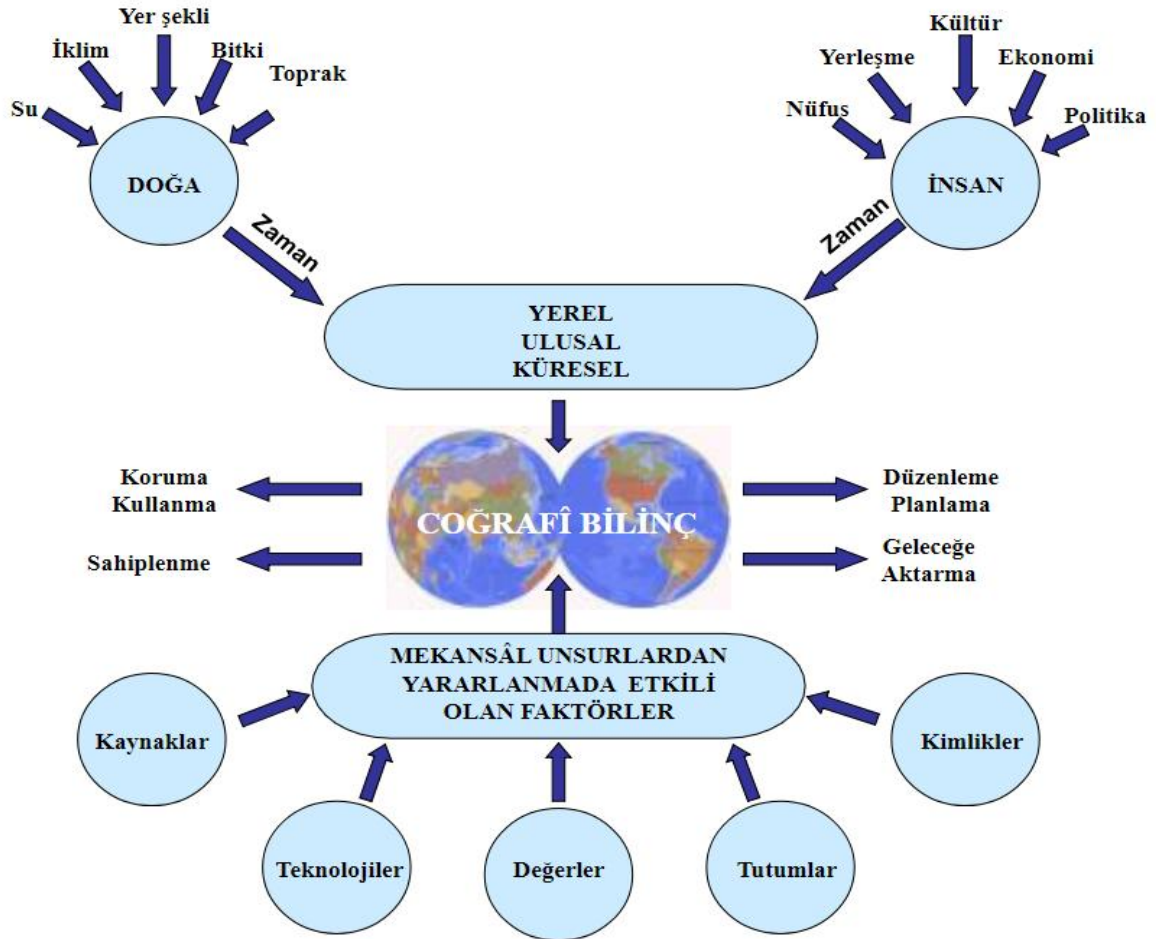
Tüm dünyada yaşanan hızlı ve sürekli değişim, “eğitilmiş insan gücü”nün en verimli üretim alanlarından biri kabul edilmesini sağlamıştır. Bu noktada eğitim faaliyetinin siyasi, toplumsal ve kültürel bütünleşmenin ve değişimlerin yönetilmesindeki en etkin araçlardan olduğu gerçeği görülebilmektedir. Dolayısıyla “bilgi toplumu” oluşturmak için eğitimin sosyal, ekonomik ve kültürel etkileri ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücü oluşumunda hayat boyu öğrenmenin önemi, eğitim konusunda Avrupa Birliği ülkeleri ile aramızdaki gelişmişlik farkının yüksek olması öğretim programlarının günümüz ihtiyaçlarına göre elden geçirilmesi ve kalkınma hamlelerine zemin

oluşturması bakımından öncelik halini almıştır. Bu nedenlerden dolayı 2005 yılında bütün öğretim programlarında köklü bir değişiklik gerçekleştirilmiştir (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).

Program geliştirme çalışmaları dört referans çerçevesine oturtularak hazırlanmıştır. Bunlar ülkemizin kültürel, ulusal ve milli değerlerimiz, gelişmiş ülkelerde gerçekleşen program hareketleri, AB'nin norm, hedef ve eğitim anlayışı ve PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı), TIMMS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması), PRLS (Uluslararası Okuma Becerileri Projesi) gibi uluslararası araştırmaların ortaya koyduğu bulgular ve verilerdir.

TTK'nın 07.06.2005 tarihli ve 184 sayılı "Ortaöğretimin Yeniden Yapılandırılması"na dair kararı sonucunda lise eğitimi dört yıla çıkarılmıştır (MEB Tebliğler Dergisi, 2005). Bu kararın etkisiyle önceki yıllarda liselerde üç yıl okutulan Coğrafya dersi dört yıl süresince okutulmaya başlanmıştır. Önceki programlarda kullanılan Genel Coğrafya, Bölgeler Coğrafyası ve Ülkeler Coğrafyası gibi başlıklar kaldırılarak sınıf düzeylerinde okutulan tüm dersler Coğrafya başlığı altında toplanmıştır. Coğrafya Dersi Öğretim Programı 9 ve 10 sınıf düzeylerinde haftada iki ders saati, 11. ve 12. Sınıf düzeylerinde haftada dört ders saati olarak hazırlanmıştır. Coğrafya dersinin tüm ortaöğretim okullarının 9. ve 10. sınıf düzeylerinde mecburi olarak okutulmasına planlanan coğrafya dersi, genel liselerin fen alanlar ile fen liselerinin 11. ve 12. sınıf düzeylerinde seçmeli olarak okutulması planlanmıştır.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının uygulanmasıyla ilgili yapılmış olan açıklamalar bölümünde öğrencilerin yaşadıkları bölgeden başlayarak ülkemiz ve dünya ile ilgili "coğrafi bilinç" kazanmalarının gerekliliği vurgulanmıştır. 2005 programı kapsamında yapılan değişikliklere göre, coğrafya dersi öğretim programının temel amaçlarından biri öğrencilerin "coğrafi bilinç" kazanmalarını sağlamaktır. Bilimsel anlamda Coğrafya; güncel dünyadan destek alarak yeni yaklaşımların geliştirmesi gerekliliğinden hareket ederek öğrencilerin, dünyada yaşananları anlamalarına yönelik bakış açıları geliştirmelerini sağlar. Öğrenciler, coğrafya eğitimi sayesinde dünyayı anlar ve yaşanan süreçleri değerlendirir. Bu şekilde yaşadığı bölgeden başlayarak dünyanın tamamında mekân ve insan ile ilgili sistemler, süreçler ve dokuları açıklamaya yönelik coğrafi bir bilinç elde eder (Çiftçi, 2016).

Şekil 1. Coğrafya konuları ve coğrafi bilinç unsurları (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005, s.15).

Açıklamalar kısmında yeni programın yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak öğrenci merkezli hazırlandığı ve sınıflar arasında bağlantı kuracak şekilde sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla öğretmenlere, öğrencilerin sahip olduğu bilgi, beceri, değer ve kavramlar açısından var olan birikimlerini dikkate almaları ve hazır bulunuşluk seviyelerinden yararlanmalarının sağlanması tavsiye edilmiştir. Programda konular bütünsel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde eski öğretim programlarında hedeflerin yerini kazanım kavramı almıştır. Öğretim programında ardışık olarak ele alınan kazanımlar için konu sıralaması yapılmamıştır. Konuların işleniş sürecinde, çevresel etkiler ve öğrenci grubunun sahip olduğu değerlerinin dikkate alınarak planlanması ve öğrencilerin insan mekân etkileşimine bakış açılarını değiştirebilmek için okul içi ve dışındaki olaylara nasıl bakacaklarının öğrenilmesi tavsiye edilmiştir. Açıklamalar kısmında ayrıca öğrencilerin kazanması gereken genel ve coğrafi beceriler sıralanmıştır. Genel beceriler “eleştirel düşünme becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, iletişim ve empati becerisi, problem çözme becerisi, karar verme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, Türkçeyi doğru ve düzgün kullanma becerisi, girişimcilik becerisi” olarak belirtilmiştir. Coğrafi beceriler ise “harita becerisi,

gözlem becerisi, arazi çalışma becerisi, coğrafi sorgulama becerisi, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi ve kanıt kullanma becerisi” şeklinde listelenmiştir. Bu becerilerin kazandırılması ve pekiştirilmesi için öğrencilere ödev ve projeler verilmesi tavsiye edilmiştir. Açıklamalar kısmında ayrıca öğrencilerin Coğrafyaya ait yapısal kavramları öğrenmelerinin önemi ve gereğine değinilmiştir. Bu programda Değerler Eğitiminin önemine de değinilmiş ve ilk kez CBS’den (Coğrafi Bilgi Sistemi) söz edilmiştir. Tercih edilen öğretim modeline uygun olarak araştırma ve inceleme gezilerinin öneminden söz edilmiş ve ölçme-değerlendirme araçlarının sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirebilir nitelikte olması ve ölçme değerlendirme araçlarının farklı zekâ türlerini kapsamaları için alternatif değerlendirme yöntemlerinin kullanılması gerekliliği önemle vurgulanmıştır (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).

Coğrafya dersinin öğretim programının genel amaçları, metin içerisinde on üç madde halinde verilmiştir:

1. *“Coğrafyanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini kavrayarak coğrafi bilgilerin oluşum sürecinde başvurulan araştırma ve sunum tekniklerini kullanır.*
2. *İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.*
3. *Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirir.*
4. *Doğa ve insan sistemlerinin işleyiş ve değişimini kavrar.*
5. *Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere (doğa ve insanın ürettikleri ve biriktirdikleri) sahip çıkma bilinci geliştirir.*
6. *Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.*
7. *Doğa ve insan sistemlerinin ürettiği değerlerin uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrayarak insan ve doğa kaynaklarının kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirir.*
8. *Mekânsal süreçlerin yerel ve kültürel etkileşim içinde olabilirliğini irdeler.*
9. *Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrar.*
10. *Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir.*
11. *Ülkelerin oluşturdukları bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin coğrafi açıdan uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavrar.*
12. *Bölgesel ve küresel ilişkiler açısından Türkiye’nin konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyellerle coğrafi bir birikim ve sentez ülkesi olduğunun bilincine varır.*
13. *Coğrafi değerlerin “vatan bilincinin” kazanılmasındaki önemini özümser.”*

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda şu ilkeler benimsenmiştir:

1. “Program, öğrenci merkezli yaklaşımları temel alır.
2. Öğrenci bilgiyi ezber yoluyla edilgen bir şekilde değil, öğrenme-öğretme sürecine aktif katılarak öğrenir. Bilgiyi anlamlandırarak yapılandırır ve yorumlar.
3. Programın, kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri, tutum ve değerler, öğrencilerin günlük ve meslek yaşantıları yoluyla hayata taşınabilir niteliktedir.
4. Program, öğrencileri soru sormaya, araştırma ve planlama yapmaya özendirir.
5. Program, doğa ve insan etkileşimine duyarlı, doğaya uyumlu gelişmeyi hedef alan ve tasarruf yapmaya özendiren bir içeriğe sahiptir.
6. Program, olay ve olguların yaşanılan alan, bölge, ülke ve dünya ölçeğinde algılanmasına yönelik ve küresel etkileşimi yansıtabilen bir içeriği öngörür.
7. Program, Türkiye'nin konumsal önemine, vatan bütünlüğüne ve milli değerlere duyarlıdır.”

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının diğer önemli bir unsuru da değerlerdir. UNESCO tarafından Değerler Eğitimi; “Çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler” şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımsal açıklama açısından ise değer, “bireylerin objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi-kötü, doğru-yanlış, istenen-istenmeyen ve bunun gibi yargıları oluşturan ilkeleri” ifade eder (Değerler Eğitimi Nedir Nasıl Olmalıdır, 2015). 2005 programında kazandırılmak istenilen değerler “*Dayanışma, Hoşgörü, Bilimsellik, Sevgi, Saygı, Duyarlılık, Vatanseverlik, Barış, Estetik ve Sorumluluk*”tur. Değerler Eğitimi ile birlikte Coğrafya öğretiminin genel amaçlarında belirtilen toplumsal gelişim ve vatandaşlık sorumlulukları desteklenecek ve pekiştirilecektir.

Coğrafya öğretim alanında altı tane öğrenme alanı belirlenmiştir ve kazandırılması istenilen bilgi, beceri, kavram, tutum ve değerler bu alanlar içerisinde sistemli bir şekilde serpiştirilmiştir. Bu öğrenme alanları “Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar, Doğal Sistemler, Beşerî Sistemler, Mekânsal Bir Sentez: Türkiye, Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler, Çevre ve Toplum'dur.” Bu öğrenme alanlarından Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar öğrenme alanı diğer alanlar gibi ayrı bir başlık altında düzenlenmemiş, diğer alanların hepsiyle ilgili olduğu için programın tümüne serpiştirilerek ele alınmıştır.

Tablo 6. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının Öğrenme Alanları ve İçerikleri (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005)

ÖĞRENME ALANI	İÇERİK	İLİŞKİLER
COĞRAFI BECERİLER VE UYGULAMALAR	<ul style="list-style-type: none"> • Harita becerileri • Birincil ve ikincil kaynakları kullanma ve sorgulayıcı yaklaşım • Bilgi iletişim teknolojilerini kullanma • Arazi çalışmaları • Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lise Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda öğrenciler, farklı ölçeklerde yer/alan ve çevre ile insan etkileşimlerini araştırır. • Mekânsal dokuları, süreçleri ve etkileşimleri kavrar.
DOĞAL SİSTEMLER	<p>Doğal yapılar, ilişkiler, süreçler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yer şekilleri • Hava ve İklim • Su • Toprak • Bitki 	<ul style="list-style-type: none"> • Politik, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin yaşadığımız ortamı nasıl etkilediğini analiz eder.
BEŞERİ SİSTEMLER	<p>Beşeri yapılar, ilişkiler ve süreçler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nüfus • Yerleşme • Ekonomi • Ulaşım-İletişim • Politika • Kültür • Turizm 	<ul style="list-style-type: none"> • Sınıf içi ve dışındaki coğrafi sorgulamayı anlar. • Coğrafi sorular oluşturur, istatistiksel kanıtları toplar, analiz eder, yazar ve kendi görüşünü geliştirir.
MEKÂNSAL BİR SENTEZ: TÜRKİYE	<p>Yaşadığı çevre, bölge ve ülkemiz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konum analizi • Yakın çevre ve bölgesel analiz • Ülkemizin doğal ve beşeri sistemleri • Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkileri 	<ul style="list-style-type: none"> • Coğrafi beceriler ile haritalar, uydu görüntüleri ve bilgisayar teknolojileri gibi kaynakları kullanır.

Tablo 6. (devamı)

ÖĞRENME ALANI	İÇERİK	İLİŞKİLER
KÜRESEL ORTAM:	Küresel ölçekte ilişkiler ve oluşumlar	• Coğrafi sorular oluşturur, istatistiksel kanıtları toplar, analiz eder, yazar ve kendi görüşünü geliştirir.
BÖLGELER VE ÜLKELER	•Kıtalar ve okyanuslar •Bölgeler ve ülkeler •Uluslararası ekonomik, siyasi ve kültürel birlikler, ilişkiler ve dokular •Küresel ilişkiler ve yapılar	
ÇEVRE VE TOPLUM	•Doğal kaynakların kullanımı •Doğal afetler •Çevre sorunları •Yönetim ve planlama •Çevresel değişim	• Coğrafi beceriler ile haritalar, uydu görüntüleri ve bilgisayar teknolojileri gibi kaynakları kullanır.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programında öğrenme alanları; ünitelerin girişinde, içeriğin düzenlenmesi amacıyla yerleştirilmiştir. Yeni programda dört yıllık süreç için oluşturulan altı öğrenme alanı ile kazanımlar düzenlenmiş ve kazanımlara bağlı olarak konular belirlenmiştir. 2005 yılından önce hazırlanan programlar konu başlıkları halinde verilmişken 2005 programı öğrenme alanları şeklinde düzenlenmiştir.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı önceki programlara göre oldukça ayrıntılı hazırlanmıştır. Sınıflar düzeyinde amaçlanan kazanımlar belirlenmiş, her kazanım için sınıf ve okul içi etkinlikler, okul dışı etkinlikler ve inceleme gezisi gibi etkinlik örnekleri verilmiştir. Etkinlik örnekleri programın en verimli unsurlarından birisidir. Etkinlik örnekleri ile becerilerin kazandırılma yöntemleri somutlaştırılmış, böylece kazanımların öğrenciye aktarılması kolaylaşmıştır. 2005 programı kapsamında kazanımların pekiştirilmesinde ve konuların anlaşılabilirliğinin sağlanmasında da etkinlik örnekleri kilit rolde bulunmaktadır (Akengin, 2008). Açıklamalar kısmında ise kazanımlarla ilgili uyarılar, kazandırılması

istenilen beceriler, ders içi ilişkilendirmeler ve uygulanması tavsiye edilen ölçme-değerlendirme araçları verilmiştir. Program içerisinde verilen etkinlik örnekleri ve açıklamalar belli sembollerle gösterilmiştir ve bu sembollerin karşılıkları program altında verilmiştir.

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
A.9.1. Doğa ve insan etkileşimini anlamlandırır.	☞ / ☞ / ☞ Herkes İçin Coğrafya Bir coğrafya haftası planlanarak bu hafta boyunca yapılacak etkinlikler belirlenir ve doğa-insan ilişkisine yönelik sergi, konferans, gezi, animasyon vb. çalışmalar yapılabilir.	☐ Doğal unsurların yaşantısındaki etkisinden yola çıkılarak işlenir.
A.9.2. Doğa ve insan etkileşimini ortaya koymada coğrafyanın rolünü algılar.		☐ Coğrafya öğrenmenin gerekliliği ve diğer disiplinlerle olan ilişkisi de verilir.
A.9.3. Doğal sistemlerin coğrafyanın konuları içerisindeki yerini belirler.	☞ / ☞ Coğrafya Dedektifi Yakın çevrede doğa unsurlarını tanımaya yönelik arazi çalışması yapılabilir. ☞ Kavram Ağları Doğal sistemlerin coğrafya içerisindeki yerine yönelik doğal sistem kavram ağı oluşturulabilir.	☐ Coğrafyanın bazı sistemlerle ilgili konu burada verilmeyecektir. # Gözlem becerisi, coğrafi sorgulama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi ve kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. ☐ Bu kazanımlar için kontrol listesi, kavram haritaları, gözlem formu kullanarak değerlendirme yapılabilir.
A.9.4. Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri kullanım amaçları açısından karşılaştırır.	☞ / ☞ Coğrafi Rehber Harita kullanımının nedenleri sorgulanarak farklı amaçlar ve tekniklerle oluşturulan harita örnekleri kullanım amaçları açısından incelenir. Harita çizimine yönelik tekniklere ait örnekler üzerinde haritaların unsurları ve kullanımlarına ilişkin çalışmalar yapılabilir. ☞ / ☞ Haritaları Anlamak Verilen örnek haritaları mevcut kullanım amaçları açısından inceleyerek doğal afetlere yönelik risk haritası hazırlayabilir.	☐ Haritacılık tarihinde önemli olan Türk bilim adamları verilir. ☐ Projeksiyonlar ve özellikleri genel olarak verilir. ☐ Coğrafi Bilgi Sistemlerini (CBS) ve uzaktan algılama teknikleri ile ilgili bilgi verilir. (!) Mekânsal verilerin haritaya aktarımında nokta, çizgi ve alansal gösterimlerden yararlanılır. # Harita okuma becerisi, birincil ve ikincil veri kaynaklarını etkili kullanma becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. ☐ Bu kazanım için kontrol listesi, gözlem formu kullanarak değerlendirme yapılabilir.

☞ :Sınıf-okul içi etkinlik ☞ :Okul dışı etkinlik ☞ :İnceleme gezisi ☐ :Uyarı ☞ :Ders içi ilişkilendirme ☐ :Ölçme ve değerlendirme # :Coğrafi beceriler

Şekil 2. 2005 programı coğrafya dersi öğretim programı şema örneği (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).

2005 Öğretim Programında ortaya konan yeni uygulamalar arasında kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar yer almaktadır. Daha önceki programlarda kullanılan “Hedef Davranış” kavramı yerine kullanılan “Kazanım” kavramı, “Öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde, öğrencilerin kazanması kararlaştırılan bilgi, beceri, değer ve tutumlar” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2005, s.278).

2005 yılından önce hazırlanan programlar 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programında toplam kazanım sayısı yüz kırk yedidir. Bu kazanımların sayısı 2009 yılında yüz kırk beşe düşürülmüş, 2011 yılında ise tekrardan yüz kırk yediye çıkarılmıştır. Kazanımların sayısı güncellemeler arasında fazla değişmemiştir. Kazanımların öğrenme alanlarına dağılımı sınıf düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Kazanımları haftalık iki ve dört saatlik derslere

göre sınıflandırılmıştır. Haftalık ders saatinin iki olduğu sınıflarda belirlenen kazanımlar, haftalık ders saatinin dört olduğu sınıflarda ise tüm kazanımların işleneceği belirtilmiştir.

Coğrafya 9 dersinde verilecek kazanım sayısı otuz birdir. Coğrafya 9 dersi içeriğine bakıldığı zaman kazanımların çoğunun Fiziki Coğrafya ile ilgili olduğu görülmektedir. Fiziki Coğrafyanın çoğu konuları 9. sınıf ders kitabının bünyesine alınmıştır ve Beşerî Coğrafya ile ilgili sadece üç öğrenme alanı mevcuttur. Konuların yoğunluğuna rağmen haftalık ders saatinin iki saat olması konuların yetiştirilmesini güçleştirmektedir. Yapılan araştırmalarda 9. sınıflar için Coğrafya dersi için öngörülen ders saatinin yeterli olmadığı belirlenmiştir (Koç & Aksoy, 2010). Coğrafya 9 ders kitabında coğrafyaya ait herhangi bir tanım yapılmamış olması önemli bir eksiklik ve yöntem hatasıdır. Bu eksiklikten dolayı liseye yeni başlamış öğrenciler Coğrafya kavramından mahrum bırakılmışlardır (Kızılcıoğlu, 2006).

Coğrafya 10 dersinde kazanım sayısı otuz altıdır ve ders içeriği bünyesinde Türkiye Coğrafyası konuları ağırlıklıdır. Türkiye'nin Toprak ve Bitki tipleri, Jeomorfolojik ve Klimatik yapısı ile Beşerî Coğrafya özellikleri 10. sınıf müfredatında bulunmaktadır. Kıtaların Keşfi ve Küçülen Dünya konusu ile Doğal Afetler konuları da müfredatın son kısımlarını oluşturmaktadır.

Coğrafya 11 müfredatında toplam kırk bir kazanım bulunmaktadır ve bu sınıf düzeyleri arasındaki en yüksek kazanım sayısıdır. Kazanımların dağılımına baktığımızda on dört kazanım ile Çevre ve Toplum öğrenme alanı başta gelmektedir. Bu müfredatta Çevre ile Toplum arasındaki ilişki, Küresel Isınma ve çeşitli çevre sorunları gibi evrensel konular yoğunluktadır. Fakat küresel ısınma, iklim değişimleri ve doğal afetlerin dünyadaki etkileri düşünülürse, bu konuların ilk sınıflardaki programlarda yer almaması eleştirilebilecek bir sorundur. Çünkü 9. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı bütün liselerde ortak ders olarak okutulmaktadır ve bütün öğrenciler bu konular ile ilgili eğitim alabilmektedir, o yüzden az önce adı geçen konuların bütün öğrencilere aktarılmasında fayda olacağı düşünülmektedir (Geçit, 2008a).

12.sınıf programına bakıldığında toplam kazanım sayısı otuz dokuz, en fazla kazanım sayısı on iki ile Mekânsal Bir Sentez: Türkiye alanındadır. Müfredatın geneline bakıldığında Türkiye Coğrafyası ile ilgili konuların yoğun olduğu görülmektedir.

Tablo 7.2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda 2005 Yılı İtibariyle Kazanımların Öğrenme Alanına Göre Dağılımı (Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).

2005	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Doğal Sistemler	15	7	4	3	29
Beşeri Sistemler	3	10	7	4	24
Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	7	13	10	12	42
Küresel Ortam: Ülkeler ve Bölgeler	3	3	6	9	21
Çevre ve Toplum	3	3	14	11	31
Toplam	31	36	41	39	147

Tablo 8. 2009 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda 2005 yılı itibarıyla kazanımların öğrenme alanına göre dağılımı (Çomak & Güncegörü, 2012).

2005	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Doğal Sistemler	15	6	3	3	27
Beşeri Sistemler	3	9	7	4	23
Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	2	17	12	15	46
Küresel Ortam: Ülkeler ve Bölgeler	3	3	7	6	19
Çevre ve Toplum	3	3	15	9	30
Toplam	26	38	44	37	145

Tablo 9. 2011 Yılında yayınlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda Kazanımların Öğrenme Alanına Göre Dağılımı (Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2011).

2005	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam
Doğal Sistemler	15	6	3	3	27
Beşeri Sistemler	3	10	7	4	24
Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	2	18	12	15	47
Küresel Ortam: Ülkeler ve	3	3	7	6	19
Çevre ve Toplum	3	3	15	9	30
Toplam	26	40	44	37	147

Tablo 10. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı Kazanım Sayıları ve Ders Saatlerine Göre Dağılımı (Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2011).

SINIFLAR	Seçmeli/Ortak Haftada 4 Saat (Sosyal B. L. vb)	Ortak Haftada 2 Saat	Seçmeli Haftada 2 Saat
9. SINIF		26	
10. SINIF	40	24	16
11. SINIF	44		33
12. SINIF	37		29

Öğrencilerde sağlanan öğrenme düzeyinin belirlenmesinde ölçme ve değerlendirme araçları oldukça önemli ve belirleyicidir. Yapılandırmacı öğretim yaklaşımında ölçme ve değerlendirme programın bir parçasıdır ve öğrenme sürecinin tümünü kapsamaktadır. 2005

Coğrafya Dersi Öğretim Programında ölçme ve değerlendirmeye büyük bir önem verilmiştir. İyi bir değerlendirme sisteminin önemi ve nitelikleri belirtilmiştir. Yapılandırmacılık modeline göre hazırlanan 2005 programında ölçme ve değerlendirme araçları sadece öğrenme ürününü ölçmez. Ölçme ve değerlendirme araçlarının öğrenme sürecini de değerlendirebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Çoklu zekâ kuramının da önemseydiği bu programa göre bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak farklı ölçme araçları kullanılmalıdır. Öğrenme sürecinin doğru bir şekilde analiz edilmesi için değerlendirme faaliyetleri öğrenme sürecinin niteliklerine ve inceliklerine uygun araçlar ile yapılmalıdır. Coğrafya Dersi Öğretim Programında eğitim ve öğretim sürecini destekleyen çeşitli değerlendirme araçları, yöntemleri ve tekniklerine yer verilerek öğretmenlerin bu yöntemleri ya da bu yöntemlerden esinlenerek ünitelere ve kazanımlara uygun ölçme-değerlendirme yöntemlerini geliştirerek uygulamaları tavsiye edilmiştir (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005).

“Coğrafya Dersi Öğretim Programı Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar” başlığı altında verilen tablolarda bütün kazanımların ilgili olduğu öğrenme alanları verilmiştir. “Program Uygulama Etkinlikleri” kısmında ise örnek kazanım, öğrenme alanı ve beceriler üzerinde etkinlik örneklerinin hazırlanma, uygulama ve değerlendirme aşamaları verilerek öğretmenlere yeni programın başarılı bir şekilde uygulanması konusunda rehberlik yapılmıştır.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Şüphesiz 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı önceki programlara göre daha ayrıntılı ve moderndir fakat yine de birçok eksiklik ve hata barındırdığı dile getirilmiştir. Programın karşılaştığı en önemli güçlüklerden birisi programın uygulanabilirlik derecesidir. Fiziki ortamın yetersizliği, gerekli araç ve gereçlerden yoksun olunması, sınıfların kalabalık olması, programla ilgili öğretmenlere uygulanan seminer ve tanıtımların yetersizliği, derslere ayrılan sürenin azlığı, kılavuz kitap eksikliği gibi nedenler 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının tam olarak anlaşılması ve uygulanmasının önündeki başlıca engellerdir (Demirci, 2008). Gerçekleştirilen çalışmalarda Coğrafya öğretmenlerinin Coğrafya Dersi Öğretim Programını tam olarak anlamadıkları, hizmet içi seminerlerinden yeterince yararlanamadıkları, programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükleri yenmek için de gayret içerisinde olmadıkları tespit edilmiştir (Bozyiğit & Meydan, 2008). Programın getirdiği önemli yeniliklerden birisi CBS'nin programa dâhil edilmesidir. CBS konusunun anlaşılmasında uygulamanın önemi düşünüldüğünde, ülke genelinde çoğu okulun teknik altyapıdan yoksun olması CBS'nin etkili bir şekilde öğretilmesi açısından büyük bir eksikliklerdir.

9. Sınıf öğrenme alanları ve müfredatı çok yoğun olduğu için haftalık iki ders saatinin yetersiz kalması programın en büyük eksikliklerinden birisidir. Bunun etkisiyle 9. Sınıf coğrafya konularının etkili bir şekilde işlenmesi çoğu Coğrafya öğretmeni için problem arz etmektedir. Ders kitaplarında birçok bilgi eksikliğinin bulunması ve ünite sonu konu değerlendirme sorularının yetersizliği de önemli eksikliklerdendir (Çimen, 2008).

Şahin'e (2006) göre programın olumlu yönlerinden biri 1941 yılında TCK tarafından alınan karar sonucunda 1942 Coğrafya Dersi Öğretim Programında uygulanmaya başlanan "Coğrafi Bölge"lerin kaldırılmasıdır. Şahin, 2005 Programında birçok yanlış, eksiklik ve hata dile getirmiştir. Şahin'e göre programın genelinde kullanılan insan sistemi, coğrafi birikim ülkesi, coğrafi sentez ülkesi, insan süreçleri gibi kavramlar yanlış, muğlak ve Coğrafya literatürü açısından anlamsızdır. Program genelinde kullanılan ifadeler net ve anlaşılır olmaktan uzaktır. Öğretim programında yapılan "*Coğrafya, doğa ve insana ait konum, dağılım, sistemler, süreçler, dokular ve etkileşimleri açıklayan bilimdir.*" tanımı Şahin tarafından "*Şimdiye kadarkilerden farklı olması düşüncesiyle yazılmış, yanlış tercümeyle ve farklı anlamlara gelebilecek ifadelerle yapılmış, temel bilgilere dayanmayan, yanlış tercüme ürünü olan, yanlış ve sığ*" (Şahin, 2006, s.283) olarak eleştirilmiştir. Özet olarak Şahin'e göre 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programında birçok eksiklik, bilgi hataları, bilimsel hatalar ve yaklaşımda yanlışlıklar bulunmaktadır ve bu nedenle program köklü olarak değiştirilmeli ya da yeniden yapılmalıdır.

Programdaki en büyük eksiklerden birisi program esas alınarak hazırlanan ders kitaplarında Coğrafyanın tanımının yapılmamış olmasıdır. Henüz müstakil bir coğrafya dersi ile tanışmamış ortaöğretime yeni başlayan öğrencilere Coğrafya tanımının verilmemesi aynı zamanda telafisi zor bir yöntem hatasıdır. Coğrafyanın tanımıyla beraber "Coğrafyanın Faydaları" başlığı altında bir metin verilebilir böylece coğrafyanın işlevi ile hayatiliği öğrencilere aktarılabilirdi. Coğrafya dersinde öğrenilen bilgilerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi etkili bir öğrenme açısından oldukça belirleyicidir. Üniversiteye giriş sınavları ile program arasındaki uyumsuzluk ciddi bir problemdir ve bu uyumsuzluğun giderilmesi gereklidir (Taş & Kızılçaoğlu, 2007).

Tablo 11. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının Güçlü ve Zayıf Yönleri (Gülersoy, 2007).

GÜÇLÜ YÖNLERİ	ZAYIF YÖNLERİ
Disiplinler arası ve kısmen Çok Disiplinli program desenine göre hazırlanması isabetlidir.	Sınırları belirsiz geniş kapsamlı ünite ve konular yetiştirilemeyeceğinden eskisi gibi dershane ve özel öğretmenler öğretim programının önüne geçebilecektir. (Özellikle 9. Sınıflarda) Yine ÖSYM sınavlarının varlığı programı engelleyebilecektir.
Esnek yapısı ile bilgi toplumuna uygun olması.	Türkiye nüfusunun yarıya yakın kısmı hala tarım toplumdur, sanayi toplumu aşaması tamamlanamamıştır; bilgi toplumu düzeyi ise büyük kentlerde toplumun çok küçük bir yüzdesi tarafından yaşanmaktadır. Bilgi toplumuna dayalı yeni programın bu açıdan da topluma uygunluğu ve özgünlüğü tartışılır.
Aktif öğrenme ile etkinlik tabanlı ve öğrenci merkezli olması, çoklu zekâ kuramı anlayışıyla hareket etmesi ve CBS uygulamalarına yer vermesi son derece isabetlidir.	Ölçme ve değerlendirme anlayışı yeteri kadar objektif değildir. Ayrıca proje, performans ödevi ve ders içi performans başlıkları program kitabında yer almasına rağmen not çizelgelerinde mevcut değildir. Çeşitli zekâ seviyelerine sahip olan öğrencilerin sürece bağlı olarak değerlendirmesi için öğretmene yardımcı olması açısından geliştirilmiş rehberlik hizmetlerinin sağlanmasını gerektirir.
AB'ye geçiş ve uyum için olumlu nitelikler taşıması.	Küreselleşme rüzgârına uyma eğilim nedeniyle ulusallık bilincini erozyona uğratma riski.
Bilgiye ulaşma, öğrenmeyi öğrenme, sosyalleşme, katılım becerisi, organizasyon ve iş birliği becerilerini geliştirmesi.	Zengin ve çeşitli ders materyalleri gerekmesine rağmen temin edilmesi ve hazırlanması yönünden mevcut altyapı yetersiz kalmaktadır. Ders kitaplarının dışında kalan diğer materyallerin temin edilmesi ve hazırlanması özellikle öğretmenin üzerine düşmektedir.

Tablo 11. (devamı)

GÜÇLÜ YÖNLERİ	ZAYIF YÖNLERİ
Öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçirme potansiyeline sahip olması, araştırma, değerlendirme, analiz etme, sorgulama, problem çözüme vb beceriler kazandırması.	Türkiye çapında standart veya standarda yakın bir eğitim kalitesi yakalanması mümkün görülüyor. Türkiye’de homojen olmayan sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve fiziksel-çevresel şartlar uygulamayı oldukça etkileyecektir. Özellikle imkânların yetersiz (internet gibi) olduğu yörelerde yeni programın uygulanması güç görünmektedir.
Ürünü değil süreci değerlendirmesi.	Etkinlikler sırasında nereye varılacağı belirsiz, öngörülen kazanımlara (özellikle değer ve tutum boyutunda) ne derece ulaşılabileceği tartışmalıdır.
Zaman-mekân ilişkisinin belirgin ve kavram öğretiminin (kavram haritaları) ön planda olması.	Öğrenci merkezli görünmesine rağmen uygulamada dersin niteliğinin öğretmene fazla bağımlı olması. (Öğrenciyi hatta öğretmeni hazır, donanımlı kabul etmesi.)
Bilgi aktarma yerine öğrencinin keşfetme, problem çözüme, çözüme odaklanma ve karar verme, bağımsız içsel değerlendirmelerini ortaya koyabilme vb becerilerini geliştiren “yapılandırıcı-oluşturmacı” yaklaşımların esas alınması.	“Pilot uygulama” yapılmaması öğretmenlerin ve öğrencilerin hemen tamamının adaptasyon sorunu yaşamalarına neden olmuştur. Öğretmen yetiştiren kurumlar için de aynı durum söz konusudur.
Yeni programda 9.sınıftan başlayarak 12.sınıfa kadar devam eden 6 ayrı öğrenme alanının birbirleri ile örtüşmesi bütünlüğü sağlamak açısından olumludur.	Öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabının verilmemesi programın sağlıklı bir şekilde uygulanmasını engellemektedir.
Daha önceki kısaltılmış programın aksine ayrıntılı (kazanımların, öğretim yöntemlerinin, ölçme-değerlendirme araç-yöntemlerinin vs açıklanması) bir özellik taşıması.	9. Sınıflarda kazanım içeriklerinin kapsamlı olması nedeniyle konuların yetiştirilememesi.

2017 Müfredat Yenileme Çalışmaları

Dünyada ve Türkiye’de yaşanan sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler öğrencilerin sahip olunması istenilen nitelikleri değiştirmiştir. Bireylerin bu program ile bilgi üretebilen, öğrendiklerini yaşamsal alanlarda kullanabilen, karşısına çıkan problemleri çözebilen, eleştirmeyi ve farklı düşünebilmeyi başarabilen, girişimcilik, kararlılık, iletişim becerilerine sahip olma, kendisini başkasının yerine koyabilen, toplumsal ve kültürel katkılar sağlayan vb. niteliklere sahip olması amaç edinilmiştir. Bu hedef doğrultusunda bir taraftan farklı konular ve sınıf düzeylerinde sarmal yaklaşımla tekrar eden kazanım ve açıklamalara, diğer taraftan da bütünsel ve bir defada kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir (MEB, 2018). İletişim araçlarının gelişmesiyle bilgi kaynakları artmış ve bilgiye erişim geçmişe nazaran daha da kolaylaşmıştır. İnsanoğlu, kendisini baş döndürücü bir hızla gelişen ve değişen toplumsal düzen içerisinde bilgiyi önemseyen, bilgiyi kullanmayı bilen ve bilgi üretebilen bir birey şeklinde yetiştirme eğilimindedir (Numanoğlu, 1999). Günümüzde önemli ve belirleyici olan sadece edinilmesi gereken bilgi, beceri ve değerler değil bunların edinme sürecindeki farkındalıklardır. Önemli olan sadece bilgi değildir. Bilgi edinme yolları ve bilgiyi günlük hayatta kullanmak da önemlidir. Bu bilgiler ışığında gelecek nesillerin daha donanımlı yetiştirilebilmesi için müfredat yenileme çalışmaları yapılmıştır. Müfredat yenileme çalışmalarında kalkınma planları, hükümet tarafından hazırlanan eylem planları, uluslararası ölçekte gerçekleştirilen sınav sonuçları, ulusal ve uluslararası kurumlarca hazırlanan raporlar ve bilimsel araştırmalar etkili olmuştur (Müfredat Yenileme Çalışmaları, 2018).

“Müfredatın hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuş metinleri şöyle sıralayabiliriz:

- *Türkiye’nin 2023 hedefleri ve Hükümet Programı (“65. Hükümet programı”, 2016).*
- *Millî Eğitim Kalite Çerçevesi (MEB SGB, 2014).*
- *Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı (MEB SGB, 2015).*
- *TÜBİTAK Vizyon 2023 Belgesi (TÜBİTAK, 2004).*
- *2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı (Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı, 2015).*
- *Değerler Eğitimi Yönergesi*
- *Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (MEB HBÖGM, 2014)”*

Millî Eğitim Bakanlığı uzmanları, üniversitelerde çalışan akademisyenler ve öğretmenlerden oluşturulan çalışma grupları ile müfredatın yenilenmesi için aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

- “Farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen müfredatları incelenmiştir.
- Eğitim, öğretim ve müfredatlar üzerine son dönemlerde yurt içi ve yurt dışında yapılan akademik çalışmalar taranmıştır.
- Anayasa ve ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şurâ kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb dokümanlar analiz edilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Genel Müdürlüklerince geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin müfredatlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri belirlenmiştir.
- İllerden her bir branş için müfredatlara dair il zümre toplantıları istenmiştir.
- Branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan bir anket yoluyla veriler toplanmıştır.
- Üniversitelerimizden branşlar bazında müfredatlara yönelik rapor hazırlamaları ve bunları bakanlığımıza iletmeleri istenmiştir.” (Müfredat Yenileme Çalışmaları, 2018).

Hazırlanan taslak programlar bir buçuk yıl süren çalışmalar neticesinde Kasım 2016’da TTKB’ya teslim edilmiştir. Bu taslak programlar incelenerek 13 Ocak 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından askıya çıkarılarak kamuoyuna sunulmuştur. MEB tarihinde program güncelleme çalışmalarında ilk kez askıya çıkarma işlemi gerçekleştirilmiştir. Taslak programlar 13 Ocak 2017 ile 10 Şubat 2017 arasında mufredat.meb.gov.tr sitesinde inceleme ve görüş bildirimine açılmıştır. İnceleme ve görüş bildirme süresi oldukça dar tutulmuş ve belirlenen tarih aralıkları sömestr tatiline tekabül etmiştir. Buna rağmen yeni öğretim programları hakkında belirtilen görüş sayısı beklenenin üstünde olmuştur. Web sitesi üzerinden 175.342, e-posta üzerinden 8.850 görüş bildirilmiştir. Bu tarihler arasında toplumun tüm kesimlerinden kişiler, kurum ve kuruluşların görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Bu süreçte yapılan görüş ve öneriler üç yüz altmış uzmanın katıldığı bir çalıştayda değerlendirilmiş ve 18 Temmuz 2017 tarihinde yapılan bir basın açıklaması ile yeni müfredat programları kamuoyuna duyurulmuştur (“Millî Eğitim Bakanı Yeni Müfredatı Açıkladı”, 2017). Böylece toplam elli bir dersin program yenileme çalışması tamamlanmıştır.

Program güncelleme çalışmaları sürecinde program taslaklarının askıya çıkarılması, toplumun her kesiminden bireylerin ve kurum ile kuruluşların görüşlerine başvurulması

önemli bir yeniliktir. Fakat gerek askıya çıkarılma sürecinin kısa tutulması, gerekse de dile getirilen öneri ve eleştirilerin ne ölçüde dikkate alındığına dair herhangi bir bilgilendirme yapılmaması programın hazırlanma sürecindeki öneri ve eleştiri niteliğini düşürmüştür.

Yeni müfredatta gerçekleştirilen başlıca yenilikler şunlardır:

- *“Müfredatların sade ve anlaşılır olması ön planda tutulmuştur.*
- *Öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler belirlenirken derslerin tabiatı dikkate alınmıştır.*
- *Öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel yeterlilik ve beceriler tüm disiplin alanları için ortak verilmiştir.*
- *Müfredatlarda disiplin alanlarına özgü yeterlilik ve becerilere yer verilmiştir.*
- *Müfredatların giriş bölümünde “Değer(ler) Eğitimi” başlığı altında bir bölüm eklenerek değerler eğitiminin nasıl yapılacağı ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.*
- *Farklı kültür ve medeniyet havzalarının katkıları belirginleştirmeye ve dengeli örneklemelerde bulunmaya çalışılmıştır.*
- *İçerik yoğunluğu azaltılmıştır.”* (Müfredat Yenileme Çalışmaları, 2018).

Müfredat hazırlanırken bireysel farklılıklar ve özel gereksinimli öğrenciler göz önünde bulundurulmuştur.

Müfredatların yenilenmesi ve yayınlanmasıyla ile on iki yıl boyunca kullanılan 2005 Müfredat Programı yürürlükten kalkmıştır. 2017 Müfredat Programı 2017-2018 eğitim öğretim yılından başlayarak 1, 5 ve 9. sınıf düzeylerinde uygulanmaya başlanmıştır.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı

Coğrafya eğitiminin inceleme alanı, yeryüzünün özellikle üst kısmında meydana gelen fiziki olaylar ve bu fiziki olayların insan faaliyetlerine olan etkileridir (Akınoğlu, 2005). Teknoloji ve iletişim araçlarında gerçekleşen hızlı değişim insan faaliyetlerinin etki alanını da genişletmektedir. Yerel, bölgesel ve küresel etkileşim doğal süreçler açısından da geçerlidir. Farklı mekânsal yapılardaki fiziki ve beşerî yapılarda oluşan bu etkileşim ve değişimler değerlendirilerek Coğrafya Dersi Öğretim Programı yeniden ele alınmış ve 51 sayfalık yeni program paydaşlara ve tüm Türkiye’ye açıklanmıştır. Daha sonra bu program üzerinde bazı küçük çaplı değişiklikler yapılmış ve nihai program 19 Ocak 2018’de kırk altı sayfa olarak yayınlanmıştır. Gerçekleştirilen bu küçük çaplı değişiklik kapsamında 9. sınıf düzeyinde Doğal Sistemler ünitesinde dört kazanımın yeri değiştirilmiştir. Bunun sonucunda dört konu başlığının sıralaması değişmiştir. Ayrıca 9, 10 ve 12. sınıf düzeylerinde ünitelerdeki bazı alt

başlıkların yeri değiştirilmiş ve muğlak olan kazanımlara netlik kazandırılmıştır. Bu kısmi değişikliklerden sonra yeni program ortaöğretim kurumlarında okutulmaya başlanmıştır.

Coğrafya Dersi Öğretim Programının güncelleştirme aşamasında özetle şunlar gerçekleştirilmiştir:

- “Bazı kavram ve konular elenerek ya da eklenen sınırlayıcı açıklamalar ile program yoğunluğu azaltılmıştır.

- Ortaokuldan liseye geçişteki bütünlük pekiştirilmiştir.

- Coğrafya alanına ilişkin güncel gelişmeler ışığında üniteler ve kazanımlar gözden geçirilmiştir.

- Gerekli görülen yerlerde ünite ve kazanım sırasında değişiklikler yapılmıştır.

- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin Coğrafya öğretiminde kullanımına ve kazanımların günlük hayatla ilişkisine yönelik vurgu yapılmıştır. “ (Coğrafya Dersi Öğretim programı, 2018).

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programının genel amaçları şunlardır:

- “Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve araştırma yöntemlerini kullanarak araştırmalar yapması ve sonucunu raporlaştırması.

- İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerisi kazanması.

- Evrane ait temel unsurları hayatla ilişkilendirmesi.

- Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavraması.

- Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi.

- Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci kazanması.

- Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavraması.

- Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirmesi.

- Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması.

- Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavraması.

- Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek bunlardan korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirmesi.

- Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerin rolünü kavraması.

• *Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması.*

• *Coğrafi bilgilere sahip olmanın "vatan bilinci" kazanılmasındaki önemini kavraması.*

• *Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır.*" (Coğrafya Dersi Öğretim programı, 2018).

Yeni hazırlanan programa göre liseyi tamamlayan öğrencilerin milli ve manevi değerleri hayat tarzına dönüştürmüş "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde yetkinlikleri kazanmış bireyler olması hedeflenmektedir. Eğitim sisteminin temel amacı "değerler ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek" olarak tanımlanmıştır. Değerler ve yetkinlikler ise öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ile davranışlar arasındaki bütünlüğü ve ilişkiyi kuran bağlantı ve ufuk işlevini yerine getirmektedir.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında gerçekleştirilen en dikkat çekici değişikliklerden birisi değer eğitimi ile ilgilidir. Bu programda 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programına göre değerler eğitiminin niteliği, amacı, süreci ve işlenme şekli değiştirilmiştir. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında değerler eğitimi, eğitimin özü ve ruhu olarak tanımlanmıştır. Yeni programa göre değerler eğitimi, farklı bir program veya konu alanı olarak görülmemeli, tüm dersler ile bir bütün halinde düşünülmelidir. Belirlenen değerlerin daha etkin bir şekilde öğrenciye kazandırılması için bütün öğretim programlarında olduğu gibi Coğrafya Dersi Öğretim Programının giriş bölümüne de "Değer(ler) Eğitimi" başlıklı bir bölüm eklenmiştir. Bu bölüm içerisinde değerlerin program kapsamında yer alma sebepleri, nasıl yer aldığı, öğrencilere nasıl kazandırılabilceği, değer eğitimi sürecinde hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı ifade edilmiştir. Bu bölüm ile değer eğitimi konusunda öğretmene rehberlik edilmiştir. 2017 Öğretim Programında değerler programın bütünleyici bir parçası olarak ele alınmış, kazanımlarla iç içe hale getirilmiştir. Kazanımlardan bağımsız ya da kazanımlarla ilişkisi anlaşılmasız olmayan değerler, fiil ya da davranışlarla bağlantı kurulacak, öğrencilerin akıl yürütme, eleştirme, sorgulama, araştırma, yorumlama, yorum yapma, ilişkilendirme ile değerlendirme becerilerini kullanarak öğrencide kalıcı bir öğrenme sağlanacaktır. Öğretim programında, değerlerin aktarılmasında öğretmenler kilit bir role sahiptir. Öğretmenlerin değerlerin aktarılmasında model ve kolaylaştırıcı olması tavsiye edilmiştir. 2017 Öğretim programında belirlenen kök değerler "adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik" olarak verilmiştir.

Avrupa Birliği kapsamındaki ÷lkelerde kolay anlaşılır ve karşılaştırılabilir bir eğitim sistemi kurmak amacıyla Avrupa Yeterlilik Çerçevesi oluşturulmuştur. Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 23 Nisan 2008’de kabul edilmiştir. Türkiye Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi işbirliğine katılan ÷lkelerdendir (Baykal, 2017). 19 Kasım 2015’te Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine paralel olarak Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) yürürlüğe girmiştir (MYK, 2015). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Bu yetkinlikler “anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifadedir.” Hazırlanan 2017 Öğretim Programları ve Değer Eğitimi ile beraber yetkinlikler de program içerisinde önemli bir konuma yerleştirilmiştir. Eğitim sisteminin temel amaçlarından biri olarak değerler ile beraber yetkinliklerin de kazandırılması gerekliliği vurgulanmıştır.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen coğrafi beceriler önceki programa göre fazla bir değişiklik göstermemektedir. Belirlenen coğrafi beceriler “Coğrafi gözlem, arazide çalışma, coğrafi sorgulama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama, harita becerileri, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama, kanıt kullanma” şeklinde belirtilmiştir.

2017 Coğrafya Programında öğretmene yüklenen misyon yapılandırıcı yaklaşımın gereği olarak rehberliktir. Öğretmenen istenilen öğrencilerin araştırma yapması, sorgulaması, keşfetmesi, problem çözmesi, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşıp tartışabilmeleri, kendi öğrenme hedeflerini belirleyebilmeleri ve diğer öğrencilerle çalışmalarına imkân sağlayan öğrenme ortamının oluşturulmasıdır. Konular aktarılırken öğretmen, diğer disiplinler ve günlük hayatla ilişkilendirme sağlamalı ve kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmadan öğrencilerin günlük olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünme becerisi geliştirmelidir. Böylece daha etkin bir öğrenme sağlanacaktır. Programda öğrenci seviyesine uygun öğretim materyallerinin hazırlanması ve öğrencilerin bu materyallere ulaşmasında sorumluluk öğretmene yüklenmiştir. Okullardaki teknik donanım ve fiziki imkânların elvermesi halinde CBS uygulamalarının geliştirilmesi ve uygulanması tavsiye edilmiştir. Ayrıca etkili bir öğretim sağlanması için arazi gezilerinin önemine değinilmiştir. Öğretim süreci içerisinde sadece ders kitaplarına bağımlı kalınmaması tavsiye edilmiş, öğrenci seviyesi ve önbilgilerine uygun materyallere başvurulması gerekliliği vurgulanmıştır “(Coğrafya Dersi Öğretim programı, 2018).

2005 Öğretim Programındaki öğrenme alanları yeni programda yerini ünitelere bırakmıştır. Belirlenen üniteler Doğal Sistemler, Beşerî Sistemler, Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler ile Çevre ve Toplum'dur. 2005 programında yer alan Mekânsal Bir Sentez Türkiye öğrenme alanı bu programda kaldırılmış ve Mekânsal Bir Sentez Türkiye öğrenme alanındaki kazanımlar diğer ünitelerin ilgili yerlerine dağıtılmıştır. Üniteler tüm sınıf düzeylerine serpiştirilmiş bir haldedir. Ünitelerin sınıf düzeylerine göre dağılımı ise farklılık göstermektedir. 9. sınıflarda bulunan kazanımların %65'i, 10. sınıflarda ise %50'si Doğal Sistemler ünitesine aittir. 11. sınıflarda haftalık iki ders saatinin okutulduğu şubelerde verilen kazanımların %57'si, haftalık dört ders saatinin okutulduğu şubelerde ise %53'ü Beşerî Sistemler ünitesine aittir. 12. Sınıflarda ise haftalık iki ders saatinin okutulduğu şubelerde verilen kazanımların %46'sı, haftalık dört ders saatinin okutulduğu şubelerde %57'si Beşerî Sistemler ünitesine aittir. 9 ve 10. sınıflarda Doğal Sistemler ünitesi daha yoğunken 11 ve 12. sınıflarda ise Beşerî Sistemler ünitesi daha yoğun olarak verilmiştir.

Tablo 12. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Ünitelere Göre Kazanım Dağılımı

Ünite	Tüm Sınıf Düzeyleri 2 Ders Saati	9 ve 10. Sınıf 2, 11 ve 12. Sınıf 4 Ders Saati
Doğal Sistemler	33	36
Beşerî Sistemler	43	53
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	20	24
Çevre ve Toplum	13	17
Toplam	109	130

Tüm sınıf düzeylerinde kazanımların ünitelere dağılımına bakıldığında tüm şubelerde haftalık iki ders saati uygulandığı takdirde verilmesi planlanan kazanım sayısı yüz dokuzdur. 9. ve 10. sınıflarda haftalık iki, 11. ve 12. sınıflarda ise dört ders saati uygulandığı takdirde ise verilecek kazanım sayısı yüz otuzdur. Seçmeli derslerde verilecek toplam kazanım sayısı yirmi birdir. Kazanımların dağılımına baktığımızda ise en fazla kazanım sayısı Beşerî Sistemler ünitesine aittir. Beşerî Sistemler ünitesinden sonra Doğal Sistemler gelmektedir. En az kazanım sayısı ise Çevre ve Toplum ünitesine aittir. Çevre sorunlarının küresel düzeyde olumsuz etkilerini gösterdiği günümüzde Çevre ve Toplum öğrenme alanının ağırlığının az olması eleştirilecek bir husustur.

Tablo 13. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Sınıflar Düzeyinde Kazanım ve Süre Tablosu
(Kaynak: Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018).

9.SINIF (2 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	13	47	65
Beşerî Sistemler	4	15	21
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	3	5	7
Çevre ve toplum	2	5	7
TOPLAM	22	72	100

10.SINIF (2 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	17	36	50
Beşerî Sistemler	12	24	33
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	1	4	6
Çevre ve toplum	4	8	11
TOPLAM	34	72	100

11.SINIF (2 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	4	5
Beşerî Sistemler	15	41	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	7	17	24
Çevre ve toplum	5	10	14
TOPLAM	29	72	100

11.SINIF (4 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	4	12	8
Beşerî Sistemler	20	76	53
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	40	28
Çevre ve toplum	7	16	11
TOPLAM	40	144	100

12.SINIF (2 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	1	2	3
Beşerî Sistemler	12	33	46
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	31	43
Çevre ve toplum	2	6	8
TOPLAM	24	72	100

12.SINIF (4 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	12	8
Beşerî Sistemler	17	82	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11	38	27
Çevre ve toplum	4	12	8
TOPLAM	34	144	100

Hazırlanan 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında ünitenin adı ve numarası, kazanım numarası ve açıklaması, kazanımların ilgili olduğu coğrafi beceriler ile değerler verilmiştir. Kazanım açıklamaları ile kazanımlar daha anlaşılır hale getirilmiş ve sınırlandırılmıştır. Değerler ilk defa bu programda üniteler ve kazanımlarla iç içe verilmiş ve kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 14. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Değer ve kazanım ilişkisi.

DEĞER	KAZANIM
Adalet	12.3.11. Ülkeler arasındaki sorun oluşturan mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirir.
Dostluk	10.2.5. Tarihi metin, belge ve haritadan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur.
Dürüstlük	12.2.11. Türkiye’deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkilerini açıklar.
Öz denetim	9.1.1. Doğa ve insan etkileşimini örneklerle açıklar. 9.4.2. Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimleri sonuçları açısından değerlendirir. 11.1.1. Biyoçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar. 11.4.7. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını geri dönüşüm stratejileri açısından değerlendirir. 12.2.2.Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar.
Sabır	10.4.4. Afetlerden korunma yöntemlerini açıklar.
Saygı	10.2.9. Türkiye’deki göçleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir. 11.3.2. Farklı kültürel bölgelerin yeryüzüne yayılışına etki eden faktörleri açıklar.
Sevgi	9.1.1. Doğa ve insan etkileşimini örneklerle açıklar. 9.4.2. Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimleri sonuçları açısından değerlendirir. 11.1.1. Biyoçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar. 12.4.1. Doğal çevrenin sınırlılığını açıklar.

Tablo 14. (devamı)

Sorumluluk	<p>10.1.11. Türkiye’deki su varlığını verimli kullanmanın ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerini değerlendirir.</p> <p>10.1.14. Türkiye’de toprakların kullanımını verimlilik açısından değerlendirir.</p> <p>10.4.4. Afetlerden korunma yöntemlerini açıklar.</p> <p>11.1.1. Biyoçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar.</p> <p>11.1.4. Su ekosisteminin unsurlarını ve işleyişini açıklar.</p> <p>11.4.3. Yenilenemeyen kaynakların kullanımını tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analiz eder.</p> <p>12.1.2.Doğal sistemlerdeki değişimlerle ilgili geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.</p> <p>12.4.2. Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamaları karşılaştırır.</p>
Vatanseverlik	<p>9.2.4. Türkiye’deki yerleşim birimlerini fonksiyonel özellikleri açısından ayırt eder.</p> <p>10.1.14. Türkiye’de toprakların kullanımını verimlilik açısından değerlendirir.</p> <p>10.1.17. Türkiye’deki doğal bitki topluluklarının dağılışını yetişme şartları açısından analiz eder.</p> <p>10.1.4. Su ekosisteminin unsurlarını ve işleyişini açıklar.</p> <p>11.3.4. Türkiye’nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasını konumu açısından değerlendirir.</p> <p>12.2.14. Türkiye’deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar.</p> <p>12.2.3. Tarihsel süreçte Türkiye’nin jeopolitik konumunu değerlendirir.</p>
Yardımseverlik	<p>10.2.9. Türkiye’deki göçleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir.</p>

Değerler ve kazanımlar arasındaki ilişki incelendiğinde 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı’ndaki kazanımların çoğunun sırasıyla sorumluluk, vatanseverlik, öz denetim ve sevgi değerleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Kazanımların en çok ilişkilendirildiği değerler ise sorumluluk ve vatanseverliktir. Bu da Coğrafya dersi ile öğrencilerde doğaya

karşı sorumluluk ve vatan sevgisi duygularının kazandırılmasının önceliklerden biri olduğunu ifade etmektedir.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında gerçekleştirilen yeniliklerden birisi de öğretim programının ders saatlerine uyumlu bir hale getirilmesidir. Tüm sınıf düzeylerinde üniteyle beraber aktarılacak kazanımlar ve bu kazanımlara ayrılacak ders saatleri belirtilmiştir. Böylece kazanımlar ile kazanımlara ayrılacak ders saati arasındaki muğlaklık giderilerek öğretmenlere rehberlik edilmiştir.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı hazırlanırken güncelliğini yitiren konular çıkarılmış, bilgi yükü azaltılarak sadeleştirme yapılmış, güncel ve yeni bilgiler eklenmiş, bazı konuların yeri değiştirilmiş, tarihsel süreçte coğrafyaya katkıda bulunan Türk-İslam bilim adamları konulara eklenmiştir.

9. sınıf müfredatının büyük bir kısmını birinci ünite olan Doğal Sistemler oluşturmaktadır. Birinci ünite doğa ile insan etkileşimi konusuyla başlamıştır. Daha sonra coğrafya biliminin konuları, alt dalları, önemi, gelişimi ve gelişimine katkıda bulunan Türk ve Müslüman bilim adamlarına değinilmiştir. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı esas hazırlanarak hazırlanan ders kitaplarında herhangi bir Coğrafya tanımı yapılmamışken 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programına göre hazırlanan 2017/2018 öğretim yılında dağıtılan 9. Sınıf Coğrafya Ders kitabında Coğrafya *“doğal ortam ile insanlar arasındaki karşılıklı etkileşimi araştırarak sonuçlarını sentez halinde veren bilim”* olarak tanımlanmıştır (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2017). 2018/2019 Öğretim yılında dağıtılan ders kitabında ise Coğrafya kavramı yeniden tanımsız bırakılmıştır (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2018). 2.bölümde Coğrafi Konum konusu anlatılmıştır. 3. Bölüm Harita bilgisi konusuna ayrılmıştır. Harita Bilgisi bölümünde CBS'nin üzerinde eski programa göre daha çok durulmuştur. Ayrıca alan hesaplamada sadece gerçek alan hesaplamaları üzerinde durulmuştur. 4.bölümde ise Dünyanın Şekli ve Hareketleri konusu işlenmiştir. Bu bölümde Dünya'nın Güneş Sistemi'ndeki yerine değinilmesi ve diğer gezegenlerin başlıca özelliklerinden söz edilmesi önemli bir yenilik olmuştur. 2017-2018 Öğretim Yılında dağıtılan ders kitaplarında Dünyanın Güneş Sistemi'ndeki yeri konusuna değinilmiş, 2018-2019 Öğretim Yılında dağıtılan ders kitaplarında ise bu konu çıkarılmıştır. 5.bölüm İklim Bilgisi konusuna ayrılmıştır. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programına göre 10. Sınıf müfredatında yer alan Türkiye'nin iklim özellikleri konusu bu bölüme dâhil edilmiştir. İkinci ünite Beşerî Coğrafya konularına ayrılmıştır. Bu üniteye sırasıyla Yerleşmeler, Beşeri Sistemler bölümleri işlenmiştir. Üçüncü ünite Bölgeler ve Ülkeler dördüncü ünite ise İnsan ve Çevre bölümlerinden oluşmaktadır.

10. Sınıf programında Doğal Sistemler ünitesi İç ve Dış Kuvvetler, Kayaçlar ve Türkiye’de Yer Şekillerinin Oluşum Sürecinde İç ve Dış Kuvvetler konuları ile başlamıştır. Görüldüğü gibi önceki programlarda 9. Sınıf bünyesinde bulunan İç ve Dış Kuvvetler konusu bu programda 10. sınıf içeriğine alınmıştır. Bu durum 9. Sınıf konularının yoğunluğunu azaltmışken 10. Sınıf konularının yoğunluğunu arttırmıştır. 10. Sınıflarda haftalık ders saatinin iki saat olması konuların verimli işlenmesinde ve zamanında yetiştirilmesinde problem oluşturabileceği tahmin edilmektedir. Ünitenin devamında Su Kaynakları, Toprak ve Bitki Türlerinin Yeryüzünde ve Türkiye’deki özellik ve dağılışı konuları bulunmaktadır. İkinci ünite konuları Beşeri Coğrafya ile ilgilidir. Bu üniteye sırasıyla Nüfus Coğrafyası, Türkiye’nin Demografik Yapısı ve Özellikleri, Göç ve Türkiye’de Göç, Ekonomik Faaliyet Türleri konuları işlenmiştir. Nüfus yoğunluğu hesaplama yöntemlerinden yalnızca “Aritmetik Nüfus Yoğunluğu”na yer verilerek içerikte sadeleştirme yapılmıştır. Üçüncü üniteye Ulaşım Coğrafyası, dördüncü üniteye ise Doğal Afetlerin oluşum nedenleri, yeryüzünde ve Türkiye’deki Dağılışı ve Sonuçları konuları bulunmaktadır.

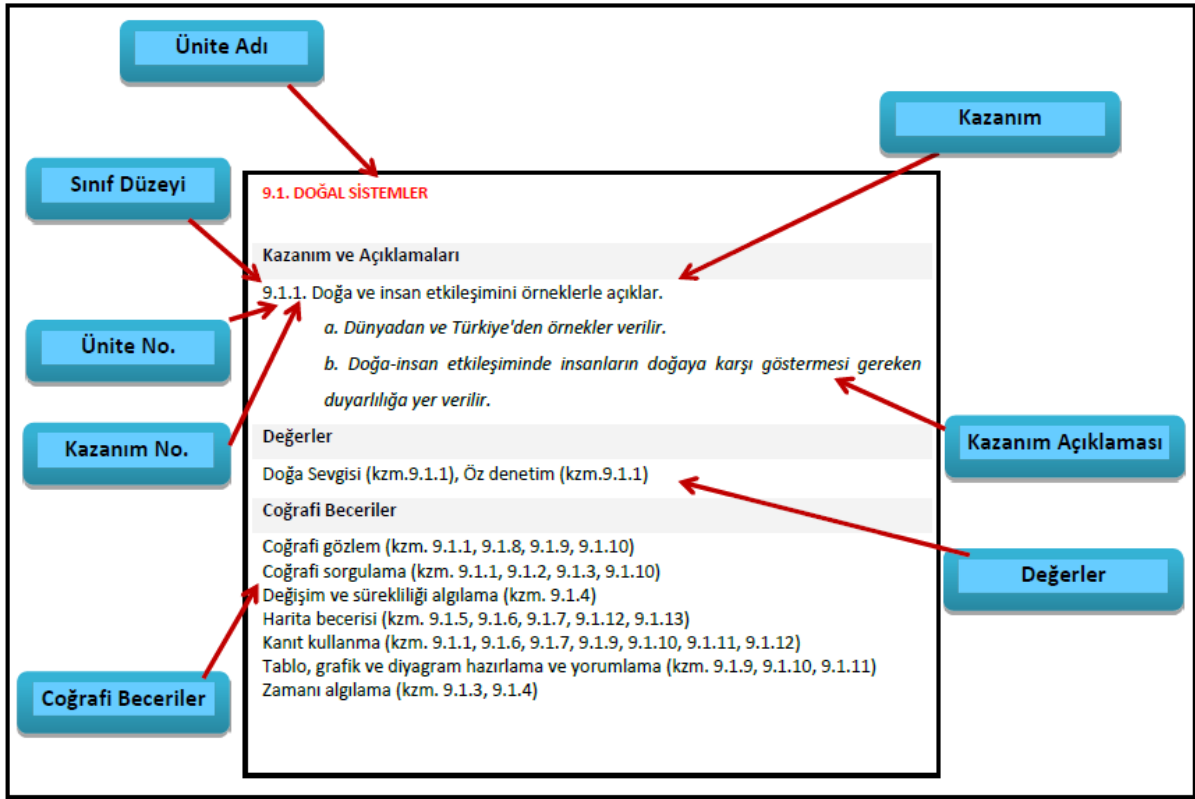
11. sınıf programında birinci ünite olan Doğal Sistemler bölümünde Biyoçeşitlilik ve Madde Döngüsü konuları bulunmaktadır. İkinci ünite konuları ise sırayla Ülkelerin ve Türkiye’nin Nüfus Politikaları, Fonksiyonlarına Göre Şehirler, Türkiye’deki Kırsal Yerleşme Tipleri ile Ekonomik Coğrafya başlıklarıdır. Ekonomik Coğrafya başlığı altında üretim, tüketim ve dağıtım faaliyetleri arasındaki ilişki ile bu faaliyetler üzerinde doğal ve beşerî unsurların etkisi, Türkiye’deki tarım, yer altı kaynakları ile sanayi faaliyeti konuları işlenmiştir. Bu konular kapsamında maden kazaları ile Türkiye’nin savunma sanayisi çalışmalarına da değinilmesi güncellik ve öğrencilerde duyarlılık oluşturma açısından önemli bir husustur. Üçüncü üniteye verilen konular sırasıyla İlk Kültür Merkezleri, Türk Kültürünün Yayılış Alanı, Ülkeler ve Bölgeler Arasındaki Ticaret, Ham Madde, Üretim ile Pazar İlişkisi, Turizmin Ülkelerarası Etkileşimdeki Rolü, Sanayileşme Süreçleri, Farklı Gelişmişlik Seviyelerine Sahip Ülkelerde Ekonomi ile Tarım Arasındaki İlişki ile Bölgesel ve Uluslararası Örgütlerdir. Dördüncü ve son ünite olan Çevre ve Toplum ünitesinde ise Çevre Sorunları, Ekonomik Faaliyetler Etnasında Oluşan Çevre Problemleri, Arazi Kullanımı, Çevre Sorunlarının Küresel Etkileri ile Geri Dönüşüm Stratejileri konuları bulunmaktadır. 11. Sınıf müfredatı incelendiğinde eski müfredata göre fazla bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir. Konuların güncelliğini koruması için kazanımlar üzerinde bazı değişiklikler yapılmıştır.

12. sınıf programında ilk üniteye Ekstremler ve Doğal Olaylar ile Geleceğin Dünyasında Doğal Sistemlerde Meydana Gelecek Değişimler konuları bulunmaktadır. İkinci ünite konuları ise Ekonomik Faaliyet Türlerinin Sosyokültürel Etkileri, Şehirleşme, Göç ve Sanayi

Arasındaki İlişki, Gelecekte Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetlerde Yaşanabilecek Değişimler, Türkiye’de Doğal ve İşlevsel Bölgeler İle Bölge Kalkındırma Projeleri, Türkiye’de Hizmet ve Ulaşım Sistemleri, Ticaret Yolları ile Türkiye’nin Konumu, Türkiye’de Dış Ticaret gibi konulardan oluşmaktadır. Üçüncü ünite olan Küresel Ortam Bölgeler ve Ülkeler kısmında ise Jeopolitik Konum ve Türkiye’nin Konumu, Ülkelerin Gelişmişlik Seviyeleri, Enerji Nakil Hatları ve Sıcak Çatışma Bölgeleri konuları yer almaktadır. Son ünite olan Çevre ve Toplum bölümünde ise Doğal Çevrenin Sınırlılığı, Çevre Sorunlarına Karşın Yönelik Politikalar, Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler konuları işlenmiştir. Güncel gelişmeler ile teknolojik ilerlemelerin en çok yansıtıldığı program 12. sınıf programıdır.

Coğrafya lise müfredatının tamamı göz önüne alındığında en fazla değişikliğin 9. ve 10. sınıflarda gerçekleştirildiği görülmektedir. 9. ve 10. sınıflarda güncelleme ve sadeleştirmeyle beraber konu çıkarma ve ekleme de yapılmıştır. 11. ve 12. sınıf programlarında ise konu ekleme ve çıkarma diğer sınıf düzeylerine göre daha azdır. 11. ve 12. sınıf düzeylerinde daha ziyadesiyle güncelleme ve sadeleştirme yapıldığı görülmektedir.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı önceki programda olduğu gibi Yapılandırmacı Öğretim Yaklaşımına göre hazırlanmıştır. Kazanımlar ve kazanım açıklamaları bu öğretim modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Bundan dolayı kazanımlar etkinlik merkezli olarak hazırlanmıştır. Yapılması hedeflenen etkinlikler kazanım açıklamalarında belirtilmiştir. Bu programla değerler eğitiminin sadece Coğrafya değil tüm branşlar içerisindeki ağırlığı artmıştır. Değerler doğrudan kazanımlarla ilişkilendirilmiş ve böylece daha etkin bir değerler eğitimi sağlanması hedeflenmiştir.

Şekil 3. 2017 coğrafya dersi öğretim programının temel unsurları (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018).

Programda sadece kazanımlar, kazanım açıklamaları, ilişkili olunan coğrafi beceriler ile değerler verilmiştir. Yapılacak etkinlikler, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ve yöntemleri ile ilgili genel bir çerçeve çizilmesine rağmen bunlara ilişkin örnek uygulama ve etkinliklere yer verilmemiştir. Etkinliklerin sınıf içerisinde yapılmasına özen gösterilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Yapılandırmacı Öğretim Modelinde çoklu öğrenme ortamları tercih edilirken (Özkan, 2012) 2017 programında etkinliklerin sınıf içerisine hapsedilmesi dikkat çekici bir çelişki olarak karşımıza çıkmaktadır.

Programda, bireysel farklılıklar ile fiziki şartların belli bir standartta olmamasından dolayı ölçme ve değerlendirmeye ait bütün unsurların verilmediği belirtilmiş, bu konuda belirleyici olanların öğretmen ve eğitim uygulayıcıları olduğu ifade edilmiştir. Bununla beraber ölçme ve değerlendirme ile ilgili ilkeler verilmiş ve bu ilkeler çerçevesinde hareket edilmesi gerekliliği belirtilmiş. Bu ilkelerde özetle ölçme ve değerlendirme çalışmalarında kazanım ve kazanım açıklamalarının sınırlarının esas alınması, belirlenecek araçların teknik ve akademik standartlara uyması, sadece ürünün değil sürecin de değerlendirmeye tabi tutulması, bireysel farklılıkların esas alınması ile tek bir değerlendirme yöntemi ile yetinilmemesi ve sadece bilişsel ölçümler değil duyuşsal ve eylemsel ölçümlerin de gerekliliği belirtilmiştir“(Coğrafya Dersi Öğretim programı, 2018).

2017 öğretim programlarının hazırlanma sürecinde toplumun tüm kesimlerinden kişilerin, kurum ile kuruluşların görüş ve önerileri dikkate alınmıştır. Program taslaklarının askıya çıkarılması ile başlayan eleştirme ve öneride bulunma faaliyetleri programların yayınlanmasından sonra da devam etmiştir. Coğrafya Dersi Öğretim Programıyla ilgili de gerek askıya alınma gerekse de yayınlanmadan sonra birçok kurum, kuruluş, dernek, eğitimci ve eğitim sendikası tarafından eleştiriler dile getirilmiştir. Program taslaklarının yayınlanmasından sonra yapılan eleştirilerin bir kısmının dikkate alınarak program taslağında ekleme, çıkarma ve düzeltmeler yapıldığı görülmektedir.

Programda birçok belirsiz ve muğlak ifadeler bulunmaktadır. Örneğin Öğretim Programının Temel Felsefesi ve Genel Amaçları başlığında verilen on beşinci maddede bulunan “Türkiye’nin yeni vizyonuna uygun olarak...” cümlesinde belirsizlik vardır. “Türkiye’nin Vizyonu” kavramının neyi ifade ettiği muğlaktır (TCK Raporu, 2017). Anlam belirsizliği 10.1.11. numaralı kazanımda da söz konusudur. Bu kazanımda “Su varlığını verimli kullanmanın kültürel etkileri” cümlesinde anlatılmak istenen belli değildir. Ayrıca 10.4.4. numaralı kazanımında geçen “Afetlerin meydana gelme sürecinde bireylere düşen sorumluluklara değinir” cümlesi de hatalıdır. Çünkü başta deprem olmak üzere birçok doğal afet çok kısa bir süre içerisinde gerçekleştiği için süreç kelimesi bu durumu karşılamamaktadır. Bunun yerine “afet öncesi, anı ve sonrası” tabirinin kullanılması daha isabetli olacaktır.

Müfredatların tanıtımında “bilimin ve bilimsel düşünmenin evrenselliği” vurgulanırken (Müfredat Yenileme Çalışmaları, 2018) Coğrafyanın gelişiminde ve haritacılık tarihinde etkin olan bilim adamlarından sadece Türk ve Müslüman olanlarına değinilmesi (kazanım no: 9.1.3 ile 9.1.3), çoğu örnek ve olgunun Türkiye ile İslam ülkelerinden verilmesi (kazanım no: 11.2.4) bilimin evrenselliğine tezat oluşturmaktadır (Eğitim Müfredatları Değişikliği ve Taslak Öğretim Programları Raporu, 2017).

10.3.1. numaralı kazanımda örnek olarak verilen Kanal İstanbul projesi henüz tamamlanıp kullanıma açılmadığı için bu projenin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini gözlemek mümkün değildir. Üstelik bu projenin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri hala yoğun olarak tartışılmaktadır. Bundan dolayı bu örnekler kazanım işlevini yerine getirmekten uzaktır. Ayrıca 9.4.1. numaralı kazanımda geçen “Karadeniz Sahil Yolu, Maltepe Sahil Parkı, Avrasya Tüneli, Osman Gazi Köprüsü, Ordu-Giresun Havalimanı, Marmaray” örneklerinin tümü son yıllarda gerçekleştirilen projelerdir. Bunlarla beraber önceki yıllarda yapılan projelerin de kazanıma dâhil edilmesi kazanım açısından daha kapsayıcı olacaktır.

Coğrafya multidisipliner bir yapıya sahiptir. Bu özellik, Coğrafyanın birçok alanla ortak bazı konularının olmasını sağladığı gibi, farklı disiplinlerle iş birliği fırsatları da sunmaktadır (Alım & Doğanay, 2016). Zümreler arası iş birliği sadece Coğrafya dersi için değil tüm dersler açısından önemlidir. Bundan dolayı zümreler arası iş birliği Millî Eğitim Bakanlığının yayınladığı Eğitim Kurulları ve Zümreleri Yönetmeliğinde “*Diğer zümre veya bölüm öğretmenleriyle yapılacak iş birliği esaslarının görüşülmesi*” başlığı altında zümre öğretmenlerinin görüşmesi gereken maddelerden biri olarak verilmiştir (MEB, 2013). Zümreler arası yapılacak iş birliği ile ilgili öneri, tavsiye ve örneklerin programda açıklanması faydalı olacaktır. Fakat Coğrafya Dersi Öğretim Programı bünyesindeki kazanımların diğer öğretim programlarında bulunan kazanımlardan hangisiyle ve hangi düzeyde ilişkilendirilebileceği konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır (Gecikmiş Bir Reform: Eğitimin Demokratikleştirilmesi, 2017). Kazanımlara diğer zümrelerle iş birliğini sağlayacak, örneklendirecek açıklamalar eklenmesi kazanımların etkili bir şekilde aktarılması açısından daha verimli olacaktır.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programında en çok eleştirilen hususlardan birisi 9. sınıf konularının yoğun oluşu ve bundan dolayı müfredatın verilmesi için haftalık iki ders saatinin yetersizliği idi. Bu programda ise 9. sınıf konuları daraltılmış buna karşın 10. sınıf konularının içeriği arttırılmıştır. Bu durum 10. sınıflarda haftalık ders saatinin arttırılması ile çözüme kavuşturulabileceken (Eğitim ve Bilim İş Görenleri Sendikası Müfredat Raporu, 2017) haftalık iki ders saati uygulaması devam ettirilmiştir. Bundan dolayı 10. sınıf konularının zamanında yetiştirilmesi öğretmen ve öğrenciler açısından büyük bir problem oluşturacaktır.

Program hazırlanırken yeni bilgiler ve güncel gelişmeler göz önünde tutularak programların yaşam ile bağı ve işlevselliği arttırılmıştır. Örneğin e-ticaret üzerinden alışverişin giderek arttığı ülkemizde 12.2.11. numaralı kazanımda e-ticarete siber güvenliğin önemine değinilmiştir. Uzay araştırmalarının ve faaliyetlerinin yoğun olarak devam ettiği bu süreçte 12.2.3. numaralı kazanımda uzayın kullanımına ait değerlendirmelere yer verilmiştir. 12.3.1. numaralı kazanımda Coğrafi Keşiflerle birlikte sömürgecilik faaliyetleri de irdelenmiştir. Türkiye’de iş kazalarında yaşamını yitiren işçi sayısının fazlalığı ülkemiz için üzücü bir durumdur. 2017 yılı içerisinde tahmini 2006 işçinin iş kazasından dolayı yaşamını yitirdiği belirtilmektedir (“Türkiye’de İşçi Ölümünde Tablo Kararıyor”, 2018). Bu konuda farkındalık oluşturabilmek amacıyla 11.12.13. numaralı kazanımda ülkemizde yaşanan maden kazalarına değinilmesi önemlidir. Fakat sadece maden kazalarının değil genel olarak iş kazalarının kazanımlara dâhil edilmesi iş kazalarının önlenmesi ve iş kazalarıyla ilgili farkındalık oluşturması açısından daha faydalı olacaktır.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005 Programı gibi Yapılandırmacı Yaklaşım Modeli esas alınarak öğrenci merkezli ve sarmal bir yapıya göre oluşturulmuştur. Her iki programın genel felsefesi ve yaklaşımı birbirine yakındır. Genel olarak 2017 yılında yapılan değişikle Coğrafya Dersi Öğretim Programında sadeleştirilmeye gidilmiş, bazı konuların yeri değiştirilmiş, kazanımların sayısı düşürülmüş, güncel bilgiler eklenip güncelliğini yitiren bilgiler çıkarılmış, değerler kazanımlarla birleşik halde verilmiştir.

Yeni hazırlanan öğretim programları 2017-2018 yılından itibaren 1, 5 ve 9 sınıflardan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Programın tanıtımı için Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün 24.08.2017 tarihli ve 12742154 sayılı makam onaylı yazısı ile tüm illerde ve tüm branşlarda “Yenilenen Öğretim Programlarının Tanıtım Semineri” düzenlenmiştir. İl Milli Eğitim Müdürlüklerince “eksiksiz katılım” vurgusuyla okullara gönderilen bu yazıyla müfredat değişikliklerinin tüm öğretmenlere tanıtımı amaçlanmıştır (Yenilenen Öğretim Programlarının Tanıtım Semineri”, 2017). Bu amaçla 2017-2018 eğitim öğretim yılının eylül ayı seminer döneminde tüm branş öğretmenlerine yeni programı tanıtmak amacıyla seminerler yapılmıştır.

2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Program güncelleme çalışmaları birbirinden ayrılmaz bir sürecin parçalarıdır ve her program önceki programın içerik, uygulama ve sonuçlarının incelenmesi ile oluşturulur. Uygulanmakta olan mevcut programın güçlü ve zayıf yönleri uygulamada belirlenerek yeni program güncelleme çalışmaları gerçekleştirilir. Büyük ölçüde 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı üzerinde yapılan güncellemeler ile 2017 öğretim programı hazırlanmıştır. Her iki programın daha iyi anlaşılabilmesi, gerçekleştirilen değişikliklerin saptanması ve programların güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi için programların mukayese edilmesi ve mukayese noktalarının ise programın temel unsurları olması gerekmektedir. Her iki programın daha iyi anlaşılabilmesi ve programların olumlu yahut olumsuz yönlerinin belirlenmesi için programlar eğitim felsefesi, kazanımlar, değer ve yetkinlikler, içerikler, coğrafi beceriler ile program yapısı bakımından karşılaştırılmıştır.

Eğitim felsefesi ve yaklaşım açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.

John Dewey'e göre Eğitim, felsefi ayrışmaların somutlaştığı ve denendiği ortamdır. Eğitim felsefesi, farklı bir kaynak ve hedefe sahip bir uygulama sistemine, hazır fikir ve düşüncelerin yüzeysel uygulaması değildir. Modern sosyal yaşamın zorlukları bakımından, uygun zihinsel ve ahlaki alışkanlıkların dizayn edilmesine ilişkin problemlerin sadece açık ve

kesin bir şekilde formüle edilmesidir (Dewey, 1997). 19. ve 20. yüzyılda toplumlar özgürlük, demokrasi, bilgi toplumu olabilmek için önemli girişimler yapmışlar ve bunu gerçekleştirebilmek için eğitimde önemli adımlar atmışlardır. Bu şekilde eğitim düşüncesinde yeni bir süreç başlatılmış, eğitim felsefesinde çağın gerisinde kalmış fikirler yerine, özgürlükçü ve demokratik düşünceler öncelik olarak kabul edilmiştir (Bakır, 2006). 2005 yılına kadar hazırlanan programlar davranışçı yaklaşım modeline göre hazırlanmıştır. Bu programlar konu ve öğretmen merkezli, ezbere dayalı, öğrenciye söz hakkı tanımayan ve öğrenciyi edilgen olarak kabul eden, süreç değil sonuç endeksli bir nitelik taşımaktadır. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programına gelinceye kadar, modern anlamda bir program geliştirme modeline göre hazırlanmış ve bunlar arasındaki ilişkilerin ele alınıp düzenlendiği bir öğretim programından söz etmek zordur (Demiralp, 2017).

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programını incelediğimizde; programın Yapılandırmacı modele göre hazırlandığı, etkinlik ve öğrenme merkezli olduğu, beceri geliştirmeye ağırlık verildiği, ölçme ve değerlendirmede alternatif yöntem ve araçları içerdiği, ana ve ara disiplinlerle iş birliğinin kuvvetlendirildiği, bütüncül/tematik bakış açılarının yansıtıldığı bir yaklaşım görmekteyiz (Demiralp, 2007). 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programında yapılandırmacı yaklaşım esas alınmış, öğrenci merkezli ve sınıflar arası bağlantı kuran bir yapıda program hazırlanmıştır. 2017 öğretim programında eğitim felsefesinin önemi ve gerekliliği üzerinde detaylı bir şekilde durulmuş ama programın hangi eğitim felsefesi ya da yaklaşıma dayalı olarak hazırlandığı açık bir şekilde ifade edilmemiştir. Programın dayandığı eğitim felsefesi ile ilgili yapılan herhangi bir değişikliğe de değinilmemiştir. Programın hangi modele dayandığı belirsizdir fakat program yapısının 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programıyla benzer olması benimsenen eğitim felsefesinin de benzer olduğunu düşündürmektedir (Öğretim Programları Arka Plan Raporu, 2017). Yapılandırmacılık kavramının bir kez bile kullanılmadığı 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında bir taraftan farklı konular ve sınıf düzeylerinde kazanım ve açıklamaların sarmal bir yaklaşımla tekrarlandığı diğer taraftan da kimi konuların da bütünsel olarak bir kerede kazandırılmaya çalışıldığı belirtilmiştir (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018). 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programının eğitim felsefesi ve yaklaşım açısından sahip olduğu bu muğlaklık programın incelenmesinde belirsizlik ve hatalara neden olabilir.

Kazanımlar açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.

2005 yılında gerçekleştirilen program güncelleme çalışmaları ile beraber Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşım Modeli benimsenmiştir. Bununla birlikte öğretim programlarında, daha önceleri kullanılan “hedef-davranış” ifadesinin yerine “kazanım” ifadesi

kullanılmaya başlanmıştır (Ayvacı, Alev & Yıldız, 2014). Hedef kavramı kısaca “yetiştirdiğimiz insanda bulunmasını uygun gördüğümüz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik özellikler” olarak tanımlanabilir (Demirel, 2010, s.95). Kazanım ise “öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde, öğrencilerin kazanması kararlaştırılan bilgi, beceri, değer ve tutumlardır” (MEB, 2005, s.278).

2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında kazanımlar Yapılandırmacı Eğitim Modeline göre tasarlanmıştır ve kazanımlara göre konu başlıkları belirlenmiştir.

2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında kazanımlar açıklamaları ile verilmiştir. Açıklamalar kısmında kazanımlar ele alınırken dikkat edilecek hususlar, değinilecek konular ve üzerinde durulacak örnekler belirtilir. Kazanım açıklamaları ile programın yoğunluğu azaltılmış ve kazanımların sınırları belirlenmiştir. 2005 programında açıklamaların hangi kazanımla ilgili olduğu kimi zaman belirsiz iken 2017 programında kazanım açıklamaları ilgili olduğu kazanımın altına yazılmış, böylece kafa karışıklığına imkân tanınmamıştır. Ayrıca yapılan güncelleme ve değişiklikler ile kazanımlar günlük hayat ve değerlerle ilişkilendirilmiştir.

2017 yılında başlatılan program güncelleme çalışmalarının amaçlarından birisi sadeleştirme ve akademik bilgi yükünün azaltılmasıdır. Öğretim programlarındaki sadeleştirme ve akademik bilgi yükünün azaltılması kazanımlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Genel olarak kazanımlar gözden geçirilerek ve ihtiyaç duyulan yerde ünite ve kazanım sıralaması yeniden düzenlenerek değişiklikler yapılmıştır (Coğrafya Dersi Öğretim programı, 2018). 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında 2005 Programına göre bazı kazanımların ifadesi değiştirilerek sadeleştirilmiş, bir kısmı tamamen çıkarılmış, bir kısmı sınıf düzeyleri arasında değiştirilmiştir. Bunların dışında yeni eklenen ve üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmayan kazanımlar da vardır.

Tablo 15. 2005-2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı Değişikliği Sürecinde Kazanımlar Üzerinde Yapılan İşlemler ve Bu İşlemlerin Sınıf Düzeylerine Dağılımı.

Sınıf Düzeyi	İfadesi		Sınıflar Arası Yer Değiştirilen	Değişiklik Yapılmayan
	Değiştirilen/ Sadeleştirilen	Çıkarılan		
9	12	5	4	5
10	12	-	8	13
11	19	3	-	4
12	18	6	3	4
Toplam	61	14	15	26

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2005 Öğretim Programı'nın üzerinde yapılan değişiklikler ile hazırlanmıştır denilebilir. Tabloya bakıldığında 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda kazanımlar üzerinde en çok gerçekleştirilen değişiklik ifade değiştirme ve sadeleştirmedir. 2005 Programı bünyesinde yer alan kazanımlardan altmış bir tanesinin ifadesi değiştirilip sadeleştirilerek yeni program hazırlanmıştır. İfadesi değiştirilip sadeleştirilen kazanımların büyük bir çoğunluğu 11. ve 12. sınıf düzeylerindedir. Bunun dışında on dört kazanım tamamen çıkarılmıştır. Çıkarılan kazanımların beş tanesi 9. sınıf, üç tanesi 11. sınıf, altı tanesi ise 12. sınıf programındadır. 10. Sınıf programından herhangi bir kazanım çıkarılmamıştır. On beş kazanım ise farklı sınıf düzeylerine aktarılmıştır. Bu kazanımlardan sekiz tanesi 10. sınıf programındadır. 11. sınıf programında çıkarılan kazanım yoktur. Üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmayıp ifadesini koruyan toplam kazanım sayısı ise yirmi altıdır ve bu kazanımların yarısı 10. sınıf programında yer almaktadır. Buna karşın 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda 2005 programından farklı olarak yeni eklenen kazanım sayısı 9. sınıflarda bir, 10. sınıflarda iki, 11. sınıflarda bir, 12. sınıflarda dört olmak üzere toplam sekizdir.

Tüm sınıf düzeylerinde verilen kazanımlara bakıldığında toplam kazanım sayısının düşürüldüğü görülmektedir. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda tüm sınıf düzeylerinin haftalık iki ders saatinin uygulandığı programda toplam kazanım sayısı yüz on ikidir. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda ise bu sayı yüz dokuzdur. 9. sınıflarda haftalık iki, 10., 11. ve 12. sınıflarda ise dört ders saatinin uygulandığı programda ise 2005 Öğretim Programındaki toplam kazanım sayısı yüz kırk yedidir, 9. ve 10. sınıflarda haftalık iki, 11. ve 12. sınıflarda ise haftalık dört ders saatinin işlendiği 2017 öğretim programındaki toplam kazanım sayısı yüz otuzdur. Görüldüğü gibi 2017 programındaki toplam kazanım sayısı 2005 Programına göre düşürülmüştür. Bu düşüşün en büyük nedenlerinden birisi 2005 Programında 10. sınıf kazanımlarının hem haftalık iki, hem de haftalık dört ders saatine göre düzenlenmişken, 2017 programında ise sadece haftalık iki ders saatine göre düzenlenmesidir.

Tablo 16. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları Kazanım Sayılarının Program ve Haftalık Ders Saatine Göre Dağılımı.

Öğretim Programı	Haftalık 2 ders saati kazanımları	Tüm kazanımlar
2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	112	147
2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı	109	130

Toplam kazanım sayılarının düşürüldüğü program değişikliğinde kazanımların sınıf düzeylerine dağılımı fazla değişiklik göstermemektedir. Fakat kazanımların sınıf düzeylerine

göre öğrenme alanlarına dağılımında önemli farklar ortaya çıkmıştır. 10. sınıflarda Doğal Sistemler öğrenme alanına ait kazanımlar dörtten on yediye çıkmışken, Beşerî Sistemler öğrenme alanına ait kazanımlar altıdan on ikiye çıkmıştır. 11. Sınıflarda Beşerî Sistemler öğrenme alanına ait kazanımlar dörtten on beşe çıkmışken Çevre ve Toplum öğrenme alanındaki kazanım sayısı on birden beşe düşmüştür. 12. Sınıflarda ise Beşerî Sistemler öğrenme alanındaki kazanım sayısı üçten on ikiye, Küresel Ortam Bölgeler ve Ülkeler öğrenme alanındaki kazanımlar ise dörtten dokuza yükseltilmiştir. Çevre ve Toplum öğrenme alanındaki kazanım sayısı ise yediden ikiye düşürülmüştür. Görüldüğü gibi kazanım sayılarının en çok değişiklik gösterdiği öğrenme alanları Doğal Sistemler ile Beşerî Sistemler'dir. Sınıf düzeylerinde öğrenme alanlarına göre kazanım sayılarının değişmesi başta İç ve Dış Kuvvetler konularının 9. sınıftan 10. sınıfa aktarılması olmak üzere yapılan konu aktarımları ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda kaldırılan "Mekânsal Bir Sentez: Türkiye" öğrenme alanının bünyesindeki kazanımların konularına göre diğer öğrenme alanlarına dağıtılması ile açıklanabilir. 10. sınıflarda 2005 programında yirmi dört olan kazanım sayısı 2017 programında otuz dörde yükselmiştir. Önceki programda 9. sınıf ders içeriğinde kazanımlar oldukça yoğun ve bu durum konuların yetiştirilmesinde zorluklara neden oluyorken 2017 programında kazanım yoğunluğu 10. sınıf içeriğine aktarılmıştır. Konuların zamanında yetiştirme güçlüğü sorununun 10. sınıflarda yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 17. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında Kazanımların Sınıf Düzeyi ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı.

Sınıflar		9		10		10(4.s)		11		11(4s)		12		12(4s)	
Öğrenme Alanları	Müfredat Programları	2005	2017	2005	2017	2005	2005	2017	2005	2017	2005	2017	2005	2017	
Doğal Sistemler		15	13	4	17	6	2	2	3	4	2	1	3	2	
Beşerî Sistemler		3	4	6	12	10	4	15	7	20	3	12	4	17	
Mekânsal Bir Sentez: Türkiye		2	-	11	-	18	10	-	12	-	13	-	15	-	
Küresel Ort. Ülkeler Bölgeler		3	3	1	1	3	6	7	7	9	4	9	6	11	
Çevre ve Toplum		3	2	2	4	3	11	5	15	7	7	2	9	4	
Toplam		26	22	24	34	40	33	29	44	40	29	24	37	34	

Sonuç olarak kazanımlara bakıldığında kazanım sayılarının programlara göre değişmekle beraber bu değişikliğin sınıf düzeylerine göre çok belirgin olmadığı

görülmektedir. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı hazırlanırken 2005 Öğretim Programındaki kazanımlar üzerinde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Kazanımların bir kısmının ifadesi değiştirilip sadeleştirilmiş, bir kısmı farklı bir sınıf düzeyine aktarılmıştır. Üzerinde herhangi bir değişikliğe gidilmeyen ve tamamen programdan çıkarılan ve yeni programa eklenen kazanımlar da mevcuttur. Kazanımlar üzerinde en çok yapılan değişiklik kazanım ifadesinin değiştirilerek kazanımın sadeleştirilmesidir. Bundan yola çıkarak 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı hazırlanırken büyük ölçüde 2005 programı bünyesindeki kazanımların güncellenerek program değişikliğinin gerçekleştirildiğini ifade edebiliriz. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda 2005 programına göre eklenen ve çıkarılan kazanımlar sınırlıyken üzerinde değişiklik yapılan, sadeleştirilen ve ifadesi değiştirilen kazanımlar daha geniş bir alan kapsamaktadır.

Değerler ve yetkinlikler açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.

Değer kavramı birçok farklı tanıma sahiptir. Bu kavramı “üstün nitelik, meziyet, kıymet” olarak tanımlayabildiğimiz gibi “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak da tanımlayabiliriz (TDK, 2018). Tanımlardan anlaşıldığı üzere değerler hem ulusal hem de evrensel bir nitelik taşımaktadır. Felsefe tarihi boyunca en çok tartışılan konulardan birisi de değer konusudur. Değer konusu genellikle Ahlak Felsefesi (Etik) kapsamında ele alınmıştır. Değerin ne olduğu, değerlerin ereği, değerlerin kökeni, değerlerin evrenselliği gibi konular sürekli tartışılmıştır. Sokrates “Erdem insanın kendini bilmesiyle ortaya çıkan, yaşamı daha iyi hale getiren ve bizi mutlu kılan bilgidir.” derken erdem kavramı kapsamında değer kavramından da bahsetmektedir (Cevizci, 2018). Nietzsche ise değer kavramına kökten bir eleştiri getirerek “*Değerler yeniden değerlendirilmelidir.*” demiştir (Nietzsche, 1895/2008, s.98).

Değerlerin başlıca işlevi, toplumu oluşturan kişilere, toplumsal anlamda önemli olan hususları, tercih etmeleri gerekenleri ve nasıl hayat devam ettirilmesi gerektiğini belirtmektir (Akbaş, 2008). Değerler, insanların tutum ve davranışlarını etkilemede, belirlenmede ve biçimlendirilmesinde önemli bir görev alır. Değerler, bireylerin dünyaya ve hayata bakış açılarını şekillendirmede, insani düşünceleri geliştirmede ve bu fikirleri değiştirmede büyük etkiye sahiptir (Ulusoy & Dilmaç, 2016).

Eğitim sürecinin amacı sadece bilgi donanımına sahip bireyler yetiştirmek değildir. Bireylerin evrensel ahlaki niteliklere sahip olması da bilgi donanımı kadar önemlidir. Sosyolojik anlamda eğitim sisteminin temel hedefi, sosyal zenginliği ve toplumun kültürünü muhafaza ederek bunların gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır. Bunun ortaya

çıkarılabilmesi için gelecek nesillerin bilgi, beceri ve ahlaki değer yargıları ile oluşturulmuş olması gerekmektedir (Cihan, 2014). Bundan dolayı okullar bilişsel hedeflerle beraber duyuşsal hedeflerin de aktarılması için önemli bir araçtır.

İlk kez 1995'te Birleşmiş Milletlerin (BM) kuruluşunun 50. yıl dönümü kutlamaları çerçevesinde, Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından "Yaşayan Değerler Eğitimi Programı" (YDEP) kapsamında; Brahma Kumaris tarafından hazırlanan ve günümüzde dünyanın birçok ülkesinde uygulanan; "Daha İyi Bir Dünya İçin Değerlerimizi Paylaşalım" projesi bünyesinde uygulanmaya başlanan değerler eğitimi ülkemizde MEB tarafından yayınlanan 2010/53 numaralı Genelge ile 2010-2011 eğitim ve öğretim yılından başlayarak okullarda öğretilmeye başlanmıştır (Cihan, 2014). 2005 programı kapsamında hazırlanmasına rağmen işlevi düşük olan değerler eğitimi bu tarihten itibaren eğitim sistemimizde önemini ve ağırlığını gittikçe arttırmaktadır.

Değer ve tutumlar 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın önemli unsurlarından biri olarak ifade edilmiştir ve programın beceri ve kavramlarla beraber belirlenen değer ve tutumları da kazandırması hedeflendiği belirtilmiştir. 2005 programında değerlerin önemi ve gerekliliğinden bahsedilmiştir ama bu değerlerin nasıl verileceği, kazanımlarla olan ilişkisi, değerlerin verilmesinde kullanılacak yöntem ve teknikler ile ilgili ayrıntılı bir bilgi verilmemiştir. Değerler programlardan bağımsız olarak verilmiş, bunun sonucunda değerler derslerden ayrı olarak kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu da değerler eğitiminin istenilen başarıyı sağlamasını engellemiştir. 2005 öğretim programında belirlenen değerler Dayanışma, Hoşgörü, Bilimsellik, Sevgi, Saygı, Duyarlılık, Vatanseverlik, Barış, Estetik ve Sorumluluktur.

2017 yılında hazırlanan öğretim programlarında değerler eğitiminin niteliği ve ağırlığı değiştirilmiştir. Yeni hazırlanan programların perspektifi "Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir." cümlesi ile özetlenmiştir. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin değerleri özümsemesi bilgi, beceri ve davranışlara sahip olmasından daha öncelikli görülmüştür. Programda asli görevin temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek olduğu vurgulanmıştır. Bu programda değerler eğitimi, eğitimin özü ve ruhu olarak ifade edilmiştir. Bundan dolayı değerler eğitimi ayrı bir program ya da ayrı bir konu olarak görülmemiş, değerler öğretim programlarının bütünleyici bir parçası olarak ele alınmıştır. Böylece değerlerin öğrencilerde tutum ve davranışa dönüştürülmesi sağlanması amaçlanmıştır. Bunu sağlamak için değerler konuların kazanımları ile birleşik halde ve ilişkilendirilerek verilmiş ve değerlerin etkili bir şekilde kazandırılması için yapılması gerekenler ayrıntılı bir şekilde

anlatılarak öğretmenler değer eğitimi konusunda bilgilendirilmiştir (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018). Program kapsamında belirlenen kök değerler Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz denetim, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik ve Yardımseverlik olarak listelenmiştir.

Güncellenen elli bir öğretim programının tümüne “Değerlerimiz” başlıklı bir kısım eklenmiştir. Böylece değerler eğitiminin önemi programların tümünde vurgulanmıştır. Bu metnin tüm öğretim programlarında standart oluşu eleştirilecek bir eksikliklerdir. Bunun yerine her öğretim programı için ayrı olarak, o programın yapısına uygun ve uzmanlarca hazırlanmış bir metnin konulması daha isabetli olacaktır ve böylece öğretim programları ile değerler arasındaki ilişki daha anlaşılır olarak verilecektir.

Tablo 18. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Değerlerin İlişkili Olduğu Tutum ve Davranışlar (Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 2018)

Değerler	Değerler ile İlişkili Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, Eşit davranma, Paylaşma
Dostluk	Diğerkâmlık, Güven duyma, İş birliği yapma, Sadık olma, Vefalı olma, Yardımlaşma
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, Doğru sözlü olma, Etik davranma, Güvenilir olma, Sözünde durma
Öz denetim	Davranışlarını kontrol etme, Davranışlarının sorumluluğunu alabilme, Öz güven sahibi olma
Sabır	Azimli olma, Tahammül etme
Saygı	Alçakgönüllü olma, Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, Diğer insanların kişiliklerine değer verme
Sevgi	Aile birliğine önem verme, Fedakârlık yapma, Güven duyma, Merhametli olma, Vefalı olma
Sorumluluk	Azimli olma, Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma, Sözünde durma, Tutarlı ve güvenilir olma
Vatanseverlik	Çalışkan olma, Dayanışma, Kurallara ve kanunlara uyma, Sadık olma, Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, Toplumu önemseme
Yardımseverlik	Cömert olma, Fedakâr olma, İş birliği yapma, Merhametli olma, Misafirperver olma, Paylaşma

Değerler ile Coğrafya dersi kazanımları arasındaki ilişki incelendiğinde değerlerin kazanımlara eşit bir şekilde serpiştirilmediği görünmektedir. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda otuz bir kazanım değerlerle ilişkilendirilmiştir. Dağılıma baktığımızda Coğrafya dersinde kazanımlar en çok Sorumluluk ve Vatanseverlik değerleri ile

ilişkilendirilmiştir. Otuz bir kazanımın sekizi Sorumluluk, yedisi ise Vatanseverlik değeri ile ilişkilendirilmiştir. Coğrafya dersinin içeriği düşünüldüğünde bu dağılım anlaşılabilir bir durumdur. Bu değerlerden sonra Öz Denetim ve Sevgi gelmektedir. Diğer değerlerin ise Coğrafya dersi ile ilişkilendirilmesi daha düşük seviyededir.

Tablo 19. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Değerler ile İlişkilendirmiş Kazanım Sayıları.

Değer	Kazanım Sayısı	Değer	Kazanım Sayısı
Adalet	1	Saygı	2
Dostluk	1	Sevgi	4
Dürüstlük	1	Sorumluluk	8
Öz denetim	5	Vatanseverlik	7
Sabır	1	Yardımseverlik	1
Toplam	31		

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda kazanımlar ile değerler arasında bağlantı kurulmadığı için program bünyesindeki kazanımların değerler ile arasındaki ilişkiyi yorumlamak mümkün değildir.

Özetlemek gerekirse, son yıllarda “Değer Eğitimi”nin öğretim programlarındaki ağırlığı gittikçe artmaktadır. 2005 programında ayrı bir başlık ve çalışma alanı olarak verilen değerler 2017 Programında tüm derslerin kazanımları ile ilişkilendirilerek verilmiştir. Böylece Değer Eğitimi daha sistematik hale getirilmiş, muğlaklıktan kurtulmuş ve daha etkin bir öğrenme olanağına kavuşmuştur. Her iki programda belirlenen değerlere baktığımızda dört değer değişmediği, Dayanışma değerinin Yardımseverlik olarak güncellendiği görülmektedir. Bunun dışında yeni eklenen değerler de vardır. Her iki programın değerlerine bakıldığında seçilen değerler genel olarak evrensel bir nitelik göstermektedir ve ahlaklı bir insanın yetişmesi için gerekli olan değerlerin belirlendiği görülmektedir.

Tablo 20. 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Bünyesindeki Değerler.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı Değerleri	2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı Değerleri
Barış, Bilimsellik, Dayanışma, Duyarlılık, Estetik, Hoşgörü, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik.	Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz denetim, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik.

İlk kez 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda sekiz tane yetkinlik belirlenmiş ve eğitim sisteminin amaçlarından birinin yetkinlikler ile bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesi olduğu vurgulanmıştır. Bu vurgudan da anlaşılacağı üzere programın hazırlanmasında yetkinlikler de en az değerler kadar büyük bir öneme sahiptir. Belirlenen yetkinlikler anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifadedir. Programda yetkinlikler kazanımlar ile ilişkilendirilmemiş, derslerle nasıl ilişkilendirileceğine yönelik açıklama yapılmamış ve yetkinlikler ile ilgili öğretmenlere yönelik herhangi bir örnek uygulama ve açıklama yapılmamıştır. Bu da program kapsamında yetkinliklerin nasıl kazandırılacağına dair bir belirsizliğe neden olmuştur.

İçerik açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.

2005 yılına kadar hazırlanan öğretim programlarında içerikler konu başlıkları halinde verilmiş yapılan değişiklikler ise konular üzerinden gerçekleştirilmiştir. 2005 ve 2017 öğretim programları ise kazanımlar halinde verilmiş, konu içerikleri ise kazanımlara göre şekillendirilmiştir. 2005 programında kazanımlar üzerinde uygulanan kazanım eklenmesi, çıkarılması, yer değiştirilmesi gibi değişiklikler sonucunda 2017 programının içeriği değişmiştir. Bunun sonucunda programlar arasında kimi konular çıkarılmış, kimisi eklenmiş, kimisinin içeriği değiştirilmiş, kimisi sadeleştirilmiş, kimi konu ise farklı bir sınıf düzeyine aktarılmıştır.

2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında içerik bakımından en çok değişiklik 9. sınıf müfredatında yapılmıştır. Doğal Sistemler ünitesine “Coğrafya Bilimi ve Coğrafyanın Bölümleri” konusu eklenmiştir. 2005 programında Harita Bilgisi konusundan sonra yer alan Dünyanın Şekli ve Hareketleri konusu 2017 programında İnsan ve Coğrafya konusundan sonraya aktarılmıştır. Önceki programda 10. Sınıf konuları kapsamında yer alan “Türkiye'nin İklimi” konusu 9. Sınıf programında İklim Bilgisi konusunun sonuna eklenmiştir. Harita Bilgisi başlığı altında alan hesaplamaları konusunda sadece gerçek alan hesaplamaları konusuna değinilmiştir. İç ve Dış Kuvvetler konusu ise 10. sınıfa aktarılmıştır. 9. Sınıf programında kazanımlar ile ders kitabı arasında bir uyumsuzluk da göze çarpmaktadır. Şöyle ki 9. 1. 4. Numaralı “Dünya'nın şekli ve hareketlerinin etkilerini değerlendirir.” kazanımın “Dünya'nın Güneş Sistemi içindeki yerine de kısaca değinilir.” açıklaması ile ilgili 2017/2018 ders kitabında yer almasına rağmen (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2017) 2018/2019 eğitim öğretim yılında okutulan ders kitabında Dünya'nın

Güneş Sistemi içindeki yeri ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2018).

2017 programında 10. sınıf programında karşımıza çıkan ilk konu İç ve Dış Kuvvetlerdir. 9. sınıf konu içeriğinin çok yoğun olması sebebiyle yapılan bu değişiklik 10. sınıf konu içeriğinin yoğun olması sonucunu doğurmuştur. Bu konudan sonra Kayaç Bilgisi konusu gelmektedir. Kayaç Bilgisi konusundan sonra Türkiye’de İç Kuvvetler’e kısaca değinmiş ve sonrasında Dış Kuvvetler konusuna yer verilmiştir. 2005 programında yeryüzündeki su kaynakları, toprak ve bitki örtüsünden sonra Türkiye’de su, toprak ve bitki örtüsü konuları verilirken 2017 programında her konudan hemen sonra konunun Türkiye özelliği verilmiştir. Bu konuların daha iyi anlaşılması bakımından daha isabetli bir yöntem olmuştur. Program yoğunluğunu azaltarak sadeleştirme amacıyla nüfus yoğunluğu konusunda fizyolojik ve tarımsal nüfus yoğunluğu konuları çıkarılarak sadece aritmetik nüfus yoğunluğuna değinilmiştir. Sonraki konular ise fazla değişiklik göstermemiş, Dünya’da ve Türkiye’de nüfus özellikleri, ekonomik iş kolları, ulaşım sistemleri ve doğal afetler olarak sıralanmıştır.

Her iki program arasında 11. sınıf içeriği açısından değişiklik diğer sınıf düzeylerine göre daha düşük seviyededir. Konular ve konu sıralamaları genel olarak önceki şeklini korumuştur. Beşerî Sistemler ünitesine 10. sınıfta da işlenen “Türkiye’de Kıy Yerleşmeleri” konusu eklenmiş, 2005 programında Çevre ve Toplum ünitesinde yer alan “Madde Döngülerine İnsan Müdahaleleri” konusu Doğal Sistemler ünitesine aktarılmıştır. Daha önceki programda 12. sınıf konusu olan “İlk Kültür Merkezleri” 11. sınıfın Bölgeler ve Ülkeler ünitesine Türkiye’nin Nüfus Politikaları konusu ise Beşerî Sistemler ünitesine eklenmiştir.

Her iki programın 12. sınıf içeriklerine bakıldığında “İlk Kültür Merkezleri” konusunun 12. sınıf içeriğinden alınarak 11. sınıf programına eklendiği görülmektedir. Bölge Sınırları konu başlığı Türkiye’nin İşlevsel Bölgeleri başlığıyla incelenmiştir. Hizmet Sektörünün Türkiye Ekonomisine Etkisi konusu 2017 programına eklenmiştir. Türkiye’de nüfusun geleceği ve nüfusla ilgili uygulamalar başlığı çıkarılmıştır. Türkiye’nin Nüfus Politikaları konusu ise 11. sınıfa aktarılmıştır. 12. Sınıf konularının geneline bakıldığında en çok kazanım güncelleme olayının bu sınıf düzeyinde yapıldığı görülmektedir. Modern çağın literatürümüze kazandırdığı uzay araştırmaları ve madenciliği, e-ticaret ve siber güvenlik, sömürgecilik, inovasyon, girişimcilik ile dijitalleşme gibi kavramlar 12. sınıf konuları bünyesinde işlenmiştir. Böylece konular teknolojik gelişmeler ve modern yaşama daha uyumlu hale getirilmiştir.

Görüldüğü gibi her iki program incelendiğinde sınıf düzeyleri arasında konu aktarımları gerçekleştirilmiş ve bazı konular ise çıkarılmıştır. Konu aktarımı en çok 9. ve 10. sınıflar arasında yaşanmıştır. Çıkarılan ve eklenen konular ise tüm sınıf düzeylerinde mevcuttur. Konularda yapılan güncelleme, içerik değiştirme, sadeleştirme, yoğunluk azaltma çalışmaları ise kazanım ve kazanım açıklamaları üzerinden yapılmıştır.

2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarına göre hazırlanan ders kitaplarının başına Organizasyon Şeması isimli bir bölüm eklenmiştir. Organizasyon şeması ile gerek öğretmen gerekse de öğrenci programa göre hazırlanmış ders kitabı hakkında bilgilendirilmiştir. Bu bölümde ders kitabı teknik özellikleri açısından tanıtılmıştır.

ORGANİZASYON ŞEMASI

Bu bölümde konuya merak uyandırmayı, ön bilgileri harekete geçirmeyi, motive etmeyi amaçlayan çalışmalar yer almaktadır.

Bu bölümde öğrencilerin sınıf dışında bireysel veya grup halinde yapacakları uzun süreli (birkaç gün, hafta) çalışmalar yer alır.

Öğrencilerin coğrafi becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımları destekleyen sınıf içinde yapılacak çalışmalar bu bölümde yer alır.

Çeşitli kaynaklardan alınan ve konuyu destekleyen güncel haberler bu bölümde yer alır.

Bilimsel nitelik taşıyan, konuyu desteklemeye yönelik bilgiler bu bölümde yer alır.

Öğrencilerin bilgilerini, bir örneğe veya aktiviteye dönüştürmelerine ve coğrafi becerilerini geliştirmelerine yönelik kapsamlı çalışmalar bu bölümde yer alır.

Bu bölümdeki etkinlikler öğrencilerin sınıf dışında yapacakları coğrafi çalışmaları kapsamaktadır.

Öğrencilerin gruplar halinde veya bireysel olarak coğrafi bir sorunuyla ilgili yapması istenilen tasarımlar bu bölümde yer alır.

Konuyla destekleyen bilgiler, olaylar, anılar, makaleler, bilimsel çalışmalar bu bölümde yer alır.

Öğrencilerden internet ortamında yapmaları istenilen çalışmalar bu bölümde yer alır.

Konu ile ilgili öğrenilen bilgilerin ve kazanılan becerilerin ölçüldüğü çalışmalar bu bölümde yer alır.

KONUYA BAŞLARKEN

Dr. Snow'un Harita Kültürü Amacı
1884 yılında Londra'nın her tarafına yayılan çökme bir katlama büyük ölçüde açığa ve yoldan kırılan ölmesine neden olmuştur. Diğer Snow bu saygınlık, katlama kültürünün süzgeci taşıması ve kazandıran bu köklü süzgeci kullanması konusunda çalışmaya başlamıştıydı.

DERS DIŞI ETKİNLİK

Yüksekde harita dersinde Kopenhag Ulaş ve Döşme'de yapılan spor müsabakaları arasında Türkiye'de tarih ve saat verimliği. Akabinde, hayranlıkla bu hariteleri, müsabakaları yapıldığı andaki gün ve yeni saatleri bulunuz.

ETKİNLİK

Maddeler: Model köre, el kalem, tahta kalem
Model köre: Dersinle ilgili tahta kalemle kullanacak belirgin halle getirin. El kalemle çizim olarak kabul ediniz. Çizimde görüldüğü gibi "a" harfininle dersinle ilgili tüm notları aynı anda çizimle tam olarak çıkarın.

HABER KÖŞESİ

Australya'daki ağır ormanlar sebebiyle çıkan yangın, bir hafta sonra kontrol altına alındı. Yetkililer yangın sebebiyle boşaltılan yerleşim birimlerine geri dönmek üzere izin veriyor. Can kaybının olmadığı büyük yangında bilimsel haberlik alan köli oldu (Bazından, 2005).

BİLGİ NOTU

Alan hesaplamalarında kullanılan formül, uzunluk hesaplamalarında kullanılan formüle benzer. Farklı alan hesaplamalarında ölçülen yapıları karşılaştırın.

PERFORMANS ÖDEVİ

Maddeler: 1 hafta
Performans Ödevi: Staden İstasyon'u çizerek GIS uygulaması yapan bir konuyla ilgili GIS uygulamasını incelemesi isteniyor.

ARAZİ ÇALIŞMASI

"Alan çevresinde bir yer çizim yapınız. Çizimden önce yer çizimini defterinize çizerek bu çizimlerin profili çıkarınız.

PROJE ÇALIŞMASI

Okullarınızda eğitim-öğretim faaliyetlerini etkileyen çevre problemlerini gözlem, görüş, kitleyi vb.) olarak yaparak tespit ediniz ve bu problemleri çözüme amaçlı projeler hazırlayınız.

OKUMA METNİ

Coğrafyanın Özü ve Önemli
İzmir haritasından alınan yapılar, köyler, tarlaların, kentin özelliklerini bilmeden derinde yapıldığı bilgin, kentinin haritasının dünya haritasının coğrafi bakımdan önemini ...

İNTERNET ARAŞTIRMASI

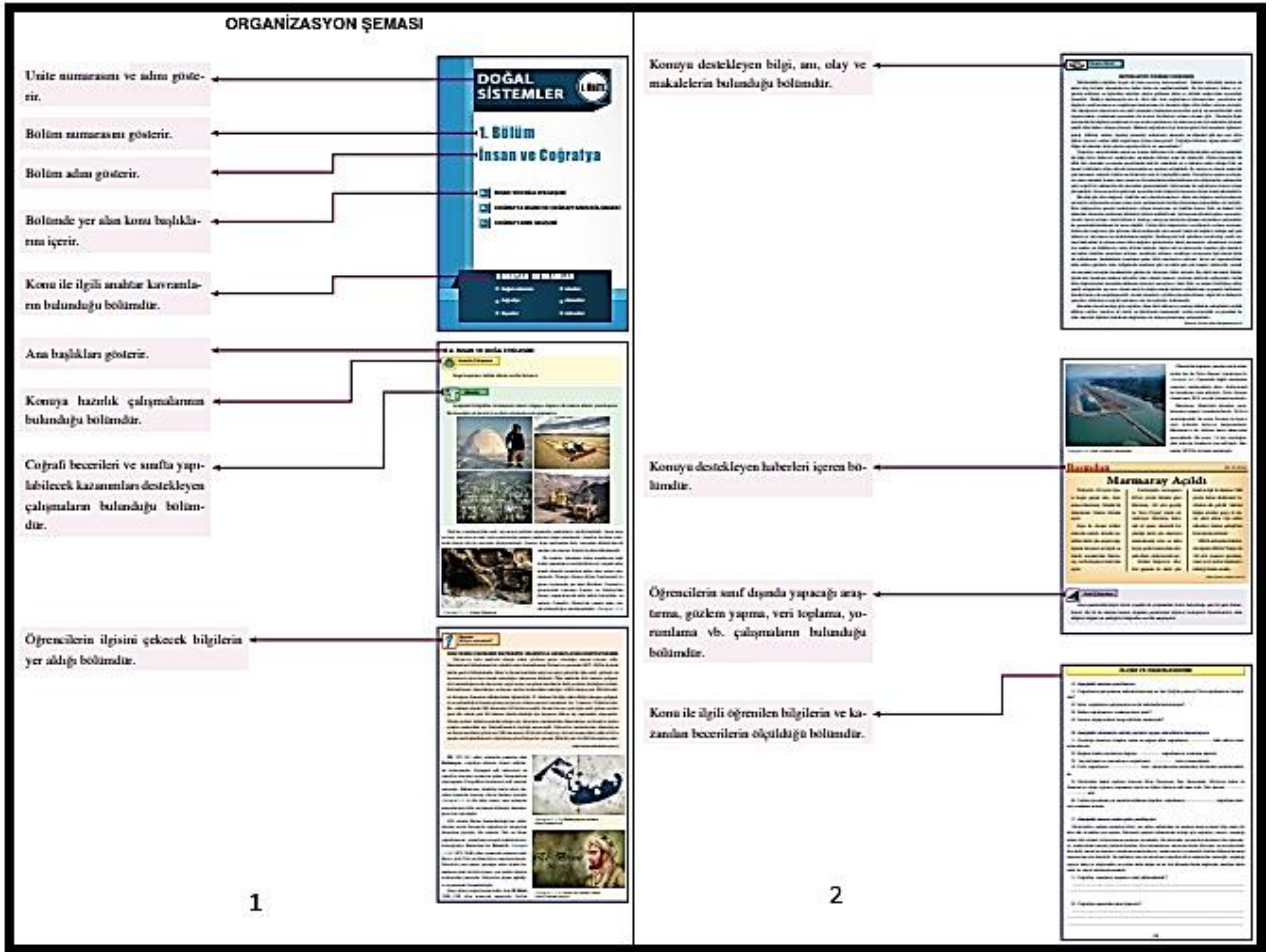
Yüksekde 1880 Türk devletlerinden Piri Reis haritasında tam bilgi verimliği. Piri Reis haritası arasında da önemli bir yere sahip. Sizler de haritacılık tarihinde önemli olan diğer Türk bilim adamları ve bilim adamlarının çalışmalarını hakkında internet ortamında araştırmalar yapınız ve çalışmalarınızı önünüzde koyunuz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Verdiğiniz çizimleri gerçeğe en yakın olarak gösteren yönünüz
2. Harita yöntemi ile çizilen bir haritada tarım alanı ölçüldüğü yer

Şekil 4. 2005 coğrafya dersi öğretim programına göre hazırlanmış ders kitabının başında hazırlanmış organizasyon şeması (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2014).

75

Şekil 5. 2017 coğrafya dersi öğretim programına göre hazırlanmış ders kitabının başında hazırlanmış organizasyon şeması (Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı, 2018)

Coğrafi beceriler açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.

Coğrafi Beceriler, 2005 yılında hazırlanan programlar bünyesinde Yapılandırmacılık Eğitim Modeli'nin bir parçası olarak belirlenmiştir. Beceri kavramı, “*uygun öğrenme ve öğretim ortamında bireyin, hazır bulunuşluk düzeyine göre düşünsel ve davranışsal bir çabaya girmesi sonucu bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapar hale gelmesi*” olarak tanımlanmıştır (Coğrafya Dersi Öğretim programı, 2005, s.275). Öğretim programlarının temel unsurlarından ve hedeflerinden biri olarak görülen Coğrafi becerilerin en önemli işlevi, bireylerin coğrafi düşünceye sahip olabilmesi için gerekli olan temel araçları ve teknikleri kullanmayı sağlamaktır (Taş, 2011). Coğrafi beceriler etkin bir öğrenme sonucunda kazandırılması istenilen eylemler işlevini görmektedir. Coğrafya bilgisinin gerçek yaşam ile ilişkisi Coğrafi Beceriler ile sağlanabilir.

2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programları kapsamında sekizer beceri belirlenmiştir. Bunlar Harita Becerileri, Gözlem Becerisi, Arazi Çalışma Becerisi, Coğrafi Sorgulama Becerisi, Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi, Zamanı Algılama Becerisi, Kanıt Kullanma Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisidir.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen beceriler ise Coğrafi Gözlem, Arazide Çalışma, Coğrafi sorgulama, Zamanı algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama, Harita becerileri, Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama ile Kanıt Kullanma becerileridir. Görüldüğü gibi beceriler konusunda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Sadece Gözlem becerisi Coğrafi Gözlem becerisi olarak düzenlenerek belirtilen beceri coğrafyaya has kılınmıştır.

Tablo 21. 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar ile İlişkili Olduğu Coğrafi Becerilerin Sınıf Düzeylerine Dağılımı (Taş & Kızılcıoğlu, 2007).

Beceriler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	Toplam
Harita Becerileri	25	30	24	28	107
Gözlem Becerisi	15	11	3	21	50
Arazi Çalışma Becerisi	9	11	7	6	33
Coğrafi Sorgulama Becerisi	25	32	37	38	132
Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi	14	18	23	23	78
Zamanı Algılama Becerisi	12	2	4	8	26
Kanıt Kullanma Becerisi	22	20	17	27	86
Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi	22	16	16	17	71
Toplam Beceri Sayısı	144	140	131	168	583

Tablo 22. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar ile İlişkili Olduğu Coğrafi Becerilerin Sınıf Düzeylerine Dağılımı.

Beceriler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	Toplam
Harita Becerileri	10	12	11	13	46
Coğrafi Gözlem Becerisi	6	6	6	6	24
Arazide Çalışma Becerisi	3	6	3	2	14
Coğrafi Sorgulama Becerisi	12	13	16	17	58
Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi	3	5	7	7	22
Zamanı Algılama Becerisi	2	5	3	6	16
Kanıt Kullanma Becerisi	10	11	6	5	32
Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi	4	9	8	7	28
Toplam Beceri Sayısı	50	67	60	63	240

Her iki programda verilen Coğrafi beceriler fazla değişiklik göstermemiştir fakat beceriler ile kazanımlar arasındaki ilişki değişmiştir. 2005 programında kazanımlarla ilişkilendirilen kazanım sayısı beş yüz seksen üç iken bu sayı 2017 programında sadece iki yüz kırktır. Kazanımlar ile ilişkilendirilen toplam coğrafi beceri sayısında yarıdan fazla bir düşüş gerçekleşmiştir. Her iki programda da en çok kazanımın ilişkilendirildiği beceri Coğrafi Sorgulama, sonrasında ise Harita Becerisi'dir. Kazanımlar ile en az ilişkilendirilmiş Coğrafi Beceriler ise zamanı algılama ve arazide çalışma becerileridir. Arazide çalışma becerisinin Coğrafya dersindeki önemi ve etkisi göz önünde bulundurulduğu takdirde bu becerinin kazanımlarla ilişkilendirmesinin düşük olması üzerinde durulması gereken bir eksikliklerdir. Kazanım ve coğrafi beceriler arasındaki ilişkilendirmenin sınıf düzeylerine dağılımı da her iki programda fazla değişiklik göstermemiş, genel dağılım ile benzer niteliktedir. Tüm sınıf düzeylerinde kazanımların en çok ilişkilendirildiği beceriler Harita becerileri ile Coğrafi Gözlem becerisidir. İlişkilendirmenin en az yapıldığı beceriler ise Arazide Çalışma ve Zamanı Algılama becerileridir.

Program yapısı açısından 2005 ve 2017 coğrafya dersi öğretim programları.

Hazırlanan tüm coğrafya programları arasında en ayrıntılısı 2005 programıdır. Bu programda ilk defa bütün program öğeleri, öğeler arası ilişkiler, etkinlik örnekleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ile başlayan programda uygulama, amaçlar, vizyon ve ilkeler ile program yaklaşımı anlatılarak Coğrafya dersi programı tanıtılmış daha sonra program öğeleri olan beceriler, kavramlar, değer ve tutumlar açıklanmıştır. Burada sadece programın temel öğeleri belirtilmemiş, öğeler arası ilişkiye de değinilmiştir. Öğrenme alanlarının ayrıntılı olarak anlatıldığı kısımdan sonra Coğrafya eğitiminde değerlendirme ile değerlendirmede kullanılacak araç ve yöntemler oldukça ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bu kısımda ölçme ve değerlendirme yapılandırıcılık eksenli ele alınmış ve ölçme araçlarının öğrenme sonucunu değil sürecini değerlendirmesi gerektiği vurgulanmış, kullanılacak araçların bireysel fark ve gelişimlerini dikkate alınması gerekliliği belirtilmiştir. Birçok ölçme ve değerlendirme yönteminin anlatıldığı bu bölüm ölçme ve değerlendirme ile ilgili bir kitapçık özelliği göstermektedir. Ölçme ve değerlendirme araçlarının anlatıldığı kısımdan sonra tüm sınıf düzeylerine göre Coğrafya Dersi Öğretim Programları verilmiştir. Her sınıf düzeyinde tek bir program verilmiş, haftalık dört ders saatinin uygulanacağı şubelerde verilecek kazanımlar diğer kazanımlarla bir arada simge ile ayrılarak belirtilmiştir. Programın son kısmını ise Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar ile Program Uygulama Etkinlikleri oluşturmuştur. Bu programdan itibaren uygulanan eğitim modeli ve yaklaşımı kökten değiştirdiği için uygulama etkinliği örneklerine yer verilmesi

programın uygulanabilirlik ve anlaşılabilirliği açısından oldukça önemlidir. Programın bu kısmı öğretmenler açısından bir rehber özelliği taşımaktadır. Programın sonunda ise sırasıyla sözlük, kaynakça ve internet adresleri kısımları bulunmaktadır. Sözlük bölümünde programda geçen kavramlar tanımlanmış, kaynakçada programın hazırlanmasında başvurulan kaynaklar belirtilmiş, internet adreslerinde ise coğrafya ile ilgili gerek yerli gerek ise de uluslararası yayın yapan web sitelerinin adresleri verilmiştir. Bu şekilde 2005 programı, yeni programı ayrıntılı bir şekilde tanıtmakla kalmamış, programın daha iyi anlaşılabilmesi ve öğretmenlerin daha geniş bir bilgi yelpazesine ulaşmasını sağlaması açısından önemli bir rehberlik görevi üstlenmiştir.

2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programı 2005 programına göre daha az ayrıntı içermektedir. Öğretim Programlarının genel bir tanıtımı ile başlayan programda ilk olarak programların amaçları ve genel perspektifi anlatılmıştır. Değerler ve yetkinlikler perspektif başlığı altında incelenmiştir. Burada değer ve yetkinliklerin program açısından önemi ve belirlenmiş değer ile yetkinlikler vurgulanmıştır. Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı başlığında ölçme ve değerlendirme ile ilgili fazla ayrıntıya yer verilmeyerek esas alınan yaklaşım belirtilmiş ve dikkat edilmesi gereken hususlara değinilmiştir. Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın uygulanabilirliği açısından ise öğretim programının temel amaçları ve genel düşünce yapısı, elde ettirilmek istenen Coğrafi beceriler, uygulamada dikkat edilmesi gereken hususlar, kazanımların sayısı ve süre tablosu ile ders kitaplarının ebatları verilmiştir. Kazanımların yapısından sonra sınıf düzeylerine göre öğretim programları verilmiştir. 2005 programının aksine haftalık iki ders saatiyle beraber haftalık dört ders saatinin işlendiği programlar ayrı olarak verilmiştir.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı 2017 programından daha ayrıntılı ve bilgilendirici olarak hazırlanmıştır. 2005 programında programın yapısı, öğeleri, öğeler arası ilişki, öğrenme alanları, ölçme ve değerlendirme araçları gibi konular oldukça ayrıntılı bir şekilde açıklanmışken 2017 programında sadece genel bazı hususlar belirtilmiştir. Kaynakça ve sözlük gibi eklere ise 2017 programında yer verilmemiştir. Bu da kimi kavramların açıklanmamış olmasına ve program hazırlanırken kullanılan kaynakların bilinmemesine neden olmuştur. Detaylı bir kaynakçanın yokluğu 2017 programı açısından önemli bir eksikliklerdir. 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programının olumsuz yönlerinden birisi de programı hazırlayan komisyon hakkında herhangi bir bilgi verilmemiş olmasıdır. Programı hazırlayan komisyon üyelerinin ve bu üyelerin akademik düzeyi, yetkinlikleri ile ihtisas alanlarının bilinmesi programın hazırlanma sürecini ve kendisini daha şeffaf kılacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmamızın temel amacı 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarını karşılaştırmaktır. Bu karşılaştırma ile program güncelleme süreci daha iyi anlaşılacak ve her iki programın güçlü ve zayıf yönleri belirlenecektir. Her iki program eğitim felsefesi, kazanımlar, değer ve yetkinlikler, program içeriği, coğrafi beceriler ve program yapısı açısından karşılaştırılmıştır. 2005 ve 2017 Coğrafya Öğretim Programlarının karşılaştırılması üzerine herhangi bir çalışma yapılmadığı için çalışmamız özgün bir niteliğe sahiptir. Bundan dolayı çalışmamızı benzer konulu çalışmalar ile karşılaştırmak mümkün değildir.

Her iki programı eğitim felsefesi ve yaklaşımı açısından değerlendirdiğimizde esas alınan eğitim felsefesi konusunda herhangi bir değişikliğe gidilmediği tespit edilmiştir. Fakat tercih edilen eğitim felsefesi olan Yapılandırmacılık 2005 programında etraflıca tanıtılmış iken 2017 programında herhangi bir bilgilendirme, açıklama yapılmamıştır. Bunda 2005 programında Yapılandırmacılık yaklaşımının ilk kez kullanılıyor oluşu ve 2017 programında eğitimcilerin Yapılandırmacılık hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunun varsayılması etkili olduğu düşünülebilir. Bununla beraber 2017 programında eğitim felsefesi ile ilgili bir açıklama yapılmamış olması önemli bir eksikliktir.

Kazanımlar her iki programın bel kemiğini oluşturmaktadır. Program kapsamında işlenecek konular ve bu konuların içerikleri kazanımlar üzerinden şekillendirilmiştir. 2017 programı büyük ölçüde 2005 programı kazanımlarının güncellenmesi ile oluşturulmuştur. Kazanımlar üzerindeki değişiklikler sadeleştirme, ekleme, çıkarma, sınıf düzeyleri arasında yer değiştirme ile yapılmıştır. Ayrıca kazanım açıklamaları direk kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir. 2005 programında toplam kazanım sayısı yüz kırk yedi iken 2017 programında kazanım sayısı yüz otuza düşürülmüştür. Kazanımların azaltılması, açıklamalar ile kazanımların sınırının belirlenmesi ile yeni programın sadeleşmiş ve akademik bilgi yükü azaltılmıştır.

Değer eğitimine verilen önemin 2017 programında daha da arttırıldığı görülmektedir. İki programda da verilen değer sayısı ondur. Bu değerlerden dört tanesinde (Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik) herhangi bir değişiklik yapılmamış, Dayanışma değeri Yardımseverlik olarak güncellenmiş ve beş yeni değer (Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz denetim, Sabır) eklenmiştir. Önceki programın aksine 2017 programında değerler kazanımlar ile ilişkilendirilerek değer eğitimi konusundaki muğlaklık azaltılmıştır. 2017 programında ilk

kez sekiz temel yetkinlik belirlenmiştir. Fakat bu yetkinliklerin kazandırılması ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamış, kazanımlar ile herhangi bir ilişkilendirme yapılmamıştır.

2005 ve 2017 programlarının içerikleri kazanımlar üzerinden oluşturulmuştur. Kazanımlar üzerinde yapılan değişiklikler ile program içerikleri de değişmiştir. Program içeriklerine kısaca göz attığımızda genel olarak içerik açısından sadeleştirmeye gidildiği ve akademik bilgi yükünün azaltıldığı görülmektedir. Ayrıca güncel gelişmeler ile teknolojik yenilikler program içeriğine yansıtılmıştır. Kazanımların sınıf düzeyleri arasında yer değiştirmesi ile konular da sınıf düzeyleri arasında yer değiştirmiştir. Bu şekilde 9. sınıf konularının bir kısmı 10. sınıfa aktarılmıştır. Böylece 9. sınıflarda konu yoğunluğu azaltılmış olmasına rağmen 10. sınıfta konu yoğunluğu artırılmıştır. Bu değişiklik ile Coğrafya öğretmenlerinin 9. sınıflarda yaşadığı ders içeriğini yetiştirememesi problemi 2017 programıyla beraber 10. sınıflarda yaşayacağı öngörülmektedir.

2005 programında belirlenen Coğrafi Beceriler değişiklik yapılmadan 2017 programına aktarılmıştır. Fakat Coğrafi Beceriler ile kazanımlar arasındaki ilişkilendirmede değişiklik yapılmıştır. 2005 programında beceriler ile ilişkilendirilen kazanım sayısı beş yüz seksen üç iken bu sayı 2017 programında sadece iki yüz kırktır. Coğrafi Becerilerin kazanımlar ile ilişkilendirme yoğunluğu ise değişmemiştir. Kazanımlar ile Coğrafi Beceriler arasındaki ilişkilendirmenin artırılması etkin bir Coğrafya öğretimi için daha olumlu bir etkide bulunacağı öngörülmektedir.

Her iki programın yapısı incelendiğinde 2005 programının 2017 programına göre daha ayrıntılı ve zengin olduğu görülmektedir. 2005 programında program öğeleri, program öğeleri arasındaki ilişki, ölçme ve değerlendirme yaklaşımları, etkinlik örnekleri, sözlük, kaynakça ve coğrafyaya dair web siteleri verilmiştir. Böylece 2005 programı hem ayrıntılı bir şekilde tanıtılmış hem de programın daha iyi anlaşılabilmesi ve öğretmenlerin daha geniş bir bilgi yelpazesine ulaşılması sağlanmıştır. 2017 programı ise 2005 programına göre yeterince ayrıntılı ve zengin değildir. 2017 programı sadece program tanıtımı, değer, kazanım, yeterlilikler ve program içeriği ile sınırlı tutulmuştur. Ayrıca 2005 programını hazırlayan komisyon üyeleri ve bu üyelerin akademik düzeyi verilmişken 2017 programında bununla ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Sonuç olarak, her iki programında birbirlerine karşı güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. 2017 programı 2005 programına göre daha sade, anlaşılabilir, konu yoğunluğu az, daha güncel ve teknolojik gelişmelere daha uygundur. 2005 programının en güçlü yönü ise program içeriğinin daha zengin olmasıdır. 2005 programı bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. 2017 programı ise hazırlanırken geniş kesimin görüş ve

önerilerine başvurulmuştur. Görüş ve önerilerin programa ne ölçüde yansıtıldığı muğlak olsa da bu yöntem program güncelleme tarihimizde önemli bir gelişmedir. Tüm coğrafya programları göz önüne alındığında program güncelleme süreci boyunca sürekli bir gelişme ve ilerlemenin mevcut olmadığı, bazı dönemlerde gerilemelerin yaşandığı görülmektedir. Program yenileme çalışmalarında güncel gelişmeler, teknolojik ilerlemeler, sosyoekonomik yapı ve çeşitlilik esas alınarak başta eğitimciler olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin fikrinin alındığı ve yetkin bir komisyon tarafından hazırlanacak programlar ile bu sorun büyük ölçüde aşılabacaktır.

Öneriler:

1. Program hazırlama süreci şeffaf olmalıdır. Programı hazırlayan kişiler ve program hazırlanırken faydalanılan kaynaklar belirtilmelidir.
2. Coğrafya Dersi Öğretim Programları ile ders kitapları birbirlerine uyumlu olmalıdır. Kazanımlar ve kazanım açıklamaları ders kitaplarına eksiksiz yansıtılmalıdır.
3. Program geliştirme sürecinde coğrafya öğretmenlerinin, eğitim sendikalarının, coğrafya eğitimcisi ve coğrafyacı akademisyenlerin, öğrencilerin ve öğrenci velilerinin görüş ve eleştirilerine başvurulmalı ve bu görüş ile eleştirilerin değerlendirilme süreci şeffaf olmalıdır.
4. Coğrafya dersi 9. sınıf programındaki içerik yoğunluğunun azaltılması olumlu bir gelişme olmakla birlikte, 10. sınıf içerik yoğunluğunun artırılması ise programın verimli bir şekilde yürütülmesi açısından bir problemdir dolayısıyla bunun giderilmesi amacıyla güncelleme çalışmaları yapılmalıdır.
5. Yeni programın coğrafya öğretmenlerine tanıtımı amacıyla uygulanan hizmet içi eğitim seminerleri sadece eğitim-öğretim yılı başlangıcında uygulanmamalı, bu seminerler eğitim-öğretim yılı içerisinde düzenli takvim aralıkları içerisinde yayılmalıdır.
6. Hazırlanmış olan programın Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısından kopuk olduğu eleştirilerinden hareketle güncelleme çalışmaları yapılmalı ve insan-mekân etkileşimi içerisinde sosyal, siyasi ve ekonomik süreçlerle ilgili coğrafya konularına ağırlık verilmelidir.
7. Coğrafya derslerinin, genel süreç içerisinde ders saatleri azaltıldığı için istenilen verimin elde edilmesinin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla coğrafya ders saatlerinin artırılması amacıyla düzenlemeler yapılmalıdır.

8. Coğrafya dersi program içerikleri, coğrafyanın vatan sevgisi kazandırma önceliğinden dolayı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının tamamına değerler eğitimi açısından katkı sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.
9. Coğrafya dersinde gezi ve gözlem faaliyetlerinin önemine vurgu yapılmalı ve program içerisinde ağırlığının artırılabilmesi için uygulama dersi yapılabilecek şekilde ders saatleri arttırılmalıdır. Programlar öğrencilerin merak ve keşfetme duygularını motive edecek bir şekilde düzenlenmeli ve öğrencilerin gezi-gözlem faaliyetlerine katılımı kolaylaştırılarak teşvik edilmelidir.
10. Etkili bir öğrenme ortamı oluşturabilmek için tüm okullarda Coğrafya Teknoloji sınıfları kurulmalı ve dünya genelinde yönelimin olduğu dijital öğrenme süreçleri kapsamında Coğrafi Bilgi Sistemleri laboratuvarları oluşturularak öğrencilerin uygulamalı bir şekilde öğrenmesinin sağlanacağı program güncellenmesi yapılmalıdır.
11. Coğrafya dersinin farklı öğretim alanları, lise öğretimi boyunca tüm okul türlerinin tüm sınıf düzeylerinde zorunlu ders kapsamına alınmalıdır.
12. Değerler eğitimi kapsamındaki maddeler Coğrafya dersinin içeriğine uygun olarak ele alınmalıdır. Böylece öğretmenlere değer eğitimi konusunda rehberlik sağlanacaktır ve değerler daha etkin bir şekilde öğrencilere aktarılacaktır.

KAYNAKÇA

- 2023 Eğitim Vizyonuna Coğrafya Eleştirisi. (2018, 12 Aralık). *Kamu Gündemi*. <https://www.kamugundemi.com/mehmet-gulec/2023-egitim-vizyonuna-cografya-elestirisi-h114601.html> adresinden edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27.
- Akengin, H. (2008). Coğrafya öğretmenlerinin yenilenen lise coğrafya dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 18, 1-20.
- Akgün, Ö. E., & Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Demirel, F., & Karadeniz, Ş. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (15. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Akinoğlu, O. (2004). Yapılandırmacı öğrenme ve coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 10, 73-94.
- Akinoğlu, O. (2005a). Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12, 77-96.
- Akinoğlu, O. (2005b). Türkiye’de uygulanan ve değişen eğitim programlarının psikolojik temelleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 31-46.
- Alım, M. (2003). *Dokuzuncu sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 125555)
- Alım, M., & Doğanay, G. (2016). Coğrafya öğretiminde zümreler arası işbirliğinin önemi ve ortak konuların analizi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(35), 1-16. doi:10.17295/dcd.59154
- Arı, Y., (2010), Coğrafyayı neden çok boyutlu olarak tanımlama ve öğretmeye ihtiyaç vardır. R. Özey & A. Demirci (Ed.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* içinde (2. Baskı, ss. 31-52). İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Arslan, M. (2007). Eğitimde yapılandırmacı yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (1), 41-61.
- Ayvacı, H.Ş., Alev, N., & Yıldız, M. (2014). Öğrenme kazanımlarının tasarlanma sürecine ilişkin lisansüstü öğrencilerinin zihinsel modellerini belirlemeye yönelik bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (3), 1013-1030.
- Bakır, K. (2006). Pragmatizm ve eğitime yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 49-68.
- Baranaydın, M. (2018). *Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı*. Ankara: Fersa.
- Baykal, M. (2017). Türkiye yeterlilikler çerçevesi (TYÇ)’nin öğrenci değerlendirme programı (PISA) açısından değerlendirilmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (8), 69-79.
- Bozyiğit, R., & Meydan, A (2008). Yeni coğrafya müfredatının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi* içinde. (ss:734-739). Adana: Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü* (3. baskı). İstanbul: Paradigma.
- Cevizci, A. (2018). *Felsefe tarihi* (8. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.

- Cihan, N. (2014). Okullarda değer eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (2), 429-436. Doi: 10.7827/TurkishStudies.6402
- Çiftçi, T. (2014). *Coğrafya müfredatındaki değerlerin eğitimi üzerine bir model çalışması* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 366270)
- Çiftçi, T. (2016). *Coğrafya'da değer eğitimi* (1. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çimen, R. (2008). *Yeni coğrafya müfredatının öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 218711)
- Çomak, N., & Güncelgörü, B. (2012). Coğrafya dersi öğretim programının kazanım saatlerine göre değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 287-301.
- Değerler Eğitimi Nedir Nasıl Olmalıdır.* (2015). Eğitim Sen Yayınları: Ankara. <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2015/12/De%C4%9Ferler-E%C4%9Fitimi-Bro%C5%9F%C3%BCr.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Değirmenci, Y. (2018). Coğrafya dersi öğretim programında değerler. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırma Dergisi*, 7 (1), 429-450.
- Demiralp, N. (2007). Coğrafya eğitiminde materyaller ve 2005 coğrafya dersi öğretim programı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (1), 373-384.
- Demiralp, N. (2017). Coğrafya öğretiminde programları tasarım ve program öğeleri açısından incelenmesi ve 2017 öğretim programı, *21.yy'da Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (17), 521-545.
- Demirci, A. (2008). Türkiye'deki yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programının öğretmenlerin bakış açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 178, 105-178. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/178/07.pdf adresinden edinilmiştir.
- Demirci, A., & Üçışık, S. (2002). 21. Yüzyılda çağdaş coğrafya bilimi ve temel unsurları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5, 117-133.
- Demirel, Ö. (1992). Türkiye'de program geliştirme uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 27-43.
- Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme* (12. baskı). Pegem Akademi: Ankara.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitim sözlüğü* (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dewey, John (1997) *Democracy and education*. New York: FreePress. URL=<http://www.gutenberg.org/ebooks/852> adresinden edinilmiştir.
- Doğanay, H. (2011). Anlamı tanımı konusu ve felsefesi bakımından coğrafya ilmi hakkında bazı düşünceler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (25). 1-44.
- Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (2017). *Eğitim Müfredatları Değişikliği ve Taslak Öğretim Programları Raporu*. <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2017/02/M%C3%BCfredat-Raporu.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Eğitim ve Bilim İş Görenleri Sendikası (2017). *Eğitim ve Bilim İş Görenleri Sendikası Müfredat Raporu*.<http://www.egitimis.org.tr/guncel/sendika-haberleri/egitim-ve-bilim-isgorenleri-sendikasi-taslak-mufredat-raporu-2275/#.XPeCPdQzbIU> adresinden edinilmiştir.

- Eğitim Reformu Girişimi. (2017, Mart). *Öğretim programları arka plan raporu*. İstanbul: Coşkun, Y, D. http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/Ogretim_Programlari_Arka_Plan_Raporu.pdf adresinden edinilmiştir.
- Eğitimciler Birliği Sendikası (2017). *Gecikmiş Bir Reform: Eğitimin Demokratikleştirilmesi*.http://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/gecikmis_bir_reform_mufredatin_demokratikleştirilmesi.pdf adresinden edinilmiştir.
- Engin, İ., Akbaş, Y. & Gençtürk, E. (2003). I. Coğrafya kongresinden günümüze liselerimizde müfredat programlarındaki değişimler. *Milli Eğitim Dergisi*, 157. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/157/ergin.htm adresinden edinilmiştir.
- Erdem, E. & Demirel, Ö. (2002). Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-87.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*(1. Baskı).Ankara: Meteksan.
- Geçit, Y. (2008a). Cumhuriyet dönemi lise Coğrafya Dersi Öğretim Programları üzerinde bir çalışma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 149-178.
- Geçit, Y. (2008b). *Cumhuriyetten günümüze (1923-2005) lise coğrafya müfredat programının (öğretim programının) incelenmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 221509)
- Gökberk, M. (2017). *Felsefe tarihi* (30. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gülersoy, A.E. (2007). *Ortaöğretim müfredat programlarının yeniden yapılandırılması sürecinde yeni coğrafya müfredat programlarının değerlendirilmesi*. III: Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, s:734-739. Adana. Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları.
- Haldun, İ. (2018). *Mukaddime*(17. baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- IPPC 5. Değerlendirme Raporu Açıkladı. (2013, 27 Eylül). <http://www.wwf.org.tr/?2340> adresinden edinilmiştir.
- İşte 65. Hükümet programının tam metni. (2016, 25 Mayıs). *T24.com*. <https://t24.com.tr/haber/65-hukumet-programinin-tam-metni,342012> adresinden edinilmiştir.
- Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı (2015). *2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı*. Ekim 2017. <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Karaağaçlı, M. (2005). *Öğretimde yöntemler ve yaklaşımlar*(8. baskı). Ankara: Pelikan Yayıncılık.
- Kaya, T. (2012). *Türkiye’de coğrafya eğitimi: öğretim programı, öğretmen eğitimi ve ders kitapları boyutu* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 317156)
- Kayan, İ. (2000). Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 11, 7-22.
- Kızılçaoğlu, A. (2006). Coğrafya dersi öğretim programı hakkında düşünceler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 9 (16), 1-21.
- Kocalar, A., & Demirkaya, H. (2015). Coğrafya öğrenmek niçin önemlidir? Lise öğrencilerinin algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19 (32), 123-144. DOI: 10.17295/dcd.4949

- Koç, G. (2006). Yapılandırmacı sınıflarda öğretmen-öğrenen rolleri ve etkileşim sistemi. *Eğitim ve Bilim*, 31 (142), 56-64.
- Koç, H., & Aksoy, B. (2010). 2005 Coğrafya dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşlerin değerlendirilmesi. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 2 (2), 17-52.
- Lacoste, Y. (2014). *Coğrafya her şeyden önce savaş yapmaya yarar* (S. Sezer, çev.). İstanbul: Ayrıntı. (Çalışmanın orijinali 1976'da yayımlanmıştır.)
- Livingstone, D. (2018). Coğrafyanın kısa tarihi. (Kurtar Anlı, C., Yavan, N., çev.). *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 38, 311-317. DOI: 10.32003/iggei.440883 (Çalışmanın orijinali 2013'te yayımlanmıştır.)
- MEB HBÖGM (2014). *Türkiye hayat boyu öğrenme strateji belgesi ve eylem planı (2014-2018)*. Ekim 2017, http://aileegitimi.meb.gov.tr/upload/hbostratejibelgesi_2014_2018.pdf adresinden edinilmiştir.
- MEB, (2013). Orta öğretim kurumları yönetmeliği. (7 Eylül 2013). Resmi Gazete, Sayı: 28758.
- MEB SGB (2014). *Milli eğitim kalite çerçevesi*. Ekim 2017, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/17104027_Kalite_cercevesi.pdf adresinden edinilmiştir.
- MEB SGB (2015). Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı. Ankara: MEB http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf adresinden edinilmiştir.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1942, Tarih 16 Mart 1942, Sayı: 168.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1957, Tarih 7 Ekim 1957, Sayı: 976.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1971, Tarih 22 Mart 1971, Sayı: 1652.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1973, Tarih 21 Ocak 1974, Sayı: 1775.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1983, Tarih 29 Ağustos 1983, Sayı: 2146.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1992, Tarih 27 Nisan 1992, Sayı: 2357.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1992, Tarih 9 Temmuz 1992, Sayı: 2363.
- MEB Tebliğler Dergisi, 1993, Tarih 26 Nisan 1993, Sayı: 2381.
- MEB Tebliğler Dergisi, 2005, Tarih 14 Temmuz 2005, Sayı: 2575.
- MEB Tebliğler Dergisi, 2005, Tarih 7 Haziran 2005, Sayı: 2573.
- MEB Tebliğler Dergisi, 2005, Tarih 7 Haziran 2005, Sayı: 2573.
- MEB Tebliğler Dergisi, 2010, Tarih 10 Şubat 2010, Sayı: 2630.
- MEB Tebliğler Dergisi, 2011, Tarih 26 Ağustos 2011, Sayı: 2649.
- MEB TTKB, 1982, 19.11.1982 ve 156 Sayılı Karar.
- Milli Eğitim Bakanı Yeni Müfredatı Açıkladı. (2017, 18 Temmuz). *Milliyet*. <http://www.milliyet.com.tr/milli-egitim-bakani-yeni-mufredati-siyaset-2486709/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Coğrafya Dersi Öğretim Programı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Coğrafya Dersi Öğretim Programı.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Coğrafya Dersi (9, 10, 11 ve 12 Sınıflar) Öğretim Programı.
- Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları Üzerine, (2018). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf adresinden edinilmiştir.
- MYK, (2015). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (19 Kasım 2015). Resmi Gazete, Sayı: 29537.
- Nietzsche, F. (2008). *Deccal* (O. Aruoba, çev.). İstanbul: İthaki. (Çalışmanın orijinali 1895'te yayınlanmıştır)
- Numanoğlu, G. (1999). Bilgi toplumu-egitim-yeni kimlikler-I: bilgi toplumu ve eğitimde yeni kimlikler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32, (1-2), 341-350. Doi: 10.1501/Egifak_0000001169
- Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı*. (2014). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özçağlar, A. (2000). *Coğrafyaya giriş* (1. Baskı). Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Özçelik, D, A. (2014). *Eğitim programları ve öğretim*(3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, S. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 126-149.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve öğretme*(7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özdoğan, İ., & Türkez, K., Karakoç, M. (2017). *Ortaöğretim coğrafya 9 ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Özkan, H, H. (2012). Yapılandırmacı odaklı öğretim tasarımı modeli örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (28), 47-66.
- Özşavli, C. (2007). *I. Coğrafya kongresinden günümüze Türkiye’de lisede okutulan coğrafya dersi müfredatında yapılan değişiklikler ve ülkemiz ile Amerika Birleşik Devletlerindeki coğrafya öğretiminin karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 211393)
- Platon. (2012). *Lakhes*. (F. Akderin, çev.). Ankara: Say Yayınları.
- Rousseau, J, J. (2009). *Toplum sözleşmesi* (5. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Çalışmanın orijinali 1762’de yayımlanmıştır.)
- Sezgin, F. (2008). *İslam’da bilim ve teknik cilt 1* (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları.
- Şahin, C. (2006). Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan 2005 yılı “Coğrafya Dersi Öğretim Programı” hakkında görüş ve öneriler. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26. (3), 279-304.
- Taş, H, İ. (2005). Cumhuriyet’in kuruluşundan günümüze ilköğretim II. kademe ve liselerde coğrafya dersi ve müfredatının değişimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(14), 311-330.
- Taş, H, İ. & Kızılcıoğlu, A. (2007). Coğrafya dersi öğretim programı-2005’e eleştirel bir bakış. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 141-156.
- Taş, H, İ. (2011). Coğrafi beceriler ve bunları öğrencilere kazandırma yolları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13 (20), 45-58.
- TDK (2018). Değer kavramı, www.tdk.gov.tr, Alındığı Tarih 28.09.2018.
- TDK (2018). Müfredat kavramı, www.tdk.gov.tr, Alındığı Tarih 25.12.2018.

- TÜBİTAK Vizyon 2023*. (Ekim 2017). <http://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-vizyon-2023> adresinden edinilmiştir.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2002). *Beşeri coğrafya* (18. baskı). Çantay Kitabevi. İstanbul.
- Türk Coğrafya Kurumu (2017). “Ortaöğretim coğrafya dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) taslak öğretim programına ilişkin Türk Coğrafya Kurumu Değerlendirme Raporu.” <http://www.tck.org.tr/notice/1459543538.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Türkiye’de İşçi Ölümünde Tablo Kararıyor. (2018, 24 Ocak). *Dw.com*. <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyede-i%C5%9F%C3%A7i-%C3%B6l%C3%BCmlerinde-tablo-karar%C4%B1yor/a-42286578>
- Ulusoy, K., Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi* (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- URL 2: https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/2d4yy.htm
- URL1: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400789.pdf
- Wulf, A. (2017). *Doğanın keşfi* (E. Ataseven, çev.). İstanbul: Ayrıntı. (Çalışmanın orijinali 2015’de yayımlanmıştır.)
- Yenilenen Öğretim Programlarının Tanıtım Semineri (2017, 25 Ağustos). http://mus.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/25144550_Yenilenen_YYretim_ProgramlarY_TanYtYm_Seminerleri.pdf
- Yıldırım, H., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, C., & Zeybek, H, İ. (1997). Ders geçme ve kredili sisteme göre liselerimizde coğrafya öğretiminin yeri ve bazı sorunları. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 309-320.

ÖZ GEÇMİŞ

Yıldırım KARAGİYİM 1981 yılında Iğdır'da doğdu. İlkokulu Yüzbaşı Abdurrahman Özalp İlkokulu'nda, ortaokulu Atatürk Ortaokulu ve liseyi de Atatürk Lisesi'nde okudu. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü'nden 2010 yılında mezun oldu. Batman ilinin Kozluk ilçesinde başladığı Coğrafya Öğretmenliği mesleğine Iğdır ilinde devam etmektedir. 2013 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaya başlamış ve eğitimini devam ettirmektedir. Yıldırım KARAGİYİM evli ve bir çocuk babasıdır.

